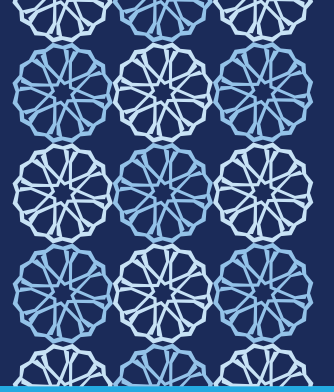
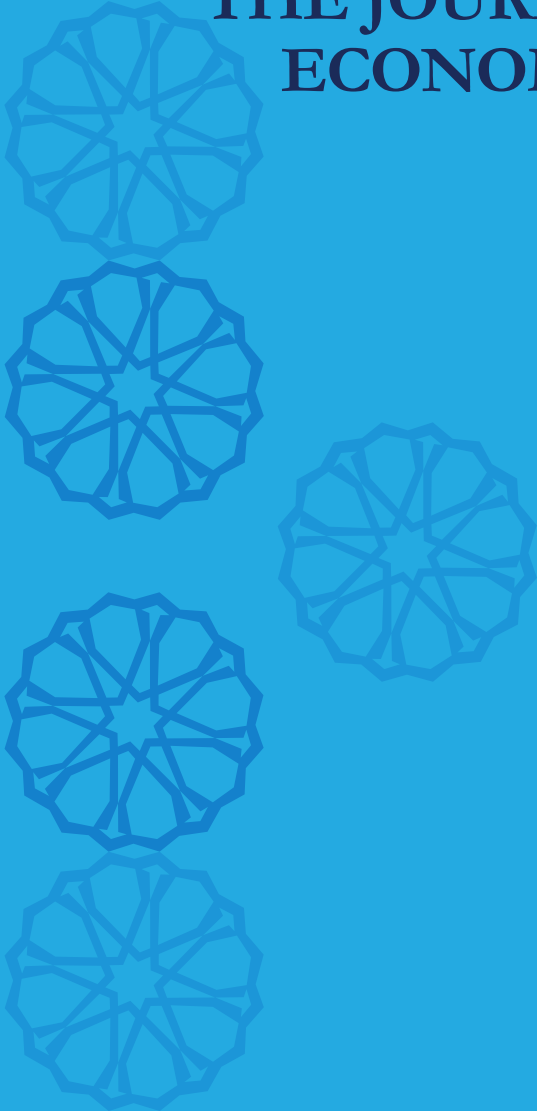

SOSYAL
EKONOMİK
ARAŞTIRMALAR DERGİSİ

THE JOURNAL OF SOCIAL
ECONOMIC RESEARCH

SELÇUK
ÜNİVERSİTESİ
YAYINLARI

2025

Cilt: 25 Sayı: 2

Volume: 25 Issue: 2

ISSN: 2148 – 3043

Selçuk Üniversitesi

Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi

The Journal of Social Economic Research

Dergimizin tarandığı indeksler:

ProQuest ABI/INFORM Global, ProQuest Business Collection, ProQuest Turkey Database, ProQuest Central, EBSCO-Central&Eastern European Academic Source, EBSCO-Business Source Ultimate, DOAJ: Directory of Open Access Journals, ERIH PLUS (European Reference Index for the Humanities)

İNDEKSLER

ISSN: 2148 – 3043

Selçuk Üniversitesi

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi The Journal of Social Economic Research Cilt / Volume: 25 Sayı: / Issue: 2 Ekim / October 2025

İmtiyaz Sahibi/ Published by
Prof. Dr. Hüseyin YILMAZ
Rektör / Rector

Baş Editör - Yazı İşleri Md. / Editor in Chief
Doç. Dr. Esen ŞAHİN

Alan Editörleri / Field Editors

Arş. Gör. Leman Sinem TOPCUOĞLU
Dr.Öğr. Üyesi Ömer AKKAYA
Arş. Gör. Umut YAVUZ
Arş. Gör. Ömer ARSLAN
Arş. Gör. Mustafa Serdar ACAR
Arş. Gör. Fatih Özgür KENAR

Doç. Dr. Esen ŞAHİN
Doç. Dr. Perihan Hazel KAYA
Doç. Dr. Esra KIZILOĞLU
Doç. Dr. Ali AKGÜN
Dr. Öğr. Üyesi Zehra ÇUBUKÇU
Arş. Gör. Atiye Nur GÜLER
Dr. Öğr.Gör. Emre ARSLANTAŞ
Dr. İdham BADRUZZAMAN

Prof. Dr. Kesra NERMEND
Prof. Dr. Catur SUGIYANTO
Yrd. Doç. Alan SMITH
Doç. Dr. Malgorzata KAMOLA-CIESLIK
Dr. Katarzyna ZALAS-KAMINSKA
Öğr. Gör. Cafer DENİZ
Dr Radyan DANANJOYO
Dr. Diah SETYAWATI DEWANTI

Etik Editörü / Ethics Editor
Doç. Dr. Aydan YÜCELER

İstatistik Editörü / Statistics Editor
Doç Dr. Sahra SAYĞAN TUNÇAY

Sosyal Medya Editörü / Social Media Editor
Doç. Dr. Hakan ALPTÜRKER

İlk Okuma Editörü / Primary Read Editor
Arş. Gör. Umut YAVUZ

Yabancı Dil Kontrol Sorumlusu - Redaktör - Son Okuyucu / Proofreader
Doç. Dr. Osman ÖZDEMİR

Yazışma Adresi

Doç. Dr. Esen ŞAHİN
Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi
Selçuk Üniversitesi, Alaaddin Keykubat Yerleşkesi,
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
42079
Konya – TÜRKİYE

Contact Address

Assoc. Prof. Esen ŞAHİN
The Journal of Social Economic Research Selçuk
University, Alaaddin Keykubat Campus Faculty of
Economics and Administrative Sciences
42079
Konya - TURKEY

Tel: (0332) 241 19 00 - 1912 Fax: (0332) 241 00 46
e-mail: iibf.dergi@selcuk.edu.tr - eboztas@selcuk.edu.tr

Dergide yer alan yazılarda ileri sürülen görüşler yazarlara aittir, yayınlayan kurumu bağlamaz.

SELÇUK
ÜNİVERSİTESİ
YAYINLARI

<https://yayinevi.selcuk.edu.tr>

YAYIN KURULU / PUBLICATION BOARD

Prof. Dr. Hasan Kürşat GÜLEŞ - Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Laura YEREKESHEVA - Al Farabi Kazakh National University
Prof. Dr. Mehmet GÖKÜŞ - Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Ender GÜLER - Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Onur GÖZBAŞI - Nuh Hacı Yazgan Üniversitesi
Prof. Dr. Okyay UÇAN - Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
Doç. Dr. Aydan YÜCELER - Necmettin Erbakan Üniversitesi
Doç. Dr. Ceyda AKTAN - Türk Hava Kurumu Üniversitesi

DANIŞMA KURULU / ADVISORY BOARD

Prof. Dr. Erkan BAYRAKTAR - Gulf University
Prof. Dr. Fuat ERDAL - Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Iskandar ABDULLAEV - IWMI Pakistan
Prof. Dr. Fatma Neval GENÇ - Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
Prof. Dr. Remzi ALTUNIŞIK - Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Metin Kamil ERCAN - Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Fahri APAYDIN - Yalova Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa Zihni TUNCA - Süleyman Demirel Üniversitesi
Prof. Dr. Ekrem TATOĞLU - Gulf University

İçindekiler / Table of Contents

Sosyal Politika Bağlamında Engelli Evde Bakım Hizmetleri Üzerine Bir

İnceleme: Bir Alan Araştırması

A Study on Disabled Home Care Services in the Context of Social Policy: A Field Research

Mehmet Emin SONTUR, Nazım KARTAL (Tez Özeti - Thesis Summary).....85

Beyond Liberal Promises: Interpreting Illiberal State Reactions to Social Movements
through Foucault's Raison d'état

*Liberal Vaatlerin Ötesinde: Sosyal Hareketlere İlliberal Devlet Tepkilerini Foucault'nun Devlet
Aklı Kavramıyla Yorumlamak*

Semih ALTINTAŞ (Araştırma Makalesi - Research Article).....113

Comparison of Islamic Banking in Malaysia and Türkiye

Malezya ve Türkiye'de İslami Bankacılığın Karşılaştırılması

Şükrü SÜRÜCÜ, Ahmet AY (Tez Özeti - Thesis Summary).....127

Sosyal Politika Bağlamında Engelli Evde Bakım Hizmetleri Üzerine Bir İnceleme: Bir Alan Araştırması*

A Study on Disabled Home Care Services in the Context of Social Policy: A Field Research*

Mehmet Emin SONTUR^a, Nazım KARTAL^b

^aSosyal Hizmet Uzmanı, Bartın Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü/BARTIN
ORCID:0009-0002-3910-8687
E-posta/E-mail:
emin.sontur@aile.gov.tr

^bProf. Dr. Sinop Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, SİNOP
ORCID: 0000-0002-6907-8442
E-posta/E-mail:
nazimkartal@sinop.edu.tr

Sorumlu Yazar
Corresponding Author
Mehmet Emin SONTUR

Makale Türü
Article Type
Araştırma Makalesi
Research Article

Geliş Tarihi
22.02.2025

Kabul Tarihi
28.07.2025

ROR ID
004ah3r71

ÖZ

Amaç-Sosyal politika teorisi çerçevesinde engelli evde bakım hizmetlerinde ortaya çıkan sorunların kamu yönetimi perspektifinden ele alınması ve çözüm önerileri sunulmasıdır.

Yöntem-Bartın Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü aracılığıyla engelli evde bakım desteği alan 50 aile üyesi ve hizmeti sağlayan 10 sosyal çalışma görevlisiyle görüşmeler yapılmıştır. Sinop Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının onayladığı yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır. Katılımcıların sosyo-demografik bilgileri için etik kurul ve bakanlık onaylı anket formları uygulanmıştır.

Bulgular ve Sonuç-Çalışmada, sağlanan nakdi bakım desteğinin engelli bireylerin gereksinimlerini karşılamakta yetersiz kaldığı, bakım veren bireylere yönelik bakım sigortası politikasına ihtiyaç duyulduğu, evde bakım hizmetine ilişkin kamusal mevzuat dağınıklığının giderilmesi gerektiği, bakım veren bireyler ile hizmeti sağlayan uygulayıcıların hizmete ilişkin düşünce ve önerilerinin paralellik gösterdiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Engelli, Engelli Evde Bakım Hizmetleri, Engelli Politikaları, Sosyal Devlet, Sosyal Politika.*

JEL Kodları: D62, D71

ABSTRACT

Purpose – This study aims to address the issues in disabled home care services from a public administration perspective within the framework of social policy theory and to offer solution suggestions.

Method – Interviews were conducted with 50 family members and 10 social workers who received disabled home care support through the Bartın Provincial Directorate of Family and Social Services. Semi-structured interview forms approved by the Sinop University Human Research Ethics Board and the Ministry of Family and Social Services were used. Socio-demographic data were collected through ethics-approved surveys.

Findings and Conclusion –The study concluded that the cash care support is inadequate for disabled individuals needs, a care insurance policy for caregivers is necessary, and public legislation on home care services should be streamlined. Caregivers and service providers share aligned views.

Keywords: *Disabled, Disabled Home Care Service, Disability Policies, Social State, Social Policy.*

JEL Codes: D62, D71

* Bu makale Sinop Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nde Prof. Dr. Nazım KARTAL danışmanlığında 2024 yılında kabul edilen "Sosyal Politika Uygulaması Olarak Türkiye'de Engelli Evde Bakım Hizmetleri: Bartın İli Üzerinden Bir Değerlendirme" adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Önerilen Atıf Şekli / Recommended Citation: Sontur, M. E., Kartal, N. (2025). Sosyal Politika Bağlamında Engelli Evde Bakım Hizmetleri Üzerine Bir İnceleme: Bir Alan Araştırması. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 25 (1), 85-112. DOI: 10.30976/sused.1645070

Yazarlar, telif haklarına kısıtlama olmaksızın sahiptir / Authors own copyright without restriction.

1. GİRİŞ

Bakıma muhtaçlık bireyde yaşanan hastalık, kaza, ölüm, doğal afet gibi sosyal risklerle ortaya çıkabilmektedir. Bu risklere maruz kalan bireyler yaşamlarını sürdürmek için sürekli veya geçici olarak başkalarının yardımına, gözetimine veya bakımına ihtiyaç duyabilirler. Bakım hizmetinin öncelikli hedefi; bireyin bu hizmeti sosyal çevresinden ayrılmadan ailesinin yanında alması, ailenin de bu hizmet kapsamında ekonomik ve sosyal olarak desteklenmesidir. Bakıma muhtaçlık sadece yaşlanmak veya engelli olmak ile ilgili de değildir. Geçirilen bir kaza veya hastalık sonucunda geçici olarak herkes tarafından yaşanabilecek bir durum olarak da karşımıza çıkabilmektedir. Herkes tarafından yaşanması muhtemel sosyal bir risk olarak ele alınan bakım ihtiyacı, sosyal güvenlik sistemini de ilgilendirmekte ve sosyal devlet anlayışının gereği olarak devletin de müdahalesini gerektirmektedir. Bu müdahale toplumsal risk olarak ele alınan ve bir sosyal politika alanı olan evde bakım hizmetlerinin kurumlar arası eşgüdüm içinde uygulanması, devletin toplumsal ihtiyaçlara yönelik önlemler alarak hizmetlerini arttırması, çeşitlendirmesi ve denetime tabi tutması ile ilişkilidir.

Türkiye’de bakım hizmetlerinin son yıllarda sağlık hizmetleri ile entegre bir yapıya kavuşturulması hedeflenmekte ve hizmetin sunumunda aileye yönelik aynı ve nakdi yardımların sunulduğu görülmektedir. Engelli bireylere yönelik sosyal politikaların tarihsel gelişimi incelendiğinde Türkiye’de evde bakım hizmetlerinin multi-disipliner bir bakış açısı ile uygulandığı ve aile odaklı mekanizmaların öncelendiğini görmek mümkündür.

Bu bağlamda bu sınırlı çalışmada Bartın Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü bünyesinde evde bakım yardımı alan aileler ve bu yardımı sağlayan kamu görevlileri üzerinden sosyal politika uygulaması olarak engellilere yönelik evde bakım hizmetleri irdelenmiştir.

Türkiye’de en sık görülen engelli grupları “*Ortopedik (Bedensel) Engelli, Görme Engelli, İşitme Engelli, Dil ve Konuşma Engelli, Zihinsel Engelli, Otistik Engelli (Otizm) ve Süreğen (Kronik) Engelli*”dir.(Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, DİE, 2002).Çalışmada nitel araştırma yöntemi kapsamında daha önce2022/220-259 karar sayılı Sinop Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu onayı ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı onayı alınarak hazırlanmış olan yarı yapılandırılmış görüşme formu ve katılımcıların demografik özelliklerini ortaya koyan anket formu kullanılarak Bartın Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü üzerinden engelli evde bakım hizmetinden yararlanan 50 aile üyesi (bakım veren) kişi ile yüz yüze görüşme sağlanmıştır. Türkiye’de en sık görülen yedi tür engel grubundan 6 aile üyesi ile görüşme yapılması planının veri doygunluğu açısından avantaj sağlayacağı düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca çocuk engellilerin bakımı konusunda elde edilecek verilerin daha özel olması açısından 18 çocuğa bakım veren aile üyesi ile de ayrıca görüşme sağlanmıştır.

Başlangıçta 60 engelli bakıcısı ile görüşme yapılması planlanarak onaylar alınsa da görüşmeler sürecinde veri doygunluğuna ulaşıldığı görüldüğünden zaman kaybının önlenmesi amacıyla görüşmeler 50 görüşme ile sınırlandırılmıştır. Ayrıca bu hizmeti gerek başvuru gerekse de hane içerisindeki ziyaret ile sağlayan, 10 kamu görevlisi (uygulayıcı) ile yine Etik Kurul ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı onayı alınmış yarı yapılandırılmış görüşme formu ve anket formu kullanılarak görüşmeler yapılmıştır.

Kamu yönetimi disipliniinde bu konularda yapılan alan araştırmalarının az olduğu, politikalar açısından daha çok kurumsal ve kavramsal boyutların ele alındığı derleme çalışmalarının öne çıktığı gözlenmektedir(Gül, 2015, s. 29). Bu nedenle lokal bir alanda yapılmış olsa dahi alan araştırmasına dayanan bu çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışma; yayımlanmış “Sosyal Politika Uygulaması Olarak Türkiye’de Evde Bakım Hizmetleri: Bartın İli Üzerinden Bir Değerlendirme” yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Sosyal Devlet ve Sosyal Politika Kavramları

Sosyal devlet, sosyal politika alanında tedbirler alan devlet veya insan haysiyet ve vakarına yaraşır yaşam koşullarını gerçekleştirmekle görevli, hizmet, dağıtım ve bölüşüm devleti olarak tanımlanmaktadır. Yurttaşlar arasında ekonomik fayda sağlamanın yanında bireylerin eğitim, sağlık, barınma vb. gibi temel haklarını yerine getiren, yurttaşların tam istihdamını sağlamak için ekonomik hayata müdahalelerde bulunan, özel sektörün

faaliyetlerini düzenleme yetkisini elinde bulunduran ve ekonomik hayatı yönlendirmeye çalışan devlet olarak da tanımı yapılmaktadır (Aktan & Özkıvrak, 2008, s. 19).

Refah Devleti, “*yurttaşlarına asgari bir gelir güvencesi sağlayan, vatandaşlarını sosyal risklere karşı koruyan, onlara sosyal güvenlik imkânı sunan, statüye bakmadan her vatandaşına eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, konut ve sosyal hizmetlerin sunumunda belirli standartlar belirleyen devlettir.*” (Dayı, 2009, s. 9). Refah devletinin toplum içerisinde yaşamını sürdüren her bireye, toplumca kabul edilebilir asgari bir gelir ve hayat düzeyi sağlama, iyileştirilmiş çalışma koşulları ile işgücünü koruma, sosyal güvenliği toplumun her kesimine yaygınlaştırma, ulusal gelirin adil bir şekilde dağıtılmasını sağlama, işsizlik ve yoksulluk sorunlarını ortadan kaldırma gibi sorumlulukları vardır (Güven, 2001, s. 82). Refah devleti tek başına yaşamını idame edemeyen ve gereksinimlerini desteklenmediği takdirde gideremeyecek olan engelliler, yoksullar, ebeveyn kaybı yaşamış çocuklar, ruh sağlığı sorunları yaşayan bireyler ve süregelen/kronik hastalığa sahip kişilerin sosyal, ekonomik, sağlık ve barınma gereksinimleri gibi tüm temel ihtiyaçlarını sosyal politikalar yolu ile karşılamakla yükümlüdür (Çilgin, 2021, s. 131).

Sosyal politika kavramı ilk olarak Alman bilim adamı Wilhelm Heinrich Riehl tarafından 18. yüzyılın ikinci yarısında kullanılmıştır. Kavramın yaygın bir kullanım alanına ulaşması ise 1873 yılında Almanya’da faaliyet gösteren “*Sosyal Siyaset Cemiyeti*” ile olmuştur (Tuna & Yalçın, 1991, s. 21). Sosyal politika disiplini merkezine ücretli istihdamı alarak emeğin fiziksel ve kültürel olarak yeniden üretilmesini kapsayan birey, piyasa ve devlet arasındaki ilişkileri kamunun örgütlenmesi ile siyasi güç/otorite zemininde kavramsallaştıran bir disiplindir (Özügür, 2003, s. 61). Sosyal politikanın tanımı genel olarak dar ve geniş anlamda yapılmaktadır. Dar anlamda sosyal politika kavramı sanayileşmiş toplumlarda ortaya çıkan emek ve sermaye arasında yaşanan çelişkiler ile eşitsizlikleri konu alan, temel amacı emek ve sermaye arasındaki çatışmaların azaltılması olarak belirlenen bir kavram olarak tanımlanmaktadır (Koray, 2020, s. 25). Geniş anlamda sosyal politika ise sadece işçi kesiminin sorunları ile değil toplumdaki tüm sosyal sorunlar ile ilgilidir. Geniş anlamdaki sosyal politikalar toplum içerisinde bağımlı çalışan, ekonomik yoksunluk ile karşı karşıya kalan, bir şekilde desteğe gereksinimi olan dezavantajlı birey veya grupların korunması amacıyla yürütülen kamusal politikaları içermektedir. Kapitalizm, yaşamını sürdürmek için emeğini satan bireyi sözleşme çerçevesinde çalıştıran ve “çalışmayı” değerlerinin merkezine koyan toplum düzenidir. Sosyal politikanın temel soruları bu kapitalist üretim biçimi içerisinde şekillenmektedir. Engelli veya herhangi bir dezavantaja sahip olan birey bu çalışma prensibine sahip değil ise bu mülksüz/dezavantajlı bireye ne olur? (Buğra, 2016, s. 4). Refah devleti sisteminde “çalış(tırıl)amayan” birey için bir dezavantajlılık durumu oluşturan engellilik olgusu sosyal politikanın hedefleri arasındadır. Bu sisteminde idari engellilik tanımı yasalarla belirlenmiştir. Yürürlükteki yasalar engelliler arasından destek sunulacak olanları belirlemek amacıyla “neyin” engellilik olduğunun kabul edilmesi gerektiğini tanımlar (Hedlund, 2000, s. 773).

2.2. Dezavantajlı Gruplar ve Engellilik

Dezavantajlı grup kavramı “marjinal gruplar, dışlanmış gruplar, ayrımcılığa uğrayan gruplar, savunmasız gruplar ve sınıf altı grupları” gibi çeşitlendirilerek kullanılmaktadır (Öcal, 2015, s. 3). Toplumsal açıdan hangi grubun ne şekilde dezavantajlı duruma düştüğü ile ilgili farklı görüşler bulunmaktadır. Bu görüşler bireyler veya grupların dezavantaj olarak görülen özelliklerinin içerisinde bulunan sosyal ve ekonomik duruma, yaşanan coğrafyaya veya toplumdaki hâkim kültürel yapıya göre değişebileceğini göstermektedir (Yılmaz, 2016, s. 5).

Tarihsel süreçte engelli bireyleri tanımlamak için “kör”, “lal”, “sağır”, “topal”, “çolak” ve “ahraz” gibi kavramların kullanıldığı görülmektedir. Ancak günümüzde bu kavramlar yerine engelli ve özel gereksinimli birey kavramlarının kullanımının yaygınlaştığı söylenebilmektedir. Engellilik kavramlarının hukuk, tıp, eğitim alanları ile uluslararası örgütler, sivil toplum kuruluşları da farklı anlamda kavramsallaştırılması bu durumu daha da karmaşık hale getirmektedir.

Literatür araştırmasında sakat, özürlü ve engelli kavramlarının birbirlerinin yerine kullanıldığı görülmektedir. Dünya Sağlık Örgütü 1981 yılında yayımlanmış olduğu bildirgesinde **sakatlığı (disability)** “özürlülük durumu sonucu oluşmuş ve engelli olmayan bir insanın başarı ile sonuçlandırabileceği herhangi bir aktiviteyi gerçekleştirmede ortaya çıkan bir eksiklik veya sınırlama olarak” tanımlamıştır (WHO, 1981, s. 16). Dünya Sağlık Örgütüne göre sakatlıklar; davranış sakatlıkları, vücuttaki pozisyon bozuklukları sonucu oluşan sakatlıklar, iletişim sakatlıkları, beceri ve hünerle ilgili sakatlıklar, tolerans azlığı, mekanik gereçlere bağımlılık gibi kişinin içinde bulunduğu durumlarla ilgili sakatlıklar olarak sınıflandırılmıştır. **Özürlülük (impairment)** ise, “bireyin fizyolojik, psikolojik veya anatomik kaybı veya yetilerinin normalden sapması” olarak

tanımlanmıştır (WHO, 1981, s. 16). Dünya Sağlık Örgütü özürüllüğü; iskelet sistemi bozuklukları, görme ile ilgili bozukluklar, entelektüel bozukluklar, dil ve konuşma ile ilgili bozukluklar, psikolojik bozukluklar, iç organ bozuklukları olarak sınıflandırmıştır. Dünya Sağlık Örgütü **engellilik (handicap)**'i ise "bireyin yaş, cinsiyet, sosyal ve kültürel durumuna göre normal sayılabilecek faaliyette bulunma yeteneğini önleyen, sınırlayan ya da eksik bırakan dezavantajlı bir durum" olarak tanımlamıştır (WHO, 1981, s. 16). Bu tanıma göre bireydeki fiziksel engel, vücudunun belli bölümünü ilgilendirse de etkisi o bölüm ile sınırlı olarak kalmamakta ve sonuçları itibarı ile engelli bireyler ile ailelerinin hayatlarını, dolayısıyla da toplumun bütünü etkilemektedir.

2.3. Engelli Evde Bakım Hizmetlerinin Küresel Görünümü ve Türkiye’de Engelli Evde Bakım Hizmetlerinin Sunumu

Nüfusun yaşlanması, geniş aile modelinden çekirdek aile modeline geçiş, tek ebeveynli ailelerin sayısının artması, aile içerisinde bakım hizmetini üstlenen kadının çalışma hayatında daha fazla rol alması, sağlık sistemi içerisindeki teknolojik gelişmeler, bu gelişmelere bağlı olarak yaşam süresinin artışı gibi değişkenler evde bakım hizmetlerinin ortaya çıkmasına ve genişlemesine neden olmuştur (Hekimler, 2019).

Evde bakım hizmetlerinin artırılmasının "bakıma muhtaç" bireylerin hastanelerdeki yatış sürelerini kısaltacağı ve dolayısıyla maliyetleri azaltacağı, bakım hizmetinin daha etkin olarak verilmesinin önünü açacağı düşünülmektedir. Bu hizmetlerin aksamadan sunulabilmesi de bireylerin yaşam kalitesinin artırılması için önem arz etmektedir (Balcı & Koçatakan, 2021). Düşük maliyet ve etkili tedavi sağlayan evde bakım hizmetinin alternatif bir sosyal politika alanı olarak değerlendirilmesinde yarar bulunmaktadır (Çoban & Esatoğlu, 2004, s. 118).

Sosyal politika alanı olarak evde bakım hizmetleri, refah devleti modelleri içerisinde devletin sosyal riskleri üstlenme biçimi, sosyal hizmet sunumunun kapsamı ve vatandaş-devlet ilişkilerinin niteliği açısından önemli farklılıklar taşımaktadır (Esping-Andersen, 1990).

Liberal refah devleti modeli Amerika Birleşik Devletleri, Birleşik Krallık, Kanada ve Avustralya gibi ülkelerde uygulanmaktadır. Bu modelde, piyasa mekanizmalarına yüksek düzeyde güven söz konusudur ve bireylerin sosyal risklerini kendi çabalarıyla aşmaları beklenmektedir (Esping-Andersen, 1990). Sosyal yardımlar, toplumdaki en yoksul kesimlere minimum düzeyde sağlanmaktadır. Hizmetlerin çoğu özelleştirilmiştir ve sosyal hizmetler çoğunlukla gelir testine tabidir. Bu model doğrultusunda, evde bakım hizmetleri büyük ölçüde bireysel finansman veya özel sigorta poliçelerine dayanmaktadır.

Korporatist (muhafazakâr) refah devleti modeli Almanya, Fransa, Avusturya gibi ülkelerde görülür. Aile kurumu merkezi önemdedir. Bu refah modelinde sunulan sosyal hizmetler, iş gücü statüsüne dayalı olarak sigorta sistemleri üzerinden sağlanır. Devlet aile yapısını korumayı amaçlamakta ve kadınların geleneksel bakım rollerini sürdürmesini destekleyici politikalar uygulayabilmektedir (Esping-Andersen, 1990). Evde bakım hizmetlerinde ise aile kurumu desteklenmekle birlikte, profesyonel bakım hizmetleri de kurumsallaşmıştır. Örneğin Almanya’da "Pflegeversicherung" adı verilen bakım sigortası, evde bakımı hem aile içinden hem de profesyonel destekle karşılayacak şekilde tasarlanmıştır (Rothgang, Swart, Müller, Sauer, & Unger, 2012, s. 25-52).

İsveç, Norveç, Danimarka gibi İskandinav ülkelerinde uygulanan sosyal demokratik refah devleti modelinde evrensel hizmet anlayışı hâkimdir. Bu model tüm yuttaşlara eşit düzeyde hizmet sunulması temeline dayalıdır. Bu modelde kadınların iş gücüne katılımı teşvik edilirken, bakım hizmetleri de kamu tarafından yüksek standartlarda sağlanır (Esping-Andersen, 1990). Evde bakım hizmetleri engelli bireylere özel bakım planları ile belediyeler (yerel yönetimler) tarafından organize edilir (Trydegård, 2005, s. 293-306).

Güney Avrupa refah devleti modeli İtalya, İspanya, Yunanistan ve Portekiz gibi ülkeleri kapsayan ve Esping-Andersen’in üçlü sınıflandırmasına dâhil olmayan dördüncü bir model olarak görünmektedir (Ferrera, 1996). Bu modelde sosyal hizmetler geç evrenselleşmiştir; hizmet sunumunda parçalı bir yapı ve bölgesel eşitsizlikler görülmektedir. Aile kurumu, özellikle kadınlar bakım hizmetlerinin temel taşıyıcısıdır. Kadınların ücretsiz emeğine dayalı bakım yapıları yaygındır (Bettio & Plantenga, 2004, s. 85-113).

Tablo 1 incelendiğinde Türkiye’nin refah modeli net bir kategoriye oturmamaktadır. Ancak Türkiye’nin karma evde bakım hizmetleri yapısı nedeniyle tekil bir modelden çok, geç evrenselleşmiş ve aile odaklı bakım uygulamalarıyla Güney Avrupa modeline yakın konumlandığı görülmektedir (Tablo 1). Her iki modelde de aile odaklı makinizmaların öncelendiği, sınırlı ve yaygın olmayan profesyonel bakım hizmetlerinin olduğu,

yerel düzeyde zayıf denetim sistemlerinin varlığı gibi benzerlikler mevcuttur(Oğlak, 2017; Dökmen, 2012; Arpacı, 2009).

Tablo 1. Farklı Refah Devleti Modellerine Göre Engelli Evde Bakım Hizmetlerinin Karşılaştırılması

Ülke	Refah Devleti Modeli	Evde Bakım Hizmeti Türü	Finansman Kaynağı	Hizmet Sunumu
Almanya	Korporatist	Hem kurumsal hem evde bakım sunulur; birey tercihlerine göre nakdi yardım ya da profesyonel hizmet alınabilir.	Zorunlu uzun dönem bakım sigortası. (Pflegeversicherung)	Aile bireyleri ve sertifikalı profesyonel bakım personeli ile hizmet sağlanmaktadır (Rothgang, Swart, Müller, Sauer, & Unger, 2012).
İsveç	Sosyal Demokratik	Kapsayıcı, kamusal ve bireyselleştirilmiş bakım planları ile evde bakım hizmetlerinin sunumu.	Genel vergilendirme sistemi içerisinde.	Yerel yönetimler (belediyeler) tarafından nitelikli profesyonel hizmet sağlanmaktadır (Trydegård, 2005)
ABD	Liberal	Medicaid (sağlık sigortası programı) kapsamında düşük gelirli bireylere yönelik; eyalet bazlı farklılıklar vardır.	Federal ve eyalet temelli Medicaid fonları ve özel sigorta.	Özel sektör hizmet sağlayıcıları ve aile desteği mevcuttur(Ng, Stone, & Harrington, 2010).
İtalya/İspanya/Yunanistan	Güney Avrupa	Aile temelli bakım yaygındır; kadınların ücretsiz emeğine ve göçmen kadın iş gücüne dayalı sistemler mevcuttur.	Kısıtlı kamu harcaması ve kayıt dışı bireysel destekler.	Aile bireyleri ve düşük ücretli/göçmen bakım emekçileri kullanılır(Bettio & Plantenga, 2004).
Türkiye	Karma / Aile Temelli	2007'den beri Evde Bakım Yardımı uygulanmakta; tam bağımlı engellilere bakım veren kişilere doğrudan nakdi ödeme yapılmaktadır	Merkezi yönetim bütçesi (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı) tarafından karşılanır.	Aile bireyleri tarafından sağlanan bakım; profesyonel destek sınırlıdır. (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 25).

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Türkiye'deki model Güney Avrupa modeli ile benzerlik gösterse de farklılıklar da mevcuttur. Örneğin 2007 yılından günümüze uygulanan devletin doğrudan bakım verenlere yaptığı “evde bakım nakdi yardım ödemesi” yoluyla bakım hizmetlerine müdahalesi Türkiye açısından özgün bir yapı ortaya koymaktadır. Türkiye’de evde bakım hizmeti tam anlamı ile sosyal güvenlik sistemi içerisinde değildir. Ayrıca sosyal yardımlar, sosyal sigorta sistemi içerisinde olmayan bireylere yönelik sosyal politikaların tamamlayıcısı olarak yapılmaktadır. Bu hizmet Türkiye’de geleneksel kurumların sorumluluğuna bırakılmış bir alan olarak değerlendirilmektedir. Ancak geleneksel kurumlar ile yapılan bu enformel bakım modelinde sosyal devlet anlayışından vazgeçme söz konusu değildir(Ağcasulu, 2021, s. 175).

Türkiye’de evde bakım hizmetlerinin sağlanmasında yetki Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve yerel yönetimlere verilmiştir. Bunun dışında özel sektör ve gönüllü faaliyet gösteren sivil toplum örgütleri de başlıca paydaşlar arasında sayılabilmektedir.

Evde bakım hizmeti ile ilgili öncelikle iki kanunun ön plana çıktığı görülmektedir. Bu kanunlar; 7 Temmuz 2005 tarih ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun ve 24 Mayıs 1983 tarih ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunudur. Bu kanunlar engelli bireylerin aile odaklı sosyal hizmet müdahalelerinden yararlanması, bireye aile ortamında psiko-sosyal destek ve bakım hizmetinin verilmesi gibi konularda genel çerçeveyi çizmiş ve ayrıntılı düzenlemeleri yönetmeliklere bırakmıştır(5378 Engelliler Hakkında Kanun, 2005).

Engelli evde bakım hizmeti kapsamında hali hazırda yürürlükte olan yönetmelik 26 Mayıs 2023 tarihli Evde Bakım Yönetmeliğidir. Yönetmelik, engelli bireylerin evde bakım hizmetinden yararlanmasını belli şartlara tabi kılmıştır. Bu hizmetten yararlanmak için erişkinler veya çocuklar için sağlık kurulu raporuna ihtiyaç vardır. Çocuklar için “Özel Gereksinim Raporu (ÇÖZGER)”lerde çocuğun “özel gereksinim” düzeyi

belirlenmektedir. Erişkinler için ise “Erişkinler İçin Sağlık Kurulu Raporu” hazırlanmaktadır. Engellilik durumunun tespiti için hastanede görevli uzman doktorlardan oluşan heyet tarafından yapılan teşhis ve tetkikler sonucunda erişkin engelli birey için alınan raporda bireyin günlük hayatın alışlagelmiş normlarını yerine getirme durumu bakımından “bağımsız”, “kısmi bağımlı” ve “tam bağımlı” olması değerlendirilir. Söz konusu bireyin “engelli” sayılması için alınan raporda “kısmi bağımlı” veya “tam bağımlı” ibarelerinin belirtilmesi gerekmektedir. Erişkinlerin evde bakım hizmetlerinden yararlanabilmesi için söz konusu raporda engelli bireyin “tam bağımlı” olması şartı vardır. Bu hizmetten yararlanmak için başvuruda bulunan ailenin, her türlü gelirleri toplanarak hane içerisinde ikamet eden birey sayısına bölündüğünde, kişi başına düşen aylık ortalama gelirin bir aylık asgari mevcut ücretin 2/3’ünden az olması gerekmektedir(2023, Engelli Evde Bakım Yönetmeliği).

3. EVDE BAKIM HİZMETLERİNİN İNCELENMESİNE YÖNELİK BARTIN İLİNDE YAPILAN ARAŞTIRMA

Evde bakım hizmetlerinin uygulamasına ilişkin sonuçları ele alan bu çalışma Bartın ili özelinde yapılmıştır. Bu nedenle aşağıda öncelikle araştırmayla ilgili bilgiler verilecek sonrasında ise araştırma sonuçları anlatılmaya çalışılacaktır.

3.1. Araştırmanın Yöntemi

3.1.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı Bartın Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü bünyesinde sosyal politika uygulaması olarak sunulan engelli evde bakım hizmetinden yararlanan engellilere bakım veren bireylerin, engelli evde bakım hizmetine ilişkin algı, görüş ve deneyimleri ile hizmetin yerel düzeydeki yansımalarının ortaya konması ve evde bakım hizmetinin kamu yönetimi çerçevesinde yerinde incelenmesidir. Evde bakım hizmetlerinin değerlendirilmesinde hizmeti halka sunan kamu görevlilerinin (uygulayıcıların) de bu hizmete ilişkin düşünce ve görüşlerinin önemli olduğu düşünülmektedir. Çünkü bu kamu görevlileri (aşağıda tablo 7’de belirtilmiş) görevleri gereği bu işin uzmanı olan bireylerdir. Bu kapsamda çalışmada aşağıdaki soruların cevapları aranmaktadır.

1. Verilen nakdi evde bakım desteği amacına uygun kullanılmakta mıdır?
2. Evde bakım nakdi desteği engellilerin bakımı için yeterli midir?
3. Verilen nakdi evde bakım desteği dışında engellilerin gereksinimlerini karşılama noktasında farklı hizmetlerden yararlanılmış mıdır? Yoksa bunlar hangi hizmetler olmalıdır?
4. Engelli ve ailesine alternatif ne tür hizmetlerin sunulması beklenmektedir? Bakım verenlerin bu konu hakkındaki düşünceleri nelerdir?
5. Evde bakım hizmetlerinin ulaşılabilirliğine ilişkin bakım verenlerin düşünceleri nelerdir?
6. Hizmetin sağlanma sürecinde kamu görevlileri ve bakım verenlerce yaşanan aksaklıklar nelerdir?
7. Hizmetin sağlanmasında kamu görevlileri tarafından uygulanan değerlendirme araçları mevcut mudur?
8. Evde bakım hizmetinin işlerliği denetlenmekte midir? Yaşanan herhangi bir sorunla ilgili hizmetten yararlanan bireyler kurum/kuruluşlar ile irtibat sağlayabilmekte midir?

Araştırmanın genel problemi evde bakım hizmetinden yararlanan engelli bakıcılarının hizmet sunumunda sorunlar yaşadığı ve hizmet sağlandıktan sonra da yaşanan sorunların devam ettiği, hizmetin bireyleri ve bakıcıları korumak noktasında yetersizlik oluşturduğu düşüncesidir. Çalışmada yararlanıcıların görüşleri ile sosyal politikanın hedefleri arasındaki farklılıklar ve ortak noktalar ele alınmıştır.

3.1.2. Araştırmanın Modeli

Araştırma nitel (kalitatif) bir araştırmadır. Nitel araştırma doğal olarak gelişen olguları belirleme çabası içerisinde(Creswell & Miller, 2000, s. 124-130).

Araştırma keşifsel bir araştırma olarak planlandığından hipotez oluşturulamamıştır. Araştırmada veri toplama yöntemi olarak derinlemesine görüşme yöntemi kullanılmıştır.

3.1.3. Çalışmanın Özneleri

Bartın ilinde kayıtlı “tam bağımlı” engelli sayısı 2023 yılı itibari ile 2.731’dir(Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 25)¹. Araştırmada görüşme sayısı “1.Ortopedik, 2.Görme, 3.İşitme, 4.Dil ve Konuşma, 5.Zihinsel, 6.

¹ Saba araştırması 2023 yılında yapıldığından 2023 yılına ait veri kullanılmıştır.

Ruhsal ve Duygusal 7.Süreğen (Kronik)” engeli bulunan ve “tam bağımlı” yetişkin engelliye bakım veren her engel türüne 6 kişi olmak üzere yetişkinler için toplam $6 \times 7 = 42$ (bakım veren) kişi ve çocuk engelliler için evde bakım hizmeti alabilme koşulunu sağlayan rapor türlerinden “1.Çok İleri Düzeyde Özel Gereksinimi Vardır (ÇÖKGV) (70-79 Engel Oranı)”, “2.Belirgin özel Gereksinimi Vardır (BÖGV) (80-89 Engel Oranı)” veya “3.Özel Koşul Gereksinimi Vardır (ÖKGV) (90-99 Engel Oranı)” olarak belirlen engel türleri için her engel türüne 6 bakıcı olarak $6 \times 3 = 18$ kişi (bakım veren) olarak belirlenmiş olup genel toplamda 60 kişi (bakım veren) ile yüz yüze görüşme yapılması planlanmıştır. Ancak veri doygunluğuna ulaşıldığı ve verilerin tekrar ettiği gözlemlendiğinden görüşme sayısı 50 bakım veren birey ile sınırlandırılmıştır.

Araştırmada ayrıca evde bakım hizmetinin sağlanmasında rol alan Bartın Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğünde görevli uygulayıcılardan olmak üzere (Sosyal Hizmet Uzmanı, Psikolog, Sosyolog, Öğretmen, Psikolojik Danışman vb.) 10 kamu görevlisi ile görüşülmüştür. Araştırma boyunca her iki grup için toplamda yapılan görüşme sayısı 60’tır.

Çalışma evreni Bartın ilinde engelli evde bakım hizmetinden yararlanan engelli bireylere bakım verenler ve Bartın Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğünde görevli meslek mensuplarıdır.

3.1.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Nitel araştırmalarda genel olarak araştırmanın yapıldığı çevrenin sosyo-demografik, kültürel ve fiziksel özelliklerini yansıtan çevresel veriler, araştırmanın yapıldığı sürede neler yaşandığı ve bu yaşananların araştırmaya katılanları nasıl etkilediğine ilişkin süreç ile ilgili veriler ve katılımcıların süreç hakkındaki düşünceleri ve görüşlerine ilişkin algısal veriler toplanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 40).

Veri toplama araçları olarak anket formu hazırlanmış, bu anket formunda katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ile nitel görüşmelerden elde edilen verilerin bağlantıları ortaya konmaya çalışılmıştır. Görüşme formları soruları bakım verenler için “Gereksinimler, Ekonomi, Hizmete Erişilebilirlik ve Denetim, Kurumlar Arası Koordinasyon/Alternatif Hizmetler” temasında hazırlanmıştır. Engelli bireyler ve aileleri için söz konusu temalar öncesinde yapılan pilot görüşmelerden elde edilmiş ve sorular ile çeşitlendirilmiştir.

Kamu görevlileri ile de anket çalışması yapılmıştır. Kamu görevlilerine bu hizmetin gerekleri, engelli ve ailesine katkısı ve aslında engelli ve ailesinin yüksek yararı için bu hizmetin ne ne şekilde sağlanması gerektiği ile ilgili sorular sorulmuştur. Söz konusu sorular da yapılan pilot görüşmelerden elde edilmiştir. Tüm sorular ve temalar başlıklandırılarak aşağıda belirtilmiştir. Yapılan görüşmeler maksimum 60 dakika, minimum 30 dakika olarak kayıtlara geçmiştir.

Görüşmelerin başlangıcında elde edilen veriler betimsel açıdan değerlendirilmiş, araştırmada elde edilen tüm veriler içerik analizine tabi tutularak incelenmiştir. Elde edilen verileri açıklamak üzere yukarıda bahsedilen kavramlar ve temalar word programı üzerinden belirlenmiştir(Yıldırım & Şimşek, 2011, s. 89).

BULGULAR

3.2. Bakım Veren Bireylerin Sosyo-Demografik Özellikleri

Bakım veren bireylerin yaş, cinsiyet ve medeni durumları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 2. Bakım Veren Bireylerin Yaş, Cinsiyet ve Medeni Durumu

YAŞ	KADIN				ERKEK				BAKIM VERENLERİN YAŞ ORTALAMASI
	EVLİ	BEKÂR	BOŞANMIŞ	DUL	EVLİ	BEKÂR	BOŞANMIŞ	DUL	
20-30	1	3	0	0	0	0	0	0	46,72
31-40	8	0	0	0	1	0	0	0	
41-50	13	0	2	1	2	0	0	0	
51-60	5	2	2	4	1	0	2	0	
61+	1	0	0	2	0	0	0	0	

Araştırmaya katılan bakım veren bireylerin çoğunluğu 41-50 yaş aralığındadır ve yaş ortalaması 46,72'dir. Araştırmaya katılan 50 bakım veren bireyden sadece 6 tanesi erkektir. 44 kadın bakım veren bireyden 28 tanesinin evli, 7 tanesinin dul (eşi vefat etmiş), 4'ünün boşanmış ve 5'inin de bekâr olduğu tespit edilmiştir. Engellilerin bakım yükünün büyük oranda kadınlar üzerinde olduğu görülmektedir (Tablo 2).

Tablo 3. Bakım Veren Bireylerin Eğitim ve Çalışma Durumları

	KADIN			ERKEK	
	İŞÇİ	EV HANIMI	EMEKLİ	İŞÇİ	EMEKLİ
OKURYAZAR DEĞİL	0	3	0	0	0
OKURYAZAR	0	5	0	0	1
İLKOKUL / İLKÖĞRETİM	0	24	0	1	4
LİSE	0	8	1	0	0
ÖNLİSANS	0	3	0	0	0

Araştırmaya katılan 50 bakım veren bireyin 29'unun ilkokul/ilköğretim mezunu olduğu, iş gücüne katılım noktasında 6 erkek bakım verenin 5'inin emekli, 1'inin de işçi olduğu, 44 kadın bakım verenin yalnızca 1'inin emekli olduğu, genel olarak kadın katılımcıların ev hanımı oldukları görülmüştür (Tablo 3).

Tablo 4. Bakım Veren Bireylerin Destek Aldıkları Kişiler

DESTEK ALINAN BAKICI YAKINI SAYISI	ANNE	EŞ	KAYINVALİDE	YENGE	KARDEŞ	YOK
	1	21	1	1	1	25

Bakım verenlerin engelinin bakımı noktasında hangi aile üyesinden destek aldıkları Tablo 4'te gösterilmiştir. Araştırmaya katılan bakım veren bireylerin engelinin bakımı konusunda fiziksel, sosyal ve psikolojik olarak en çok destek aldığı aile üyesinin "eşleri"dir. 50 katılımcıdan 25'i herhangi bir yakınından fiziksel, sosyal veya psikolojik destek almadığını ifade etmiştir.

Tablo 5. Engelli ile Yaşayan Kişi Sayısı ve Ortalama Hane Geliri

GELİR	AİLEDEKİ ÜYE SAYISI					AİLELERİN GELİR ORTALAMASI
	2 KİŞİ	3 KİŞİ	4 KİŞİ	5 KİŞİ	6 KİŞİ	
0-10.000 TL	7	8	2	0	0	₺13.320,40
10.001- 20.000 TL	1	7	13	4	3	
20.001- 30.000 TL	0	0	2	0	2	
30.001- 40.000 TL	0	0	0	0	1	

Bakım veren bireylerin hane gelirleri ve hane gelirleri hesaplamasında etkili olan aile üyelerinin sayıları Tablo 5'te gösterilmiştir. Katılımcıların ailelerindeki ortalama birey sayısının 4 kişidir. Araştırmaya katılan 50 aileden 28'i 10.001 TL- 20.000 TL arasında gelire sahiptir. Araştırmaya katılan ailelerin gelir ortalaması 13.320,40 TL olarak tespit edilmiştir.

3.3. Bakım Veren Bireyler İle Yapılan Görüşmelerde Elde Edilen Veriler²

Bulgu1: “Bakım veren bireyler görünür olmak ve seslerini duyurmak istemektedirler.”

Araştırma sürecinde evde bakım hizmetinden yararlanıp engellilere bakım veren bireylerin seslerini duyurma isteğinde oldukları gözlemlenmiştir. Örneğin B6 ve B8 kodlu bakım verenlerin şu ifadeleri bu durumu net bir şekilde yansıtmaktadır:

“Biz görülmeyen yüüzüz, aslında bu ülkenin biz görülmeyen tarafıyız.” (B6).

“Biz i aslında herkes biliyor ama sıra gelmiyor ama ben inanıyorum bizim duyulacağımıza.” (B8).

3.3.1. Gereksinimler Temasında Elde Edilen Veriler

Bulgu2: “Engellilerin gereksinimlerinin karşılamasında evde bakım desteğinin pozitif etkisi olmuştur.”

Bakım veren bireyler ile yapılan görüşmelerde engelli evde bakım hizmeti sağlanırken engelli bireyin beslenme, barınma ve kişisel temizlik gereksinimlerinde yaşanan değişimler sorgulanmıştır. Buna yönelik olarak bakım veren bireylere “Evde bakım hizmet modeli ile birlikte engellinin beslenme, barınma ve kişisel temizlik gereksinimi noktasında değişiklikler yaşadınız mı? Yaşadıysanız bunlardan bahsedebilir misiniz?” sorusu sorulmuştur.

Bu kısımda bakım veren bireylerin çoğunluğu evde bakım yardımı ile birlikte engelli bireyin beslenme, barınma ve kişisel temizlik gereksiniminde evde bakım yardımının olumlu katkısı olduğunu ifade etmiştir.

“Hizmeti aldıktan sonra beslenme gereksinimi ve kiramı ödemek noktasında değişimler yaşadım. Dibe vurduğumuz zamanlar oluyordu. Bakım ücretini aldıktan sonra dibe çok fazla vurmuyoruz. Mesela evde mama sandalyesi yok ve çok fazla bir para değildir. Ama bizim evdeki harcamalara göre ertelenebilen bir durumdu. Onun konforunu sağlayabileceğim şekilde yine evde onu taşıyabileceğim oturma sandalyesinin çok faydası oldu.” (B2).

“Tabii ki ben çalışan biriydim. Bu destekle birlikte evde engelli olan çocukları olan anneler çalışmayacak dendiğinde işten çıkmış biriyim. Ama bizim asıl sıkıntımız benim çocuğuma şu anda bir şey olduğunda bizim çalışma durumumuz yok. Esmâ'nın (engelli) bakım parası çıktı öbür çocukları da doydu.” (B5).

“Evet, şöyle diyeyim; mesela ıslak mendil, peçete ondan sonra bazı gıda ürünleri ona hani doktorun tavsiye ettiği derecede şunu yedir bunu yedir sütünü, yoğurdunu yumurtasını asla eksik etmedim. Aldığım bakım parasını sadece anneme harcıyorum.” (B9).

Bakım verenler ile yapılan görüşmelerde özellikle kronik-süreğen engelliliği bulunan yaşlıların beslenme programlarının özel olduğu, bazılarının mama ile beslendiği belirtilmiştir. Bunun yanında yatağa bağımlı olan engellilerin ıslak mendil, eldiven gibi hijyenik ürün gereksinimleri ile çarşaf, alt bezi gibi gereksinimlerinin de bu destek ile daha rahat karşılanabildiği belirtilmiştir.

“Ben bu parayı almasam da çocuğuma bakmakla yükümlüyüm. Ama parayı çoğunlukla ona harcıyorum. Bir nebze de olsa rahatladım. Şimdi kar oluyor, yağmur yağıyor. Mesela çocuk spora gidecek. Ben bu karda, kışta çocuğu yürütmek yerine taksi tutarım.” (B20).

“Şimdi şöyle Eymen'in hayatında ilaç yok. Sosyal yardım Eymen'in (engelli) dışarıda kaliteli vakit geçirebilmesi anlamında, bir uzman eğitimciden eğitim alabilmesi anlamında bize çok katkısı oldu.” (B22).

Engellimizin kişisel hijyenine dikkat ediyorduk ama bezi idi, ıslak mendili idi, deterjanı idi bunlar pahalı malzemeler ve bir insanın evinde bir ayda giden bu malzemeler bizim evde iki gün yetmeyebiliyor.” (B28).

Özellikle otizmli, şizofreni ve zihinsel engelli bireylere bakım veren bireylerin sağlanan evde bakım yardımını bu bireylerin özel eğitim süreçleri ve sosyalleşmelerini sağlamak amacıyla kullandıkları görülmüştür. Bunun yanında SGK tarafından karşılanmayan özel vitamin ve bağışıklık güçlendirici takviye ilaçlarının da evde bakım yardımı ile karşılandığı belirtilmiştir.

...şu anda bir şey olduğunda bizim çalışma durumumuz yok. Bizim aslında anneler olarak en büyük sıkıntımız bu. Çocuğuma bir şey olduğunda bu yardım kesildiğinde benim belim, biz de aslında engelli olduk. Bu durumda yaş gidiyor çalışmıyoruz. Çünkü engelli bir çocuğa bakmak %100 engelli bir çocuğa bakmak, bir de onu taşımak, bir yere götürmek... Yani herkes engelli olan çocuğunu her yere

²Evde bakım hizmetinden yararlanan bakım veren bireylere ait sosyo-demografik özellikler ve yapılan görüşmeler belirtilirken sırasına göre bu bireyler (B1, B2, B3...) olarak kodlanmıştır.

götürebilirken ben çocuğumu 4 katlı yere sırtımda taşıyabiliyorum. Benim çocuğum 45 kilo nasıl kaldırırırsun bunu diyorlar.” (B34).

Bakım veren bireylere evde bakım hizmeti ile birlikte engelli bireyin sağlık durumu ve tıbbi gereksinimleri ile ilgili değişim olup olmadığının tespit edilmesi amacıyla; “*Bu hizmet ile birlikte ihtiyacımız olan tıbbi cihaz, ilaç veya periyodik sağlık takipleriniz ile ilgili bir değişim oldu mu? Olduysa buna ilişkin düşüncelerinizi aktarır mısınız?*” sorusu sorulmuştur.

Görüşme yapılırken engelli bireylere bakım veren bireylerden özellikle yaşlı bireylere bakım verenler, yaşlılığa bağlı hastalıkların sağlık kontrolleri ve takiplerinin yerine getirilmesinde bu hizmet ile kolaylık yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

“Bu yardımın sağlık, ilaç konusunda çok yararı oldu. Hastanenin evde sağlık hizmeti verdiğini öğrendim ve onu da çıkarttım. Evde sağlık hizmetinde aloe dediğiniz zaman ambulansla geliyorlar.” (B33).

“Evet, doktora gidip geliyoruz İzmir’e yani. O yönden biraz rahatladık tabii. Önünde para olmasa nereye gideceksin? Yani kızımı iki senede bir doktora götürüyoruz. Özel Göz Hastanesine gidiyoruz bir de.” (B39).

“... raporlu ilaçlarımı ödeme yapıyorum; 460 TL bana ücret çıkıyor. Bu da çok rahatsız edici. Neden rapora mama da konulmuyor? Benim çocuğum mama kullanıyor. Özel mamaya destek yok. Fakat neden bazı ilaçlara ben para ödüyorum? Bunu almak zorundayım. Çünkü epilepsi tanısı kondu. Hasta alt bezinde, bize verilen bir ödeme var. Ancak üzerine ben %150 koyup da hasta alt bezini almak zorundayım.” (B14).

“Bu yardım kolaylaştırdı tabii. Yeri geliyor maması, hastanesi oluyor, serum oluyor, ilaçları oluyor yani bezi oluyor. Yani bunları devlet karşılıyor.” (B43).

Ruhsal ve duygusal engelli bireyler ile zihinsel engelli bireylere bakım veren bireyler, engellilerinin bazen saldırgan davranış sergilediğini ve bu hizmet ile birlikte sakinleşmeleri adına istedikleri şeyleri edinmekte kolaylık yaşadıklarını beyan etmişlerdir.

“Zedprex ve Vitalin ilacı kullanıyor. Biraz saldırgan davranışlar oluyor ister istemez. Bunun yanında enerjisini atmak için gezdiriyorum. Markete girdiğinde istediğini almak zorundasınız.” (B17).

“Genel olarak her yönden iyileşme oldu, hijyen konusunda sorunlarımız ortadan kalktı. Bugün hijyen malzemeleri çok pahalı. Bu para olmasa bütçe ayıramayabiliriz.” (B42).

“Bu hastalığın bölümü her hastanede yok. Biz düzenli olarak Zonguldak iline gidip geliyoruz. Bu yol masrafı çok. O yüzden bu yardım ile rahatlama oldu tabii.” (B49).

“Tekerekli sandalye, havali yatak aldım. Bez alımında müthiş faydası var.” (B37).

Bakım verenlerin evde bakım hizmetini aldıktan sonra engelli bakımı konusunda bilgilerinde değişimin yaşanıp yaşanmadığının ortaya konması amaçlanmıştır. Buna yönelik olarak “*Hizmet sağlandıktan sonra engellinin bakımının ne şekilde verileceği ile ilgili bilgilerinizde bir değişim oldu mu? Varsa değişimlerden bahseder misiniz?*” sorusu sorulmuştur. Görüşmelerde kamu görevlilerinin hizmetin sağlanması amacıyla başvuru ve inceleme aşamalarında bakım veren bireylere yaptığı rehberlik ile bu kişilerin engellinin bakımı konusundaki bilgilerinde artış olduğu belirtilmiştir.

“Kurum memurları genel şeylerden bahsettiler. Zaten engelliye yıllardır biz bakıyoruz. Özel olarak bakımı ile bir şey değişti diyemem ama daha çok dikkat ediyoruz tabii.” (B15).

“Belli zamanlarda kurum eğitim planlıyor. Bunun dışında elimize verdikleri kâğıtları okuyoruz.” (B23).

“Aynen bilgilerim arttı. Daha çok arttı bilgim yani. Bakım yönünden olsun, eğitim yönünden olsun. Yani kendimi daha çok geliştirdim bu yönden.” (B39).

“Daha kurumsal bir bakım vermeye çalıştım. Ama ben zaten 16 yaşında anne oldum. Daha kendim çocuktum. Evde bakım hizmeti başladığında rehberlik işime yaradı.” (B6).

“Bu hizmetle birlikte şöyle diyeyim ben otizmin ne olduğunu bilmiyordum. Ben batta birkaç kişiye sormuştum. İşte bunu yenenler de var, üniversiteyi okuyan otizmli çocuklar da var. Profesör olan çocuklar da var. Ben hep hani atlatırız umudu ile peşinde koştum. Ama bir yerden sonra kabullendim.” (B50).

Bakım verenlerin engellinin bakımı konusunda eğitim alması ve bu eğitim ile bakım düzeyinin istenilen seviyeye çıkarılması önemlidir. Bu açıdan bakım verenlere “*Kurum veya kuruluşlar tarafından engellinin bakımı ile ilgili bir eğitim aldınız mı? Aldıysanız bu eğitimler nelerdir? Almadıysanız ne tür eğitimler almak isterdiniz?*” sorusu sorulmuştur. Yapılan görüşmelerde, bakım verenlerin bir kısmının engelli bakımı için eğitim aldıkları,

bazılarının ise herhangi bir eğitim almadıkları ifade edilmiştir. Bakım konusu beraberinde sağlık ve sosyal hayatı da etkilediğinden kurum/kuruluşlar tarafından düzenli bir eğitimin verilmediği tespit edilmiştir.

“Hayır, eğitim verilmedi. Bence gerekir. Ben kendim kendi adıma konuşuyorum. Ben oğlum için yeterli değilim. Gerçekten yeterli değilim.”(B9).

“Aslında hayır verilmedi. Normalde ben bildiğim kadarıyla yapıyorum yani. Anlaşma eğitimi almak isterdim. Bazen yaşlımı anlayamıyorum yani.”(B13).

“Valla ben kendi kendime öğrendim. Çok faydalı olabiliyor muyum, bilmiyorum ama. Elimden ne geliyorsa yapıyorum. Çok gerildiğim zamanlarda oluyor yani. Yani sinir sistemim başat olabiliyor. Bu konuda olabilirdi belki.”(B23).

Görüşmelerde özellikle yatağa bağımlı olmayan ve özel eğitim alabilen engellilere bakım verenlere Millî Eğitim Bakanlığına bağlı özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin eğitim konusunda önemli destek verdiği görülmüştür.

“Eğitim ile alakalı ilimizdeki sosyal hizmet kurumundan uzman ekip bir dönem kişisel bakımla alakalı bilgiler verdi.”(B4).

“Gelen arkadaşlar rehberlik yapıyor. Özel eğitim ve rehabilitasyonlardan destek eğitimlerimiz var haftanın 2 günü. Onların da faydaları oluyor.” (B40).

Engelli bireylerin sosyal gereksinimlerini ortaya koymak ve evde bakım hizmeti sağlanırken bu hususta da sonuçlar elde etmek amacıyla bakım veren bireylere *“Engellinin bakımını yerine getirirken yalnızlık duygusundan kurtulması ve sosyal hayata katılımı ile ilgili bir ritüeliniz var mıdır? Varsa bunlardan bahsedebilir misiniz?”* sorusu sorulmuştur.

Özellikle yatağa bağımlı veya bilinci kapalı engelli bireylere bakım verenler daha çok ev içerisinde vakit geçirdiklerini, ev dışındaki sosyal hayata katılımlarının olmadığını beyan etmişlerdir.

“Ya onunla ilgili bir şey yapamıyoruz benim babam çünkü yatalak. İmkânım olsa ben babamı sırtımda da gezdiririm.” (B2).

“Ne komşu biliyorum ne bir şey. Hiç gitmek de istemiyorum yani. O yüzden hep evdeyiz yani. Gözümün önünden ayıramıyorum daha doğrusu.” (B24).

Görüşmeler boyunca yatağa bağımlı olmayan (işitme, görme, zihinsel, ruhsal/duygusal engelli, destekle mobilite olabilen veya tekerlekli sandalye kullanan vb.) engelliler için bakım verenler engelli bireylerini sosyal hayata katma çabalarının olduğunu belirtmişlerdir. Özellikle bu kapsamda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının desteğinin önemli olduğu vurgulanmıştır.

“İlimizdeki otizm derneği var. O dernekteyiz. Esmâ (engelli) dernek faaliyetlerine katıldı daha sosyal oldu. Kendi ayakları üzerine daha güzel duruyor şu anda. Şarkı söyleyebiliyor, halk oyunları, her şeyi yapabiliyor şimdilik.”(B34).

“Mümkün olduğunca içimizde sosyal hayata katmaya çalışıyoruz. Bir yere gideceksek sen evde dur otur öyle bir şey yok. O da bizle beraber. Bir çay bahçesinde çay içtiririm veya bir piknik alanına gittiğimiz zaman hemen başkõşeye oturtururum.” (B49).

3.3.2. Ekonomi Temasında Elde Edilen Veriler

Bulgu3: “Evde bakım desteği aile ekonomisine pozitif katkı sunsa da engellinin gereksinimlerini tam olarak karşılamada yetersiz kalabilmektedir.”

Ekonomi temasında bakım veren bireye aylık olarak ödenen evde bakım nakdi desteğinin engellinin bakımı için yeterliliği, hangi ihtiyaç için kullanıldığı ve bakım için ortalama harcama miktarı sorgulanmıştır. Buna yönelik olarak *“Verilen nakdi destek engellinizin bakımı için yeterli midir? Yeterli ise/ Yeterli değilse bunun sebeplerinden bahsedebilir misiniz?”* sorusu ile görüşme başlatılmıştır.

Görüşme sırasında bakım veren bireyler, kendilerine sağlanan evde bakım nakdi yardımından memnuniyet duyduklarını ancak 2023 yılı Temmuz sonrası 5.097 TL olarak aylık olarak verilen evde bakım yardımı miktarının yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir.

“Normal bir dul maaşı veya emekli maaşı kadar olması lazım. En azından asgari ücret kadar olsa iyi olur. Bugünbakacı tutsan 6 bin TL ama devlet bize 5 bin TL’ye bakıyor.”(B3).

“Karşılamamakta. Çünkü onun her dediğini alamıyorum. Bunun diyet yapması lazım. Ben diyetini bile karşılayamıyorum. Çünkü diyetinde et oluyor.”(B12).

“Yani asgari ücret 12 bin TL oluyorsa bizim de almamız lazım parayı. Mesela ben dulum. Beni emeklilerden ayırdılar. Benim beyim de emekliydi mesela. Dullara 6 bin 600 TL oldu. Emekliye 7 buçuk. Dullar hiç akılda yok yani.” (B23).

“Yani bir asgari ücret kadar veya bir asgari ücrete yakın olsa engellilerin sorunlarını çözeriz.” (B27).

Bakım veren bireylerin bir kısmı da evde bakım yardımının engellinin gereksinimlerini karşılamakta yeterli olduğunu ifade etmiştir. Buradaki farklılığın sebebinin her hanede eşit gelirin olmamasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

“Bize göre yeterli hocam. Yani harcadığım fazla bir şey olmadığı için bize yetiyor.” (B42).

“Yeterli çünkü babamın emekli maaşlı var. Çok ilaç kullanıyor, o masraflar, sigara kullanıyor. Aşırı, durduramıyoruz sigarayı. Günde iki paket sigara içiyor.” (B45).

“Yetiyor. Yetmediği yerde artık yetirmeye çalışıyoruz. Çünkü emekli maaşı da var engellinin. Her şeyde devletten beklemeyeceğiz.” (B39).

Bakım verenlerin nakdi desteği daha çok hangi gereksinimi karşılamak için kullandığı sorgulanmış, buna yönelik *“Verilen nakdi destek hane içerisinde en çok hangi gereksinimlerin karşılanmasında kullanılmaktadır? Bundan bahsedebilir misiniz?”* sorusu sorulmuştur.

Bakım verenler evde bakım yardımını en çok gıda gereksinimini karşılamak için kullandıklarını belirtmişlerdir.

“En çok mutfak harcamalarında kullanıyoruz. Annemin sağlığı tabi, eczanesi, yemesi, içmesi, çok tutuyor.” (B5).

“Genel olarak en çok annemizin sağlık giderleri için kullanıyoruz. Yeme- içme konusunda özellikle, gıda fiyatları pahalı.” (B9).

“Tabii ki gıda alıyorum. Eskiden yani iki sene önce ben buraya geldiğimde aldığım peynirin fiyatı 25-30 TL iken şu an 100 TL. Şu an 100 TL aynı peynirden bahsediyorum.” (B13).

“Giyiminde, kuşamında. O çok çamaşır eskidir. Zaten sürekli kilolu olduğu için maşalları var bu arada. Bir de az bir yırtık olsa çamaşırdaki onu giymez büyütür yırtarak. Yırtık çorap, kıyafet giymez.” (B17).

“En çok o takıntıları olduğu zaman bir markette olduğun an Muhammed yoktan anlama.” (B23).

Engelli bireye bakım veren bireylerin bazıları özellikle devletçe verilen özel eğitim ve rehabilitasyon süreçlerinin yetersiz olduğunu, bu açığın kapatılması için bir “yaşam koçu” ile çalıştıklarını, devlet tarafından sağlanan eğitim materyallerinin de yetersiz olduğunu, özel olarak “eğitim materyalleri” edindiklerini belirtmişlerdir.

“...bir kısmıyla oğlumun özel eğitim ile alakalı yaşam koçundan destek alıyoruz.” (B24).

“Eğitim materyalleri çok pahalı. Özel eğitim yeterli değil bence. O yüzden biz özel olarak hoca tutuyoruz. O da maliyetli tabi.” (B19).

Görüşmeler boyunca bakım verenlerin engelli bireyin bakımı için ne kadar harcadığı sorgulanmıştır. Buna yönelik olarak bakım veren bireylere *“Engelli için ortalama aylık ne kadar harcamaktasınız?”* sorusu sorulmuştur.

Engelli bireylere bakım verenler, engelli bireyin gereksinimlerinin karşılanmasında genellikle aylık olarak verilen evde bakım yardımının (5.097 TL) üzerinde harcama yaptıklarını belirtmişlerdir.

“Ortalama on beş bin TL kadar masrafımız oluyor. Yani ki bazen bu da yetmiyor.” (B2).

“Ortalama sekiz bin TL harcamaktayız.” (B4).

“Genel olarak ortalama on bin TL. Ama onun dediğine gidersem on bin TL de yetmez.” (B10).

“İnanın ki verilen ücretin çok üstünde. Ama tam olarak besaplamadım.” (B14).

“Vallahi bize hemen hemen 20 bin TL zor yetiyor.” (B28).

Bakım verenlerin bir kısmı aylık olarak verilen evde bakım yardımının altında harcama yaptıklarını belirtmişlerdir.

“Ortalama iki bin TL harcıyorum.” (B17).

“Bazen üç, dört bin TL gidiyor bazen de yetmiyor bile.” (B23).

“Vallahi yani üç-dört bin TL gider herhalde.” (B38)

“Yani beşte oluyor, yedide (bin TL) oluyor. Bazen içine katıyoruz.” (B41).

Genel olarak beyan edilen harcama miktarlarına bakıldığında düzensizlik görülmektedir. Bunun sebebinin sahip olunan engel türleri ile hastalık çeşitlerinin her bireyde bireye özgü/farklı gereksinimler ortaya çıkarması olarak düşünülmektedir.

Bakım veren bireylerin evde bakım yardımından yararlanmaması durumunda söz konusu engelliye bakım hizmetini devam ettirip ettirmeyecekleri sorgulanmıştır. Bu kapsamda bakım veren katılımcılara “*Evde bakım hizmetinden yararlanmasa idiniz engellinin bakımını yerine getirir miydiniz? Bunun sebeplerinden bahseder misiniz?*” sorusu sorulmuştur.

Bakım verenler bu destek olmadan da engelli aile üyelerine veya vasilığı altında olan engelli bireylere bakım vereceklerini, bunun sebebinin dini inançları, toplumun değerleri ve gelenekleri olduğunu belirtmişlerdir.

Getirirdim çünkü annem. Atsan atamazsın satsan satamazsın.” (B13).

“Kesinlikle. Bu sonuçta benim babam.”(B22).

“Tabi ki bakardım. Ben yirmi seneden beri bakıyorum.”(B26).

“Tamamen ailevi sebeplerden tabi ki bakardım. Devlet maaş da vermese bakarım.” (29).

“Bakardım çünkü Allah korkusu var?”(B32).

“Benim ablam yani. İnsan ablasına bakmaz mı? İnsan ailesinden bir insana bakmaz mı yani. O bizim başımızın tacı.”(B35).

Yapılan 50 görüşmeden yalnızca birinde bakım veren birey evde bakım desteğinden yararlanmama durumunda engelliye bakım vermeyeceğini ifade etmiştir. Bu görüşme derinlemesine incelendiğinde bakım verenin düzenli bir gelirin olmadığı görülmüş olup bakım vermeme durumunun kaynağının ekonomik sebepler olabileceği düşünülmektedir.

“Yok, çok zor. Yani şöyle çalışmak zorundaydım. Yani çalışmak zorunda olup ekstra bir iş bulmam lazımdı.”(B47).

3.3.3. *Hizmete Erişilebilirlik ve Denetim Temasında Elde Edilen Veriler*

Bulgu 4:

a) “Bakım veren bireyler hizmete erişme noktasında sorun yaşamamaktadır.”

b) “Bakım veren bireyler hizmet kapsamında yapılan denetimlerin gerekli olduğunu düşünmektedir.”

Genel olarak bakım veren bireyler 24 saatini engelli birey ile geçirmektedir. Bu süreçte engellinin yalnız bırakılmaması ve gereksinimlerinin zamanında karşılanması gerekmektedir. Buna yönelik olarak bakım veren bireylere “*Evde bakım hizmetine erişirken sorun yaşadınız mı? Hizmetin ulaşılabilirliğine ilişkin düşünceleriniz nelerdir?*” sorusu sorulmuştur.

Yapılan görüşmelerde bakım veren bireyler çoğunlukla evde bakım hizmetinin ulaşılabilir bir hizmet olduğunu ve erişirken bir sorun yaşamadıklarını belirtmişlerdir.

“Sıkıntı yaşamadım. Memurlar hepimize yardımcı oldu.” (B7).

“Bugüne kadar kuruma ne zaman gelirim veya kurumdan eve ne zaman gelirlerse gelsinler hiçbir şekilde hiçbir olumsuzlukla karşılaşmadık.” (B28).

“Hayır yaşamadım. Herkes ulaşabilir. Her yerde zaten bu yardımdan bahsediliyor. Bilinen bir yardım ayrıca hastanedekiler de yönlendiriyor.”(B50).

“Hayır, herhangi bir sorun yaşamadım. Sadece rapor alırken daha doğrusu çocuğumun raporunu değiştirirken sorunlar yaşadım Sağlık Bakanlığı’nda. Neden ben rapor almak için doktor doktor gezdim. Ben o gün o yatalak olan çocuğu beş kere arabaya koydum. İnsanın halini anlamaları için illaki onların da engelli bir çocuğu olması mı lazım?” (B16).

Bakım verenler engellinin bakımı sırasında çeşitli sorunlar yaşayabilmektedir. Kurumlarla hızlı ve aktif bir iletişim kurulması da engelli ve ailesi için önem arz etmektedir. Buna yönelik olarak bakım veren bireylere “*Yaşadığınız herhangi bir sorunda Kurum ile iletişim kurabiliyor musunuz? Ne gibi sorunlar ile karşılaşmaktasınız?*” sorusu sorulmuştur. Bakım veren bireyler herhangi bir sorun yaşadıklarında kurum veya kuruluşlar ile iletişim kurduklarını belirtmişlerdir. Bunun dışında kurumun internet sitesinde engellilere yönelik sorunlara ilişkin bilgilendirmelerin olmasının önemli olduğu ifade edilmiştir.

“Kuruyorum. Numarasını verdiler buranın. Bu numaradan arayabileceğimi söylediler. Şu an için herhangi bir sorun yaşamadım.” (B9).

“Çok sorun yaşamadım. Kurumla istediğimiz gibi iletişime geçebiliyoruz.” (B13).

“Yok ya bir sorun çıkmadı yani hep mesela yönlendirdiler.” (B28).

“Evraklarda, verilen broşürlerde kurum iletişim numaraları var. Sorun olmuyor.” (B36).

3.3.4. Kurumlar Arası Koordinasyon/Alternatif Hizmetler Temasında Elde Edilen Veriler

Bulgu 5:

a) “Engelli evde bakım konusunda kamu kurum/kuruluşlarında koordinasyon konusunda sorunlar olduğu belirtilmiştir.”

b) “Bakım veren bireylere göre cadde ve sokakların fiziksel durumu engellilerin sosyal hayata katılımını olumsuz etkilemektedir.”

c) “Bakım veren bireyler alternatifli bir bakım sigortası sisteminin bir an önce yürürlüğe konmasını istemektedir.”

ç) “Ailenin güvenini ve onayını kazanmış ara bakım elamanlarının istihdam edilmesi gerektiği belirtilmiştir.”

Bu temada bakım verenlerin diğer hangi kurum/kuruluşlardan yardım aldıkları konusunda düşüncelerinin öğrenilmesi amaçlanmıştır. Bu yönden bakım verenlere “*Evde bakım hizmeti ile ilgili Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı dışında hangi bakanlık veya kurumlardan destek almaktasınız?*” sorusu sorulmuştur. Yapılan görüşmelerde bakım veren bireylerin çoğunluğu evde bakım desteği dışında başka bir hizmetten yararlanmadıklarını ancak Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı yardımlarından da yararlanabildiklerini belirtmişlerdir.

“Aile ve Sosyal Hizmetler dışında herhangi bir yerden bir destek almıyoruz.” (B3).

“Herhangi bir bakanlık veya belediyeden yardım almıyorum.” (B4).

“Yok hayır. Hiçbir yerden hiçbir şekilde hiçbir yardım almıyoruz. Sadece evde bakım ücreti alıyoruz.” (B35).

“Yok almıyorum. Sadece bakım aylığı alıyorum yani hiç kimseden destek almıyorum. Vakıf mesela gıda olsun şey olsun vermeli. Çünkü yetiştiremiyorum mesela aybaşı getiremiyorum. Emekli olduğum için yaşamıyorlar hiçbir yönden.” (B9).

“Sağlık Bakanlığından evde sağlık hizmeti alıyorum. SYDV’den elektrik yardımı alıyorum. Belediyeden yardım aldım. Belediyenin sosyal hizmetler birimi özellikle okul kıyafetleri konusunda yardımcı oldu.” (B1).

“Evde sağlık alıyoruz. SYDV’den sağ olsun Vali Hanım sayesinde yol yardımı alıyoruz.” (B48).

“Ramazan’da erzak getirdiler. Belediye getirdi bana o kadar. Onun dışında asla para yardımı almadım.” (B17).

Evde bakım yardımı sağlanırken verilen yardımın amacına uygun kullanılması ve engellinin ihtiyaçlarının zamanında karşılanmasını ölçmek için en az yılda bir defa hane içerisinde denetim faaliyetleri gerçekleştirilmektedir. Söz konusu denetim ile ilgili katılımcılara “*Verilen desteğin engellinin bakımı için barınıp barınmadığına dair kurum tarafından denetim yapılmakta mıdır? Denetim ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?*” sorusu sorulmuştur. Görüşmelerde engelli bireye bakım verenler genel olarak denetimlerin olması gerektiğini belirtmişlerdir. Özellikle engelli ihmal ve istismarının önlenmesi, toplumsal açıdan sorun yaratıp sansasyonel sonuçlar doğurabilecek durumların yaşanmaması için denetimin yararlı olacağı belirtilmiştir.

“Bence denetim yapılmalı. Çok kişi var hizmeti istismar eden. Denetim yapılmaz ise bunların sayısı artar.” (B3).

“Denetim kesinlikle yapılmalı. Hastanın temizliğine, oda ve hijyen şartlarına, kilosuna, yatak yarasına bakılmalı.” (B7).

“Kesinlikle denetimler olmalı. Çünkü görüyoruz evladına bakmayan anneleri görüyoruz, çöp evleri görüyoruz.” (B14).

“Yapılmalı. Çünkü bastalarınızı kimi dövüyor, kimi ilgisiz oluyor, kimi bakmıyor yani. Bakılması çok güzel bir şey denetlensin zaten boş bırakılmasın ve araştırılsın. Önceden şey istiyorlardı mesela ilk zamanlarda ben ilk bakım parası aldığım zamanlar fiş toplardık biz. Önceden yaptığımız barcadığımızın fişlerini bile verirdik.” (B29).

Bakım verenlerin evde bakım hizmeti ile ilgili kamu kuruluşlarının koordinasyon içerisinde çalışıp çalışmadığına dair görüşlerini ortaya koymak amacıyla “*Evde Bakım Hizmeti ile ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının koordinasyon içinde çalıştığını düşünüyor musunuz? Düşünüyor/Düşünmüyorsanız bunun sebeplerinden*

bahseder misiniz?” sorusu sorulmuştur. Bakım verenlerin bir kısmı devlet kurumlarının koordinasyon içerisinde olmadığını ve kurumlar arasında herhangi bir koordinasyonun kurulmadığını ifade etmiştir.

“Hepsi birbirinden kopuk. Bilgi verirken bazen zorlanıyorlar; onu biz bilemeyiz oradan öğrenebilirsin gibi.” (B6).

“Hayır, kimsenin kimseden haberi yok. Bazen bir bilgiyi her kurum ayrı söylüyor.” (B9).

“Bence kurumlar arasında koordinasyon yok. Çünkü Aile İl Müdürlüğü’nün kendine göre bir sistemi var, ama SYDV’nin bundan haberi yok. Belediyeye desen hiç alakası yok. Sokaklarda yürünmüyor engelli rampası veya engellilere göre bir mekân, bir park yok. Bu koordinasyon her kurum tarafından sağlanmalı, birlikte hareket edilmeli.” (B36).

“Bence bir koordinasyon yok. Zaten her engelli aynı sayılıyor. Hâlbuki hepsi ayrı. Devlet bu işi birkaç kurumun üzerine yüklemiş durumda. Belediyeye bana ne diyor. Sosyal hizmetler bir yere kadar diyor Vakıf zaten hiç orah değil. Daha çeşitlenmeli.” (B39).

Bakım veren bireylere evde bakım desteği dışında alternatif ne tür hizmetlerin verilmesi gerektiği ile ilgili “7/24 bakım hizmeti veren sizlerin yaşam kalitenizin artması için evde bakım hizmeti ile birlikte engelliniz ile ilgili alternatif ne tür hizmetler verilmesini isterdiniz? Bunu sebepleri ile açıklayabilir misiniz?” sorusu sorulmuştur. Bakım verenler evde bakım desteği sağlanırken engellilerin sosyal hayata katılması konusuna da ayrıca hizmet verilmesi gerektiğini beyan etmişlerdir.

“Mesela ne söyleyeyim, engelliler yaşılar için bir gösteri yapılabilir. Bir şenlik verilebilir. Yaşlılar eğlence, müziği severler, türkiyü severler.” (B1).

“Mesela hani anne babalar için tatil olabilir. Tatillerde biraz daha indirim şeyleri olabilir. Geçen yıl Antalya tatil yapmıştık hepimiz birlikte. Hani Ela (engelli) çok mutlu olmuştu.” (B46).

“Ya şimdi benim hastam için geçerli değil ama. Eğer böyle aklı dengesi olup yatacak olmayan gezdirebileceğiniz bir hastanız varsa, gezme olabilir.” (B19).

“Bazen engellilerin bazen de bakıcıların belli bir zaman sonra konuşmaya ihtiyacı oluyor. Aile üyelerine rehberlik veya psikolojik destek verilebilir. Yatağa bağımlı felçli bir kişiyi yatağından tek alıp ambulansa veya taksiye bindirmem mümkün değil. Bu konuda yardımcı olunabilir.” (B2).

Evde bakım desteği kapsamında verilen nakdi veya sosyal desteğin ailenin kriz durumlarına göre esnetilmesi gerektiği ile ilgili alternatifler belirtilmiştir. Bunun yanında engellilerine belli periyotlarda bakım verebilecek ailenin güvenini ve onayını kazanmış, alanında uzman bireylere bırakabileceklerini ifade etmişlerdir.

“Mesela bir bayan arkadaş gelip günlük bakımını yapabilirse o süper olur yani. Haftada bir kere annemin yanına bayan bir hemşire veya yardımcı bir arkadaş gelirse. Erkeğe erkek, bayana bayan. Din görevlisi olabilir. Bakım bu kurumlar açısından da çok iyi olur. Daha iyi takip edilir. Sorumluluk paylaşılr.” (B14).

“Biz her akşam yemekten sonra çay içeriz. Bu bizim kültürümüzde var. Ama biz eşimle asla iki bardak çay içmemişizdir on yıldır. Yani çünkü o bireyle mücadele etmeniz gerekir. O bireyin sizden taleplerini karşılamamız gerekir. Mesela biz eşimle akşamları bir dışarıya çıkıp yani insan olarak buna hakkımız var. Ama sosyal olarak buna hakkımız yok. Yani dışarıya çıkıp biz de bir insan olarak bir yorgunluk atmak isteriz ne bileyim eşimle karşılıklı bir evlilik yıldönümümüzü kutlamak isteriz. Ya da temiz hava almak dolaşmak isteriz.” (B29).

“Örneğin benim oğlum tuvalet eğitimi tamamladı. Ama yani tuvalet eğitimini tamamlayamayan öz bakım becerilerini kazanamamış, ne bileyim öfke nöbeti geçiren bakımı çok daha zor, ailelerin yıpranmasına yönelik bir durum söz konusu olduğunda o bakımın, o desteğin, o yardımın artırılabilmesi lazım. Örneğin haftada bir akşam, bizim de tabii güvenebileceğimiz birisi birkaç saat engelli çocuğumuzla ilgilenilebilir. Bizde eşimizle balkonda birer çay içebiliriz. Belki evimize yakın bir yerde oturup birer kahve içebiliriz. Yani neden olmasın?” (B26).

Özellikle yaşı genç bakım veren bireyler ile yıllardır (15-20 yıl) engelli bireye bakım verip herhangi bir iş gücüne engelliği yalnız bırakamadıkları için katılamayan bireyler verilen evde bakım desteğinin yanında alternatif olarak “bakıcı sigortasının” olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bazı engelli bakıcıları sigorta kapsamına alınmaları ile aylık ödenen nakdi desteğin azaltılmasını dahi kabul edeceklerini ifade etmişlerdir.

“Mesela şu an Almanya’da eltimin de “özürlü” çocuğu var. Onu sigortalı yapmışlar. Bende sigortadan her kişinin yararlanmasını istiyorum. Yani çünkü önümüzde gelecek yok.” (B4).

“Yaşlıya bakınca siz devlet sigortalı yapabilir.” (B12).

“Sigorta yani. İşe de giremiyorum onlara baktığım için. Yani sigorta olsaydı daha iyi olurdu.” (B16).

“En azından asgari ücret yapsınlar, ya da en düşük emekli maaşı yapsınlar mesela bani sonuçta. Ben yıllarca birilerine bakıyorum sigortamı yapsınlar.” (B40).

“Şu anda mesela bunu maaşa bağladysa bakıcı olarak sigortasını ödemesi lazım. Ben sana 5 bin lira vermeyeceğim ama sana 3 bin lira vereceğim ve emekli primini de keseceğim, seni emekli edeceğim derse bile kabul ederim yani.” (B38).

Bakım verenlerin bir kısmı şehir içinde cadde ve sokakların engellilerin yaşamlarını olumsuz etkileyecek durumda olduğunu, alternatif olarak engellilerinde kullanabileceği yollar, yaya geçitleri, işaretler kullanılmamasını istediklerini sadece evde bakım yardımı ile bu sorunların ortadan kalkmayacağını belirtmişlerdir.

“Otobüslere binmesi zor oluyor. Sokaklar elverişli değil. Binamızda asansör yok mesela olsa beraber çıkardık. Engelli ailelerinin kira gelirlerine yardımcı olmalılar.” (B11).

“Tabii ki yaya olsun, yayaların araçları olsun bu şehir merkezine girdiğinde araçlardan geçilmiyor, cadde boyu engellerimize bir yaya yolu istiyoruz. Süricüler bu engelliler ile bir uyum sağlarsa biz çok memnun olacağız. Ama maalesef önlerine engel koyuyorlar?” (B25).

Yapılan görüşmelerde az da olsa bazı bakıcıların özellikle araştırma ve geliştirme süreçlerine devletin daha çok yatırım yapmasını istediklerini, otizm gibi engel türlerinin sebeplerinin araştırılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

“...bence bunların araştırılması, oluşumlarının azaltılabilmesi gibi mücadelelerle ilgili bir kurum, bir bakanlık olması gerekir. Devletin sürekli bu sosyal yardımı yapmasından daha iyi sonuçlar elde edebilir diye düşünüyorum.” (B21).

Tablo 7. Uygulayıcıların Sosyal ve Demografik Özellikleri, Hizmet Yılları, Hizmeti Sağlamada Kendilerini Yeterli Görme Sebeplerinin Dağılımı

SIRA	YAŞ	MEDENİ DURUM	MESLEK	ÇALIŞMA YILI	EVDE BAKIM YARDIMI BİRİMİNDE ÇALIŞMA YILI	ENGELLİ YAKINI VAR MI?	VARSA YAKINLIĞI	KENDİNİ YETERLİ GÖRME DURUMU	KENDİNİ YETERLİ GÖRME OLUMLU YA DA OLUMSUZ SEBEPLER
1	42	EVLİ	SOSYAL ÇALIŞMACI	17	3	HAYIR	Yok	EVET	Belirli sistemlerin kurulması ile hizmetin standardizasyon kazanmasından dolayı yeterli gördüğünü ifade etmiştir.
2	31	EVLİ	SOSYAL ÇALIŞMACI	8	1	HAYIR	Yok	EVET	Kurum içerisinde birden fazla birimde çalışarak tecrübeli olduğunu ifade etmiştir.
3	31	EVLİ	UZM. ÇOCUK GELİŞMİCİSİ	9	1	HAYIR	Yok	EVET	Normal gelişim göstermeyen çocuklara ve yetişkinlere yönelik uygulama tecrübelerine sahip olduğunu ifade etmiştir.
4	27	BEKÂR	PSİKOLOG	2	1	HAYIR	Yok	EVET	1 yıldır evde bakım biriminde çalıştığını ve tecrübesinin olduğunu beyan etmiştir.
5	35	EVLİ	ÖĞRETMEN	15	3	HAYIR	Yok	EVET	Engelli evde bakım biriminde uzun süredir çalıştığı için tecrübeli olduğunu ifade etmiştir.
6	35	EVLİ	SOSYOLOG	8	2	HAYIR	Yok	EVET	Çalıştığı süre boyunca edindiği bilgi ve tecrübenin yeterli olduğunu beyan etmiştir.
7	42	BEKÂR	SOSYOLOG	6	4	EVET	BABASI	HAYIR	Evde Bakım hizmetinin zaman içerisinde engelli ve ailesini yoksullaştırdığını, beyan ederek kendini yeterli görmediğini belirtmiştir.
8	26	BEKÂR	SOSYOLOG	2	2	EVET	KUZENİ	EVET	İmkânlar dâhilinde kendini yeterli gördüğünü belirtmiştir.
9	35	EVLİ	SOSYAL ÇALIŞMACI	11	3	HAYIR	Yok	EVET	Hizmetin eksikliklerini ve yapılması gerekenleri bildiğini beyan etmiştir.
10	23	BEKÂR	ASDEP (SOSYAL ÇALIŞMACI)	1	1	HAYIR	Yok	EVET	Öğrenmeye açık olduğunu, insanlara yardım etme isteğinde olduğunu beyan etmiştir.

3.4. Kamu Görevlilerinin Sosyo-Demografik Özellikleri³

Evde bakım hizmeti sürecinde aktif rol oynayan uygulayıcılar ile yapılan anket sonucunda uygulayıcıların sosyo-demografik özellikleri, hizmet yılları ve kendilerini bu hizmeti sağlama noktasında yeterli görmeleri hususunda elde edilen bilgiler Tablo 7’de toplanmıştır.

Tablo 7’de evde bakım hizmetinin sağlanmasında aktif rol oynayan kamu görevlilerinin çeşitli mesleklerden (Sosyal hizmet uzmanı, çocuk gelişimcisi, öğretmen, sosyolog, psikolog) oldukları, genel olarak çalışma yıllarında farklılık olduğu ve evde bakım hizmetleri birimi içerisinde yıl bazında farklı mesleki tecrübeye sahip oldukları görülmektedir. Yalnız bir meslek mensubu uygulayıcının evde bakım hizmetini sağlarken kendini yeterli görmediği belirtilmiştir. Kendini yeterli görmeyen meslek mensubu hizmete eleştiri getirerek evde bakım yardımının engelli ile ailesini yoksullaştırdığını ifade etmiştir. Kendini yeterli görmeyen meslek mensubu kamu görevlisinin ailesinde bir engelli yakını olduğu da anlaşılmaktadır.

3.5. Kamu Görevlileri İle Yapılan Görüşmelerde Elde Edilen Veriler

Saha çalışmasında yapılan görüşmelerde kamu görevlilerinin evde bakım hizmetine ilişkin görüş ve önerilerinin ne olduğunu anlamak için “*Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı personeli olarak engelli evde bakım hizmeti ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?*” sorusu sorulmuştur.

Bulgu 1: “Evde bakım desteği engelli birey ve bakım verene yarar sunsa da evde bakımın uygulanması sırasında eksiklikler mevcuttur.”

Kamu görevlilerinin çoğunluğu evde bakım hizmetinin engelli ve ailesi için gerekli olduğunu, engelli ve bakım veren bireyler için psikolojik, sosyal ve ekonomik açıdan katkı sunduğunu ifade etmişlerdir.

“Engelli, bireyin engelinden kaynaklı dezavantajlı durumunun olumsuz psikolojik etkilerinin önüne geçme noktasında bu hizmetin artılarının olduğunu düşünüyorum.” (U7).

“Engellilerin evde bakım hizmeti alması, aile yanından uzaklaşmaya gerek duyulmaması nedeniyle kendilerini daha iyi hissetmelerini sağlamaktadır. Hizmetin hayatını sürdürmekte güçlük çeken dar gelirli ailelere uygulanan yararlı bir uygulama olduğunu düşünmekteyim.” (U9).

Görüşmeler sırasında kamu görevlileri arasında evde bakım hizmetinin uygulanmasında eksikliklerin olduğunu ifade edenler de mevcuttur.

“Engelli bireylere sahip aile üyelerine nakdi yardım yapılmasının yerinde olduğunu düşünüyorum. Ancak her engellinin ihtiyaçları farklı olduğundan hepsine topyekûn yaklaşılmasının doğru olmadığını düşünüyorum. Ayrıca yalnızca bakıcı engelli olarak yaşayan aile üyelerine daha çok yardımcı olunması gerektiği kanaatindeyim. Bunun dışında engelli evde bakım hizmetini sadece hane ortamında tutmanın dezavantaj oluşturduğunu, sokak ve caddelerinde uygun olması gerektiğini düşünüyorum.” (U4).

Hizmeti sağlayan kamu görevlilerine bakım veren bireylerin engellilerine evde bakım hizmetinin hangi düzeyde/ne şekilde verileceğine ilişkin değerlendirme süreçleri ile ilgili “*Hizmetin sağlanmasında uygun değerlendirme araçları mevcut mudur? Mevcut/Mevcut değilse bu araçlar ne şekilde olmalıdır? Bundan bahseder misiniz?*” sorusu sorulmuştur.

Bulgu2: “Kamu görevlilerievde bakım hizmetinin sağlamasında rol alan ölçme araçlarının yetersiz olduğunu belirtmişlerdir.”

“Bence değildir. Çünkü farklı tür ve düzeydeki, erişkin veya çocuk engelliler için aynı değerlendirme aracını kullanmaktayız. Her engel türüne ayrı bir değerlendirme aracının olmasının daha yararlı olacağını düşünüyorum.” (U6).

“Araçlar yalnızca engellinin gelişim durumunu gösterir nitelikte olup sosyal ve duygusal potansiyelini yeterli ölçüde değerlendirmemektedir.” (U2).

“Yeterli araçların bulunmaması uygulama farklılıklarına sebep olmakta bu da anayasanın temel ilkelerinden olan eşitlik ilkesine aykırı hareket edilmesine neden olmaktadır.” (U4).

“Evet, mevcuttur ancak engelli ayrımında yetersizdir. Verilecek hizmetin belirleyicisi açısından önemi fazladır lakin engelli, yaşlı, çocuk engelli konusunda belirleyici değildir.” (U5).

³Evde bakım hizmetinde aktif olarak rol alan meslek mensuplarına ait sosyo-demografik özellikler belirtilirken yapılan görüşmeler sırasına göre bu bireyler (U1, U2, U3...) olarak kodlanmıştır.

“Hizmet değerlendirmesinde mevcut ölçütlerin daha açıklayıcı ve herkes tarafından anlaşılır olması evde bakım başvurularında kolaylık sağlayabilir.”(U9).

Evde bakım hizmeti kapsamındaki yürürlükte olan yönetmelik ile ilgili kamu görevlilerinin düşüncelerini anlamak amacıyla görevli olan personellere *“Hizmetin başvuru ve sonuç aşamasında yararlandığınız kanun ve yönetmelikler ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?”* sorusu sorulmuştur.

Bulgu3: “Kamu görevlileri evde bakım hizmeti ile ilgili yasal mevzuatın karmaşık olduğunu ifade etmiştir.”

Yapılan görüşmelerde kamu görevlileri evde bakım hizmeti ile ilgili yasal mevzuatın yetersiz olduğunu, yönetmelikte insana dair farklılıkların tam olarak ortaya konmadığını, uygulamada netlik ve birlik olmadığını ifade etmişlerdir.

“Kanun ve yönetmeliklerin her vakaya özel hususlara değinememesi nedeni ile uygulamada netlik ve birlik oluşamamaktadır.” (U1).

“Kanun ve yönetmeliklerin birbiri ile çelişen hükümleri bulunmakta ve bu durum uygulamada sıkıntılara yol açmaktadır.” (U9).

“Evde bakım yardımının yönetmeliği yeni değişti. Ancak hala kafada karışıklıklar var. Bu yardıma ilişkin mevzuat çok dağınık. Talimat yazıları var, yönetmelik var, bazen dört yıl önceki talimat yazısına istinaden işlem yapmak zorundayız. Her yıl bence değişen şartlara göre güncel düzenlemelerin yapılması gerekir.” (U7).

Evde bakım yardımının yeterliliği ile ilgili kamu görevlilerinin de görüşlerini almak için *“Evde bakım hizmeti engelli ve bakım veren için ekonomik, sağlık ve sosyal alanlarda yeterli midir? Yeterli ise bunun sebeplerinden bahseder misiniz veya yeterli değilse alternatif ne tür hizmetler de olmalıdır?”* sorusu sorulmuştur.

Bulgu 4:

a) “Engelli yakınları engellinin bakımı ile sürekli ilgili olduklarından sosyal yaşama dâhil olamamakta ve sosyal dışlanmaya maruz kalmaktadır.”

b) “Her engellinin engel türü, yaşı, yaşadığı ikamet adresine göre gereksinimleri farklıdır ve her engelli bireyin gereksinimlerine özgü bir sistem geliştirilmelidir.”

Görüşmeler sırasında evde bakım hizmetinin bakım veren bireyleri ev içerisinde konuşturduğu, bu durumun bakım verenler açısından dezavantaj oluşturduğu, bakım verenler ile yapılan görüşmelerden elde edilen verilere paralel olarak kamu görevlileri tarafından da engelli ve ailenin sosyalleşmesini sağlayacak gündüzlü bakım hizmetlerinin artması yönünde taleplerin olduğu belirtilmiştir. Bunun yanı sıra kamu görevlileri tarafından bakım veren bireyler ile yapılan görüşmelerden elde edilen verilere paralel olarak evde uzman bakıcı hizmeti ile evde bakım hizmetinin istenilen seviyeye çıkabileceği ifade edilmiştir.

“Sosyal yaşama dâhil olamama problemi beraberinde ekonomik yaşama dâhil olamama problemi de getirmekte ve bakıcıların zaman içerisinde yoksullaşma riskini de barındırmaktadır.” (U4).

“Bakıcıların zaman içerisinde yoksunlaşmasına engellilerin ise bağımlı hale gelmesine sebep olmaktadır. Verilen ücret ise tüm engel gruplarının ayrı masrafları için yetersiz kalmakta olup verilen hizmet şartları kapsamında bakım verenleri eve bağlı konuşturmaktadır.” (U7).

Evde bakım hizmeti kapsamında kişilerin ekonomik, sağlık ve sosyal alandaki eksikleri tespit edilmekte ve yönlendirilmektedir. Akabinde takibi sağlanmakta ancak bahsi geçen eksiklerin muhatabı Bakanlığımız dışı olabilmektedir. Bu durumda disiplinler arası hizmet verme noktasında inisiyatifimizin dışında kalmaktadır.”(U2).

Görüşmeler boyunca kamu görevlileri bakım veren bireyler ile yapılan görüşmelerden elde edilen verilere paralel olarak verilen evde bakım nakdi destek miktarının bakım verenler ve engelliler açısından yetersizlik oluşturduğunu belirtmişlerdir.

“2014 yılında gerçekleşen kanun maddesi değişimine kadar destek miktarı aylık asgari ücret iken 2014 yılında destek miktarı memur aylık katsayısı üzerinden hesaplanmaya başlanmıştır. Zamanla memur maaşı zammı ve asgari ücret artış oranı arasındaki fark nedeniyle bakıcılar %50’den fazla aylık ücret kaybı ile karşı karşıya kalmıştır.” (U6).

“Örneğin yaşlılığa bağlı demans hastası olup köyde yaşayan bir engelli ile kent merkezinde kirada yaşayan asgari ücretli ve serebral palsi engelli bir çocuğu olan aile için hizmetin yeterliliği aynı doğrultuda değerlendirilemez.” (U9).

Kamu görevlilerine bu hizmeti sağlarken yaşadıkları zorlukların ne olduğuna ilişkin “*Evde bakım hizmetini sağlarken ne tür zorluklar ile karşılaşmaktasınız, nedenleri ile açıklayabilir misiniz?*” sorusu sorulmuştur.

Kamu görevlileri bakım verenlerin bakım konusunu engellinin “fiziksel ihtiyaçlarının” karşılanması durumu olarak algıladığını, ancak yasal mevzuat açısından bakımın; engellinin sosyal, fiziksel, ruhsal ve sağlık gereksinimlerinin karşılanması olarak görülmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

“Evde bakım hizmetinin gelir tespiti amacıyla farklı kurum/kuruluşlara gönderilen belge, bilgi teminin ortadan kaldırılması gerekmektedir. Tespitlerin internet veri tabanı üzerinden yapılmasının faydalı olacağını düşünmekteyim.”(U7).

“Evde bakım hizmet modelinin üç farklı boyutu bulunmaktadır. İlki gelir durum hesabı, ikincisi engellinin ihtiyacı olduğu bakım planının belirlenmesi, üçüncü boyut ise hem engelliye hem de bakıcıya yönelik eğitim ve psiko-sosyal destek sürecidir. Uygulamaya bakıldığında ise üç başlık içinde yetersiz kalmaktadır. Gelir hesaplamasını net yapabilecek teknik alt yapı (mevzuat eksikliği, bankalar ile bağlantının bulunmaması vb.) bulunmamaktadır. Bireysel bakım planı her zaman engelliliğin ihtiyaç duyduğu hizmeti kapsamamaktadır. Üçüncü boyut ise hem dosya sayılarının fazlalığı hem de görevlilere yönelik yeterli hizmet içi eğitim olmaması nedeniyle uygulanamamaktadır.”(U3).

“İş yükümüz çok ağır. Bartın’ın engelli nüfusu yoğun. Bunun yanında diğer işler ile ilgili görevlendirmemiz var. Kullandığımız sistemler ve internet hızımız yavaş bu da bizi zor duruma sokuyor.”(U10).

Kamu görevlilerine tıpkı bakım veren katılımcılara sorulduğu gibi koordinasyon temasında “*Diğer kurumlar ile koordinasyon sağlanabiliyor musunuz? Sağlanıyorsa hangi kurumlar ile sağlanıyorsa bunun nedenlerinden bahsedebilir misiniz?*” sorusu sorulmuştur.

Bulgu 5: “Bakım veren bireylerin görüşlerine paralel olarak kamu görevlilerince de kamuda engelli bakım alanı içerisinde koordinasyon eksiklikleri mevcuttur.”

Kamu görevlileri görüşmeler boyunca yerelde gerek sistemler üzerinden gerekse de uygulamaların birliği üzerinden herhangi bir koordinasyonun olmadığını belirtmişlerdir.

“Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü ve diğer kamu kurumları ve dernekler arasında olması gereken mekanik koordinasyon bulunmamakta, kuruluş ve kurumlarla ilişkiler memurların, idarecilerin bireysel girişimleri ile sağlanmaktadır.”(U2).

“SYDV’ler ile ortak sistemimizin olmamasından kaynaklı koordine olunamıyor.”(U3).

“Herhangi bir kurumla koordinasyon içerisinde çalışmadığımızı düşünüyorum. Ortak işlemler gerçekleştirmemizle rağmen ortak bir sistemimiz bile yok.”(U8).

Görüşmeler sırasında kamu görevlilerinin evde bakım hizmetinin en çok hangi noktalarda engelli ve ailesine yararları olduğu görüşleri sorgulanmıştır. Buna yönelik olarak kamu görevlilerine “*Engelli evde bakım hizmet modelinin engelli ve ailesine faydalı olduğunu düşünüyor musunuz? En çok hangi noktada faydalı veya faydalı değilse bunun sebeplerinden bahsedebilir misiniz?*” sorusu sorulmuştur.

Bulgu 6: “Evde bakım desteğinden ziyade gündüzlü bakım merkezi hizmetlerine daha çok destek verilmesi gerekmektedir.”

Bazı kamu görevlileri evde bakım hizmetinin engelli ve ailesine yararını zaman içerisinde kaybettiğini, engellinin bakımının ekonomik değerler ile yerine getirilme çabası içerisinde girildiğini, bu durumun bakım veren ve engellilerin sosyal hayattan kopmasına neden olduğunu ifade etmişlerdir.

“Bana göre evde bakım hizmet modeli zaman içerisinde bakıcının mağduriyetine yol açma potansiyeline sahip, çünkü kat kaynağın bu hizmete kanallıze edilmesinden dolayı engellilerin toplum yaşamına uyum sağlayabilmesi açısından erişebilirlik, engelsiz yaşam merkezlerinin veya gündüzlü bakım merkezleri gibi önemli adımların ikinci plana atılmasına neden olmaktadır.”(U8).

Görüşmelerde sahada çalışan kamu görevlilerinin inceleme esnası ve sonrasında erişkinler için sağlık kurulu raporu ve çocuklar için özel gereksinim raporlarına ilişkin düşüncelerinin sorgulanması amaçlanmıştır. Bu duruma yönelik olarak kamu görevlilerine “*Evde bakım hizmet modeli için gerekli olan engelli sağlık raporları ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?*” sorusu sorulmuştur.

Bulgu7: “Hizmetin sağlanmasında esas olan erişkinler için sağlık kurulu raporu ve çocuklar için özel gereksinim raporlarının daha kesin ve anlaşılır olması gerekmektedir.”

Görüşmeler sırasında kamu görevlileri tarafından sağlık raporlarının alanında uzman doktorlar tarafından verilmesine rağmen raporda yazan ifadeler ile engellinin günlük yaşamındaki durumunun çelişebildiği belirtilmiştir.

“Sağlık raporlarının kişinin tam bağımlılık durumunu kesin olarak yansıtmadığı kanaatindeyim. Bu durum tutarsızlığa yol açmaktadır.” (U1).

“Evde bakım hizmetine esas teşkil eden sağlık kurulu raporları işlevsellik yeti yitimi ve sağlığın uluslararası sınıflandırmasını baz alarak hazırlanmaktadır. Bu sınıflandırma engellilik kavramında insan bedenine odaklanmaktadır. Bu sınıflandırmada insanın sosyal engelliliği tespit edilmemektedir.” (U2).

“Sağlık raporları tıbbi terimler ile yazılmış oluyor, özel olarak engellinin kullandığı ilaçlar veya eğitimleri ya da sosyal gelişimlerinin ne olması gerektiği yazılabilir.” (U7).

Kamu görevlileri açısından evde bakım hizmetindeki aksaklıkların ne olduğunun ortaya konması hedeflenmiştir. Buna yönelik olarak görüşmelerde kamu görevlilerine “Hizmet sırasında veya sonrasında herhangi bir aksaklık yaşanmakta mıdır? Bu aksaklıklara örnek vererek açıklayabilir misiniz?” sorusu sorulmuştur.

Bulgu8: “Evde bakım desteğinin başvuru ve sonuç aşamalarında bürokratik evrak işleri bakım verenler ve engelli bireyler için dezavantaj oluşturabilmektedir.”

Yapılan görüşmelerde kamu görevlileri, engelli evde bakım hizmeti için gerekli olan fiziki evrakların kamu dairesine teslim edilmesi sürecinde aksaklıklar yaşandığını, başvuranların hizmete kolay ulaşabilirliği konusunda teknolojik gelişmelere paralel olmayan sistemlerin var olduğunu, her ilin farklı sosyo-kültürel özellikleri barındırdığını, bu durumların hizmet sunumunda aksaklık meydana getirdiğini belirtmişlerdir.

“Evde bakım yönetmeliği aileyi, merkezi nüfus sistemine göre aynı adreste kayıtlı bireyler olarak ele almaktadır. Bölgedeki aile yapısı farklılığı ile merzuatın kurguladığı aile arasındaki fark vatandaş ile memur arasında gerginliğe sebep olmaktadır. Yaşlı nüfusun fazlalığı ve engelliye bakım hizmetini sağlayan bakıcılarında zaman içerisinde yaşlanması ve hanede bakıcı olma potansiyeline sahip genç bulunamaması nedeniyle bakım hizmetinin devam edip etmemesi noktasında sıkıntılara neden olmakta, yaşlı bireylerin toprak ile olan bağlantısı nedeniyle farklı sosyal hizmet modellerine (bakım merkezi, huzurevi vb.) kapalı olması engellinin ihtiyaç duyduğu bakım hizmetini almasını imkânsızlaştırmaktadır.” (U3).

“Teknoloji çağında olmamıza rağmen evrak işlerinin elden yapıyor olması personel ve müracaatçı için her zaman aksaklık teşkil etmektedir. Müdürlükler arası iletişim ve koordine eksikliği neticesinde çoğu işlem aksamaktadır.” (U4).

“Denetimler konusunda yeterli personel ve araç olmayınca aksaklık yaşanmaktadır. Verilen yardımın ne şekilde kullanıldığına dair somut veriler elde edilememektedir. Bakıcıların kullandığı bizim de gördüğümüz bir uygulama oluşturulabilir. O uygulamadan bugün engelli ne yedi, nereye gitti, ilaçlarını düzenli kullandı mı? Kişisel temizliği yapıldı mı? Bakılabilir.” (U7).

Bu kısımdaki görüşmelerde kamu görevlilerine evde bakım hizmetinin nasıl olması gerektiği ile ilgili “Sizce evde bakım hizmet modeli uygulaması ne şekilde olmalıdır? Bu konu hakkındaki düşüncelerinizden bahsedebilir misiniz?” sorusu sorulmuştur.

Bulgu9: “Kamu görevlileri de bakım veren katılımcılar gibibir bakım sigortası sisteminin geliştirilmesi ve hayata geçirilmesi gerektiğini vurgulamıştır.”

Bakım verenler ile paralel olarak kamu görevlileri de bakım verenlerin sigorta kapsamına alınmasının doğru olacağını beyan etmişlerdir. Görüşmeler boyunca kamu görevlileri kurulması gereken bu sigorta sistemi ile hem bakım merkezlerinin yükünün azalacağını hem de engellilerin alışık olduğu çevrelerden kopmayarak yaşamlarını sürdürebileceklerini belirtmişlerdir.

“Ülkemizde engelli bireylerin bakımını büyük oranda kadınlar sağlamaktadır. Bakım hizmeti veren ve bu sebeple herhangi bir işte çalışamayan kişiler için sigorta hizmeti sağlanmalıdır.” (U7).

“Ekonomik yardımların yanında bakım verenlere sigorta desteği sunulabilir ve bu sayede devlet eliyle her ay ödeme yapılan özel bakım merkezlerinin yükü azalarak daha fazla engelliye ev ortamında bakım sağlanabilir.” (U10).

“Evde bakım süreci sadece bir bakanlığın uhdesine bırakılmamalıdır. Çünkü yerelde tüm kuruluşların uhdesinde ve koordinesinde olmalıdır. Sadece nakdi yardımlar ile bu bireylerin bu baklarının sağlanması kuşkusuz mümkün değildir. Her bakanlık kendi hizmetlerini diğer bakanlıklar ile koordinasyon içerisinde gerçekleştirmelidir.” (U5).

“Öncelikle sağlık kurullarının sisteminin iyileştirilip engelli, yaşlı ve hasta gruplarına mevcut istemin aksine ayrı sağlık kurulu raporları hazırlanmalıdır. Ayrılan grupların ihtiyaçları ve masrafları belirlenmeli, masraflar doğrultusunda ödemeler gerçekleştirilmeli, denetimler mali çerçeve yerine sosyal hizmet kapsamında ilerlemeli, müdürlükler arasında işbirliği olmalı ve engellinin bakımına ve sosyalleşmesine olanaklar sağlanmalıdır. Evde bakım hizmetine bakım verenin ruh sağlığını korumaya, bakımını kolaylaştırmaya, kendine vakit ayırabilmesine olanaklar sağlanmalıdır.”(U4).

4. SONUÇ ve TARTIŞMA

Yapılan görüşmelerde elde edilen veriler değerlendirildiğinde engellilere bakım veren bireyler ile hizmeti sağlayan kamu görevlilerinin evde bakım hizmetlerine ilişkin düşünce ve önerilerinin paralellik gösterdiği ortaya konmuştur. Hizmetin amacına uygun kullanıldığı engelli ve ailenin yaşamında olumlu katkı sunduğu bulgular arasındadır.

Bakım veren bireyler sağlanan evde bakım hizmetinin engelli ve ailelerin yaşamsal gereksinimlerini karşılaması noktasında yararlı olduğunu ancak bakım sürecinde özellikle ekonomik yetersizlikler yaşandığını belirtmişlerdir. Özellikle gıda, sağlık ve kıyafet gereksinimlerinin karşılanmasında yaşanan sorunlar için aynı destek hizmetleri artırılabilir. Sağlanan nakdi desteğin en az bir asgari ücret veya en düşük emekli aylığı seviyesine getirilmesi ailelerin sosyal ve ekonomik koşullarını iyileştirebilir.

Evde bakım hizmetinde bakım veren bireylere ödenen nakdi yardım miktarları belirlenirken engelli birey ve ailelerinin özel gereksinimlerine veya yaşanması muhtemel kriz durumlarına uygun vaka/ihtiyaç bazlı yeni bir destekleme sistemine geçişin gerektiği düşünülmektedir. Evde bakım hizmet modelinde bakım veren bireylere seçenekler sunulabilir.

Araştırma boyunca engelli bireylere bakım verenler ve kamu görevlileri kamu kurum/kuruluşları arasında koordinasyon sorunları yaşandığını belirtmişlerdir. Merkez teşkilatında Bakanlıklar, yerel düzeyde İl Müdürlükleri, Belediyeler, Üniversiteler, Vakıflar tarafından engelli bireylerin yaşama, adalete ve bilgiye erişim, eğitim, sağlık, istihdam, kamusal yaşama katılım hakları gibi insan haklarının korunması için kamusal koordinasyonun sağlanması gerekmektedir.

Bakım veren bireylerin çoğunluğu 24 saatini engelliler ile geçirmektedir. Bakıma ihtiyacı olan aile üyesinin yaşamını yitirmesi sonucunda bakım veren tarafından ortaya konan fiziksel, duygusal ve sosyal emeğin karşılığı boşa düşmektedir. Dolayısıyla Türkiye’de, aile üyesi engellinin ortalama yaşam süresine göre sürdürülebilir bir sigorta sistemi kurulabilir. Yapılan araştırmada bakım veren bireylerin çoğunlukla “kadın” olduğu tespit edilmiştir. Sigortasız bir şekilde engelli aile üyesinin bakımını yerine getiren bu kadın bireyler güvencesiz ve geleceği kaygı ile dolu bir hayata maruz kalabilir. Bu durum anayasadaki eşitlik ilkesine aykırıdır(Tule & Sergender, 2017, s. 98).

Engelli evde bakım hizmeti için yürürlükte olan mevzuatın (yasa, yönetmelik, talimat yazısı vb.) dağınık olduğuna dair elde edilen bulgulardan hareketle; insan yaşamı biyo-psikososyal açıdan değişim içerisinde. Yürürlükteki mevzuatın ortaya çıkan her yeni ihtiyaç doğrultusunda engelliler ve bakım verenlerin haklarını korumaya yakışır şekilde güncellemesi gerektiği sonucu ortaya çıkmıştır.

Kamu görevlileri ve bakım verenler ile yapılan görüşmelerden elde edilen veriler ışığında; gündüz bakım merkezlerinin sayısı ve niteliğinin artırılması, ev içerisinde engellisini terk edemeyen ancak sosyal yaşamdan da kopmak istemeyen bakım verenler için yarı zamanlı profesyonel bakım verecek bireylerin (ara elemanlar) istihdam edilmesi aile üyelerinin yararına olabilir.

Bireyler engellilik alanında bilinçlendirilmek sureti ile sivil toplum faaliyetlerine öncelik verilebilir. Sosyal politika açısından sivil toplum örgütlerinin iki temel fonksiyonunu vardır. Bunlardan ilki bireyler için eşit demokratik hakların kazanılması, diğer ise sosyal sınıflar arasındaki ekonomik dengesizliğin ortadan kaldırılmasına katkı sunan politikaların ortaya atılmasıdır(Şenkal, 2012, s. 105).

Türkiye’de SYDV’ler tarafından hâlihazırda Vefa Projesi yürütülmektedir. Proje kapsamında Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı hizmet modellerinden yararlanan ailelerden, evlerini temizleyemeyecek durumda olanlara on beş günde bir hane ziyareti yapılarak temizlik hizmeti sunulmaktadır. Bu temizlik hizmetinin sadece SYDV hizmetlerinden yararlanan ailelere verilmesinin yetersiz olduğu düşünülmektedir. Engelli ve yaşlı olan, evinin temizliğini yapamayacak durumda olan tüm ailelerin bu hizmetten yararlanabilmesi sağlanabilir.

Evde bakım hizmetinden yararlanan özellikle ruhsal/duygusal ve zihinsel engelli bireylerin okul kıyafetleri, diğer kırtasiye ürünleri, eğitim materyallerinin indirimli veya bedelsiz verilmesi sağlanabilir. Ayrıca engelli bireye sahip ailelere tatil indirimleri yapılabilir.

Engelli evde bakım hizmeti kapsamında yaşlılığa bağlı süregelen/kronik hastalıklar da engellilik türü olarak değerlendirilmektedir. Ancak yaşlılık alanı kendine özgü gereksinimleri barındıran ve engellilik alanı ile her ne kadar ilişkili olsa da özel olarak ele alınması gereken bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Dünya nüfusunun hızla yaşlandığı göz önüne alındığında Türkiye'deki evde bakım hizmetleri açısından engellilik ve yaşlılık alanının ayrılması, yaşlı bireye sunulan evde bakım hizmetlerinin yaşlılığa özel hale getirilmesi yararlı olabilir.

Bu kısıtlı çalışmada engelli evde bakım hizmetleri Bartın ili örneğinde irdelenmiştir. Türkiye'de her il farklı sosyo-kültürel özellikler gösterebilmektedir. Dolayısıyla bu tür çalışmaların Türkiye'nin diğer illerinde de yapılması engelli/yaşlı bireylerin bakımı konusunda daha özel karşılaştırma yapabilmek ve bu bireylerin haklarının korunmasını sağlamak açısından yararlı olabilir.

Araştırma sonunda sosyal politika uygulaması olarak Türkiye'de evde bakım hizmetlerinin, özellikle Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı uhdesinde ilerleyen ancak her hali ile tüm bakanlıklar, STK'lar ve toplumda yaşayan tüm kesimleri ilgilendirdiği görülmüştür. Her birey bir engelli yakını ve adayı olabileceği için herkes bir gün bu hizmete gereksinim duyabilir. Dolayısıyla Türkiye'deki evde bakım hizmetlerinin her yönü ile ele alındığı, hizmet verilirken toplumsal/kurumsal sorumluluğun paylaşıldığı, bütçesinin daha sürdürülebilir hale getirilebildiği, sosyal adaletin ve refahın mümkün olduğu kadar daha eşit bölüşümünün sağlanabildiği yeniden bir değerlendirmeye ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Etik Beyan: Bu çalışma için Sinop Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'ndan 30/12/2022 tarihli ve 2022/232. sıra sayılı kararı ile izin alınmıştır. Aksi bir durumun tespiti halinde Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazarlarına aittir.

Yazar Katkı Beyanı: 1. Yazarın katkı oranı %50 2. Yazarın katkı oranı ise %50'dir.

Çıkar Beyanı: Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedirler.

İntihal Beyanı: İthenticate yazılımıyla makalenin benzerlik taraması yapılmıştır.

Lisans: Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası (CC BY-NC 4.0) Lisansı ile lisanslanmıştır.

Ethics Statement: Permission for this study was obtained from the Sinop University Human Research Ethics Committee with the decision numbered 2022/232 and dated 30/12/2022. In case of detection of a contrary situation, the Journal of Social Economic Research has no responsibility, and all responsibility belongs to the authors of the study.

Author ContributionsStatement: 1st author's contribution rate 50%, 2nd author's contribution rate 50%.

Conflict of Interest: The author(s) declare/declares that there is no conflict of interest.

Plagiarism: A check for plagiarism on this article was conducted by using Ithenticate Software.

License: Licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0).

KAYNAKÇA

- 2023, *Engelli Evde Bakım Yönetmeliği*. (tarih yok). 6 15, 2025 tarihinde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı: <https://www.aile.tr/eyhgm/mevzuat/ulusal-mevzuat/yonetmelikler/evde-bakim-yardimi-yonetmeliği/> adresinden alındı.
- 5378 Engelliler Hakkında Kanun. (2005, 7 1). *Madde 3*. Haziran 15, 2025 tarihinde <https://aile.gov.tr/eyhgm/mevzuat/ulusal-mevzuat/kanunlar/engelliler-hakkında-kanun/> adresinden alındı.
- Ağcasulu, H. (2021). Sosyal Politika Alanı Olarak Evde Bakım Hizmetleri: Ülke Örnekleri ve Türkiye. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* , 167-183.
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (25, Mayıs). *Engelli İstatistik Bülteni*. Haziran 1, 2025 tarihinde [eyhgm_istatistik_bulteni: https://www.aile.gov.tr/eyhgm/sayfalar/istatistikler/engelli-ve-yasli-istatistik-bulteni/](https://www.aile.gov.tr/eyhgm/sayfalar/istatistikler/engelli-ve-yasli-istatistik-bulteni/) adresinden alındı.
- Aktan, C. C., & Özkıvrak, Ö. (2008). *Sosyal Refah Devleti*. İstanbul: Okutan Yayıncılık.
- Arpacı, F. (2009). Yaşlıya Bakım Kadınların Bakım Yüklerinin İncelenmesi. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi* , 61-72.
- ASHB, 2030 Engelsiz Vizyon Belgesi. (2021). 06 15, 2025 tarihinde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı: <https://www.aile.tr/eyhgm/yayin-kaynak/> adresinden alındı.
- Balcı, N., & Koçatakan, P. (2021). Covid-19 Gibi Salgınlarda Evde Bakım Hizmetlerinin Önemi: Kısa Bir Bakış. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care* , 186-193.
- Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, DİE. (2002). *Türkiye Özürlüler Araştırması* . Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası.
- Bettio, F., & Plantenga, J. (2004). Comparing Care Regimes in Europe. *Feminist Economics* , 85-113.
- Buğra, A. (2016). *Kapitalizm, Yoksulluk ve Türkiye'de Sosyal Politika*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Creswell, J. W., & Miller, D. L. (2000). Determining Qualitative Research Methods. *Theory Into Practice* , 124-130.
- Çılgin, T. (2021). Sosyal Demokrat Refah Devletlerinin Engellilere Yönelik Sosyal Politikaları: İsveç Örneği. *Ankara Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi* , 129-152.
- Çoban, M., & Esatoğlu, A. E. (2004). Evde Bakım Hizmetlerine Genel Bir Bakış. *T Klin Tıp Etiği-Hukuku Dergisi* , 109-118.
- Dayı, Y. (2009). Küreselleşme Sürecinde Sosyal Politika Uygulamaları (1980-2000 Türkiye Örneği). 9. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Dökmen, Z. Y. (2012). Yakınlarına Bakım Verenlerin Ruh Sağlıkları İle Sosyal Destek Algıları Arasındaki İlişkiler. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* , 1-38.
- Esping-Andersen, G. (1990). *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. Princeton University Press. Princeton: Princeton University Press.

- Evde Bakım Yönetmeliği*. (2023, Mayıs 26). 06 10, 2025 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/05/20230526-2.htm>:
<https://www.resmigazete.gov.tr/> adresinden alındı.
- Ferrera, M. (1996). The 'Southern Model' of Welfare in Social Europe. *Journal of European Social Policy* , 17-37.
- Gül, H. (2015). Kamu Politikası Analizi, Yöntemleri ve Teknikleri. *Yasama Dergisi* , 5-31.
- Güven, S. (2001). *Sosyal Politikanın Temelleri*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Hedlund, M. (2000). Disability As A Phenomenon: A Discourse Of Social And Biological Understanding. *Disability & Society* , 765-780.
- Hekimler, A. (2019). *Türkiye'de Bakım Sigortasının Kurulması Üzerine Bildiri Kitabı*. Tekirdağ: XI. IBANESS Kongreler Serisi Bildiri Kitabı, 9-10 Mart 2019.
- Koray, M. (2020). *Sosyal Politika*. İstanbul: İmge Kitabevi.
- Ng, T., Stone, J., & Harrington, C. (2010). *Medicaid Home- and Community-Based Service Programs: Data Update*. Menlo Park, California: Kaiser Commission on Medicaid and the Uninsured.
- Oğlak, S. (2017). Yaşlı Bakımında Görünmeyen İşgücü: Aile Bakımı Ve Ekonomik Değeri. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* , 73-87.
- Öcal, A. (2015). *Dezavantajlılıkla İlgili Temel Kavramlar*. Ankara: Pegem Akademi.
- Özügürlü, M. (2003). Sosyal Politikanın Dönüşümü ve Suretten Kopuşu. *Mülkiye Dergisi* , 59-74.
- Rothgang, H., Swart, E., Müller, R., Sauer, S., & Unger, R. (2012). Long-term care in Germany. C. Ranci, & E. Pavolini (Dü) içinde, *Reforms in Long-Term Care Policies in Europe: Investigating institutional change and social impacts* (s. 23-52). Springer.
- Şenkal, A. (2012). Küreselleşme, Sosyal Politikanın Dönüşümü ve Sivil Toplum Örgütleri. *Journal of Social Policy Conferences*, 45, 97-126.
- Trydegård, G. B. (2005). The Care of the Elderly in Comparative Perspective. *European Journal of Social Work* , 293-306.
- Tule, G., & Sergender, S. (2017). Engelli Ailelerinin Yaşadıkları Sosyal ve Ekonomik Sorunlar. *Aydın İktisat Fakültesi Dergisi*, 2 (2), 81-100.
- Tuna, O., & Yalçıntaş, N. (1991). *Sosyal Siyaset*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- WHO. (1981). *Dünya Sağlık Örgütü Engelli Bildirgesi*. Haziran 15, 2025 tarihinde <https://www.who.int/> adresinden alındı.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara : Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, A. T. (2016). Türkiye İş Kurumu Tarafından Dezavantajlı Gruplara Yönelik Uygulanan Mesleki Eğitim Kurslarının Etkilerinin İncelenmesi ve Faaliyetlerinin Çeşitlendirilmesine Yönelik Öneriler. *ÇSGB İş-Kur Genel Müdürlüğü Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi* . Ankara: ÇSHB İş-Kur Genel Müdürlüğü.

Extended Abstract

A Study on Disabled Home Care Services in the Context of Social Policy: A Field Research

Introduction and Purpose

The aim of this study is to examine the effectiveness of home care services provided to disabled individuals and to analyze these services within the scope of social policy theory.

The main purpose of the research is to identify the problems in home care services within the framework of social policy theory, to examine the impact of these services on disabled individuals and their families and to propose solutions from the perspective of public administration. In addition, the opinions and suggestions of public officials providing these services are also evaluated within the scope of this study.

The research was conducted in Bartın province and is based on interviews with 50 family members receiving home care support and 10 public officials providing these services through Bartın Provincial Directorate of Family and Social Services. The findings from these interviews provide critical insights into the current situation, benefits and shortcomings of home care services.

In the discipline of public administration, it is seen that there are few field studies on these issues, and review studies addressing institutional and conceptual dimensions in terms of policies stand out (Gül, 2015, p. 29). Therefore, it is hoped that this study, which is based on field research even though it was conducted in a local area, will contribute to the literature.

Conceptual Framework

A welfare state is defined as a state that takes measures in the field of social policy, or a state of service, distribution and distribution that is responsible for realising living conditions worthy of human dignity and dignity. A welfare state is "*a state that provides its citizens with a minimum income security, protects its citizens against social risks, provides them with social security, and sets certain standards in the provision of education, health, social security, housing and social services to every citizen regardless of status.*" (Dayı, 2009, p. 9). The welfare state has responsibilities such as providing each individual living in the society with a minimum socially acceptable income and living level, protecting the labour force with improved working conditions, extending social security to all segments of the society, ensuring a fair distribution of national income, eliminating unemployment and poverty problems (Güven, 2001, p. 82). The welfare state is obliged to meet all basic needs such as social, economic, health and housing needs of the disabled, the poor, children who have lost their parents, individuals with mental health problems and people with chronic illnesses through social policies (Çılgin, 2021, p. 131).

Social policy is generally defined in narrow and broad terms. In the narrow sense, the concept of social policy is defined as a concept that deals with the contradictions and inequalities between labour and capital that arise in industrialised societies and whose main aim is to reduce the conflicts between labour and capital (Koray, 2020, p. 25). In a broad sense, social policy is not only related to the problems of the labour force but also to all social problems in society. Social policies in a broad sense include public policies carried out to protect disadvantaged individuals or groups who are dependent in society, who face economic deprivation, and who need support in some way.

When we look at the historical process before evaluating the social policies for disabled people, it is seen that concepts such as "blind", "blind", "deaf", "lame", "crippled" and "crippled" are used to define disabled people. However, today, it can be said that the use of the concepts of disabled and special needs individuals has become widespread instead of these concepts.

Variables such as the aging of the population, the transition from the extended family model to the nuclear family model, the increase in the number of single-parent families, the increasing role of women who undertake care services in the family in working life, technological developments in the health system, and the increase in life expectancy due to these developments have led to the emergence and expansion of home care services (Hekimler, 2019).

It is also thought that increasing home care services will shorten the hospitalisation periods of individuals "in need of care" in hospitals, thus reducing costs and paving the way for more effective provision of care

services. Providing these services without interruption is also important for increasing the quality of life of individuals (Balci & Koçatakan, 2021). It is useful to consider home care services, which provide low cost and effective treatment, as an alternative social policy area for Turkey (Çoban & Esatoğlu, 2004, p. 118).

Home care services as a field of social policy have significant differences in terms of the way the state assumes social risks, the scope of social service provision and the nature of citizen-state relations within welfare state models (Esping-Andersen, 1990).

Turkey's welfare model does not fit into a clear category. However, it is seen that Turkey is positioned closer to the Southern European model with its late universalised and family-oriented care practices rather than a singular model due to its mixed home care services structure (Table 1). In both models, there are similarities such as the prioritisation of family-oriented mechanisations, limited and uncommon professional care services, and weak supervision systems at the local level (Oğlak, 2017; Dökmen, 2012; Arpacı, 2009).

Although the model in Turkey is similar to the Southern European model, there are also differences. For example, the state's intervention in care services through the "home care cash assistance payment", which has been implemented since 2007, reveals a unique structure for Turkey. In Turkey, home care services are not fully included in the social security system. In addition, social assistance is provided as a complement to social policies for individuals who are not in the social insurance system. This service is considered as an area left to the responsibility of traditional institutions in Turkey. However, there is no abandonment of the social state understanding in this informal care model with traditional institutions (Ağcasulu, 2021, p. 175).

In Turkey, the Ministry of Family and Social Services, the Ministry of Health and local authorities are authorised to provide home care services. In addition, the private sector and voluntary non-governmental organisations can be counted among the main stakeholders.

When we look at the laws related to home care service; it is seen that two laws come to the fore. These laws are the Law on Persons with Disabilities dated 7 Times 2005 and numbered 5378 and the Social Services Law dated 24 May 1983 and numbered 2828.

Research Design and Method

The general problem of the research is the idea that disabled caregivers who benefit from home care services experience problems in service provision and that the problems continue after the service is provided, and that the service is insufficient to protect individuals and caregivers.

The research follows a qualitative fieldwork approach. In qualitative research, environmental data reflecting the socio-demographic, cultural and physical characteristics of the environment in which the research is conducted, process-related data on what happened during the research and how these events affected the participants in the research, and perceptual data on the thoughts and opinions of the participants about the process are collected (Yıldırım & Şimşek, 2011, p. 40).

In this study, semi-structured interviews were conducted with 50 family members who benefit from disabled home care support services through Bartın Provincial Directorate of Family and Social Services and 10 social workers who provide these services. The interview forms used were approved by Sinop University Human Research Ethics Committee and the Ministry of Family and Social Services.

The semi-structured interview form was designed to capture participants' socio-demographic characteristics and perceptions of home care services. Participants were asked questions about the adequacy of home care services in meeting the needs of people with disabilities, their suggestions for improving the services, and the challenges they face in the service delivery process. In addition, the views of public officials on the provision of these services were explored.

The data obtained at the beginning of the interviews were evaluated descriptively, and all data obtained in the research were analyzed by content analysis. Concepts and themes were used to explain the data obtained (Yıldırım & Şimşek, 2011, p. 89).

Findings

It was observed that the majority of the 50 caregivers (18 of them) participating in the study were between the ages of 41-50, the majority of the 50 caregivers (29 people in total) were primary school / primary education graduates, 5 of the 6 male caregivers were retired and 1 was a worker at the point of participation in the workforce, only 1 of the 44 female caregivers was retired, and in general, the female participants were

housewives. It is seen that the family member from whom the caregivers who participated in the research receive the most physical, social and psychological support in the care of the disabled person is "their spouses". Apart from this, 25 out of 50 participants (50%) stated that they did not receive physical, social or psychological support from any of their relatives. It was observed that the number of individuals in the families of caregiver participants was generally 4 people. It is understood that the majority of the families participating in the study have an income between TL 10,001 and TL 20,000. The average income of the participants was determined as 13,320.40 TL.

As a result of the data obtained in the interviews with caregivers in the theme of "Needs", home care support has a positive effect on meeting the needs of the disabled, in the theme of "Economy", although home care support contributes positively to the family economy, it may be insufficient to fully meet the needs of the disabled, in the theme of "Service Accessibility and Inspection", caregivers do not have problems in accessing services and they consider the inspections carried out by institutions necessary, In the theme of "Coordination between Institutions/ Alternative Services", it was concluded that there are problems in coordination among public institutions/organizations regarding home care for the disabled, the physical condition of streets and streets negatively affects the participation of the disabled in social life, an alternative care insurance system should be put into effect as soon as possible and intermediate care workers who have gained the trust and approval of the family should be employed.

One of the important results of the research is that individuals who benefit from home care services and provide care to people with disabilities want their voices to be heard. For example, the following statements of caregivers coded as caregiver 6 and caregiver 8 clearly reflect this situation:

"We are the invisible face, we are actually the invisible side of this country." (Caregiver 6).

"Actually, everyone knows us, but our turn has not come, but I believe we will be heard." (Caregiver 8).

In the light of the data obtained from the interviews with public officials; it was determined that 6 of the 10 civil servants interviewed were married and 4 of them were single, 9 of the 10 civil servants considered themselves sufficient in providing disabled home care services, only 1 of them did not consider themselves sufficient and this 1 of them had a disabled person in their family.

In the interviews with public officials, it was concluded that although home care support benefits the disabled person and the caregiver, there are deficiencies during the implementation of home care, the measurement tools involved in the provision of home care services are insufficient, the legal legislation on home care services is complex, the needs of each disabled person are different according to the type of disability, age, residence address, and a system specific to the needs of each disabled person should be developed and a care insurance system should be implemented.

Conclusion and Discussion

At the end of the research, it was revealed that the opinions and suggestions of the individuals who care for the disabled and the public officials who provide the service are in parallel.

While determining the amount of cash assistance paid to caregivers in home care services, it is thought that a new case/needs-based support system should be introduced in accordance with the special needs of disabled individuals and their families or possible crisis situations.

The majority of caregivers spend 24 hours a day with people with disabilities. As a result of the death of the family member in need of care, the physical, emotional and social labor put forth by the caregiver is wasted. Therefore, a sustainable insurance system can be established in Turkey according to the average life expectancy of the disabled family member. In the research conducted, it was determined that caregivers are mostly "women" as sociologically predictable. Caring for disabled family members without insurance, these women will be exposed to a life without security and a future full of anxiety. This is contrary to the principle of equality in our Constitution (Tule & Sergender, 2017, p. 98).

In Turkey, the Social Assistance and Solidarity Foundation is currently implementing the Vefa Project. Within the scope of the project, families benefiting from the Social Assistance and Solidarity Foundation service models are provided with cleaning services by making household visits every fifteen days to those who are unable to clean their homes. It is considered insufficient to provide this cleaning service only to families benefiting from Social Assistance and Solidarity Foundation services. It should be ensured that all disabled and elderly families who are unable to clean their homes can benefit from this service.

In our country, it is thought that efforts should be initiated to provide school clothes, other stationery products, educational materials at a discount or free of charge especially for individuals with mental/emotional and intellectual disabilities who benefit from home care services.

In this limited study, disabled home care services are examined in the example of Bartın province. Each province in Turkey may show different socio-cultural characteristics. Therefore, conducting such studies in other provinces of Turkey may be useful in terms of making more specific comparisons on the care of disabled/elderly individuals and ensuring the protection of the rights of these individuals.

At the end of the research, it was seen that home care services in Turkey, as a social policy practice, are particularly under the responsibility of the Ministry of Family and Social Services, but in any case, it concerns all Ministries, civil society organization and all segments living in the society. Since every individual is a disabled relative and candidate, everyone may need this service one day. Therefore, it is thought that there is a need for a re-evaluation in which all aspects of home care services are addressed, social/institutional responsibility is shared while providing services, the budget can be made more sustainable, and social justice and welfare can be distributed more equally as much as possible.

Beyond Liberal Promises: Interpreting Illiberal State Reactions to Social Movements through Foucault's *Raison d'état*

Liberal Vaatlerin Ötesinde: Sosyal Hareketlere İlliberal Devlet Tepkilerini Foucault'nun Devlet Aklı Kavramıyla Yorumlamak

Semih ALTINTAŞ^a,

ABSTRACT

^a Arş. Gör. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Ankara, Türkiye. / Res. Assis. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli University, Political Science and Public Administration Department, Ankara, Turkey
ORCID: 0000-0001-6195-8392
E-posta/E-mail: semih.altintas@hbu.edu.tr

Sorumlu Yazar
Corresponding Author
Semih Altıntaş

Makale Türü
Article Type
Araştırma Makalesi
Research Article

Geliş Tarihi
Received
22.04.2025

Kabul Tarihi
Accepted
08.09.2025

ROR ID
05mskc574

Purpose – This article develops a theoretical framework to explain the apparent paradox of liberal democratic states employing illiberal measures against social movements and proposes that the underlying logic of state actions can be understood through Foucault's theory.

Methodology – This study relies on Foucault's conceptual framework to model modern state rationality (*raison d'état*). This framework is substantiated by an illustrative case analysis of state reactions to social movements in the US, UK, and France.

Findings – The principal finding is that illiberal state reactions are rational applications of a single state reason, based on the imperative to maintain the material-economic circulation of life, and that the liberal democratic character of the state is occasionally overridden. This dynamic can also be traced in states' reactions to social movements.

Conclusions – The article concludes that the liberal democratic character of the state is secondary to a fundamental modern state rationality, and that when systemic circulation is at risk, its illiberal actions are based on a rationality traceable to the modern state ethos.

Keywords: Liberal democratic state, social movements, Foucault, modern state reason, material circulation of life.

JEL Codes: D72, D74, P10

ÖZ

Amaç – Bu makale, liberal demokratik devletlerin sosyal hareketlere karşı görünüşte çelişkili, liberal olmayan önlemlerini açıklayan teorik bir çerçeve geliştirmekte ve devlet eylemlerinin altında yatan temel bir mantığın Foucault'un teorisi üzerinden anlaşılmasını önermektedir.

Yöntem – Çalışma, modern devlet aklını (*raison d'état*) modellemek için Foucault'nun kavramsal çerçevesine yaslanır. Bu çerçeve, ABD, İngiltere ve Fransa'daki sosyal hareketlere yönelik devlet tepkilerinin açıklayıcı vaka analiziyle desteklenir.

Bulgular – Temel bulgu, illiberal devlet tepkilerinin, hayatın maddi-ekonomik dolaşımını sürdürme zorunluluğuna dayanan tek bir devlet aklının rasyonel uygulamaları olduğu ve devletin liberal demokratik niteliğinin zaman zaman arka planda kaldığıdır. Bu akış devletlerin sosyal hareketlere tepkilerinde de izlenebilir.

Sonuç – Makale, devletin liberal demokratik karakterinin temel modern devlet rasyonalitesine ikincil olduğu ve sistemik dolaşımın riske girdiği anlarda illiberal eylemlerinin izi modern devlet ethosuna kadar sürülebilir bir rasyonaliteye dayandığı sonucuna varmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Liberal demokratik devlet, toplumsal hareketler, Foucault, modern devlet aklı, hayatın maddi dolaşımı.

JEL Kodları: D72, D74, P10

Önerilen Atıf Şekli / Recommended Citation: Altıntaş, S. (2025). Beyond Liberal Promises: Interpreting Illiberal State Reactions to Social Movements through Foucault's *Raison d'état*. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 25 (2), 113-126. DOI: 10.30976/susead.1681071

Yazarlar, telif haklarına kısıtlama olmaksızın sahiptir / Authors own copyright without restriction.

1. INTRODUCTION

From a liberal theoretical perspective, the state lacks an independent teleology; its purpose is defined by the expressed will of the individuals it serves (Poggi, 1978: 96). As constitutionalists posit, it is not a spontaneous historical product but an intentional construction, a rational human praxis designed primarily to protect inalienable individual rights and facilitate capitalist accumulation (Nelson, 2006: 1–2). This disavowal of any self-proclaimed authority creates a permanent condition wherein the state's very legitimacy must be continuously justified, shifting its orientation toward civil society (Green, 1999: 84–85; Nelson, 2006: 8; Neocleous, 2003: 41). Foundational public liberties—such as political participation, expression, and assembly—are thus not merely incidental but are the core instruments through which this legitimacy is maintained (Macpherson, 1984: 77–91), forming the crucial structural link between the ideals of liberalism and the practice of democracy (Koopmans et al., 2005: 31; Dahl, 1998: 85–86).

Given this robust theoretical foundation, a significant paradox arises in practice. Liberal democratic states, which are expected to exhibit the highest degree of tolerance for dissent, often employ repressive, exclusionary, and illiberal measures against social movements. This leads to the central analytical question of this research: When liberal democratic states respond to collective actions that operate outside formalized political channels, are their reactions governed by the liberal rights they promise, or by a different, more fundamental logic? Conventional explanations for this paradox, which often attribute these actions to mere hypocrisy or a simple prioritization of 'security' over 'liberty', fail to explain the evident rationality behind state behavior and its dual-faceted nature. They cannot account for why some movements are successfully integrated while others are met with overt repression.

This article argues that this analytical gap is best filled by understanding state actions as evidence of a more foundational modern state rationality (*raison d'état*) that operates beneath, and at times in spite of, its liberal-democratic character. Drawing on Michel Foucault's work on governmentality, this paper posits that the ultimate objective of this *raison d'état* is to guarantee the uninterrupted material and economic circulation of life. The validity of this Foucauldian logic, this article contends, can be powerfully demonstrated by analyzing how liberal democratic states react to social movements. These reactions reveal a consistent, underlying rationality that manifests through a dual strategy: integration (a logic of discipline) for manageable threats and repressive securitization (a logic of sovereignty) for existential ones, with the choice between them being a rational calculation of which approach most cost-effectively maintains systemic flow.

However, before proceeding with the analysis, it is crucial to explicitly define and justify the deliberate limitations of this study's scope, which are essential for the integrity of the argument. This study confines its analysis to three specific nation-states: the United States, France, and Great Britain. This selection is not arbitrary but is designed to create a robust test for liberal democratic theory by focusing on its archetypal cases. Other countries are intentionally excluded to avoid conceptual ambiguity. For instance, smaller liberal democracies, such as the Netherlands, are less suitable for generating broad insights into the core logic of liberalism as a major geopolitical force. Meanwhile, states with recent histories of fascism or post-war far-right governments—such as Italy, Spain, or Germany—present a different analytical challenge. In these contexts, illiberal state practices could easily be attributed to the lingering legacies of fascism or the specific ideologies of right-wing parties, allowing for a defense that “this is not real liberalism.”

Furthermore, other settler-colonial states like Canada or Australia present unique dynamics where primary social tensions have historically revolved around indigenous-settler conflicts. For example, while the US was convulsed by the events of 1968 and its ideological fallout, Canada was preoccupied with resolving the Quebec issue. By focusing on the US, UK, and France—states with long, relatively uninterrupted liberal trajectories and complex, multi-faceted social conflicts beyond a single ethnic axis—this study can more effectively isolate the underlying *raison d'état* that is inherent to the liberal democratic model itself, rather than attributing its actions to unique national histories or specific political contexts.

Similarly, the study's temporal focus on the post-World War II era is a necessary limitation. While states have long had “liberal” elements, the synthesis of economic liberalism, political freedom, and mass democratic participation that constitutes a “full-fledged” liberal democracy is a relatively recent phenomenon. The fundamental conditions for such a regime—guaranteed individual and civil liberties, non-

interference in the economy, and equal political participation rights- did not meaningfully coalesce until this period (Hobhouse, 1945: 127; Thomas, 1995: 11-12; Scruton, 2007: 394-395). Furthermore, this period not only marks the maturation of the liberal state into its modern form but also, starting with the intellectual shift that redefined collective action from irrational collective deviance to a rational pursuit of interests (Turner and Killian, 1957: 143), represents a new era of politically legitimized social movements. The core hypothesis of this study is that a consistent pattern of state response endures despite the profound transformations of this period.

On one side, the liberal democratic state itself evolved from the accommodating “welfare state” of the mid-20th century to the more overtly disciplinary “neoliberal state” of the late 20th and early 21st centuries, a model often associated with more repressive measures (Gamble, 1996; Petras and Weltmeyer, 2011: 122-125; Fine and Saad-Filho, 2016: 4-9; Rigakos, 2016: 1-3). On the other, social movements transformed from “old,” class-based struggles to “new,” identity-focused movements¹ centered on post-material values, and more recently, to “anti-austerity” movements blending material and cultural concerns² (Melucci, 1980; Offe, 1985; Williams, 2004: 92; Nash, 2010: 106-107; Della Porta, 2015: 17). Theoretically, these shifts should have produced profoundly disparate state reactions.

Nevertheless, this article hypothesizes that this surface-level variation masks an underlying strategic consistency. The fundamental calculus of the liberal democratic state has not changed. The persistent pattern of a dual-pronged response -deploying either pacifying integration or coercive securitization- is not an erratic reaction to changing circumstances. Rather, it is the consistent application of a foundational *raison d'état* aimed at preserving systemic order, or as Foucault's conceptualization “material circulation of the life and the economy” (2009: 5-6). Moving from the evaluation of the states' reactions to social movements, seemingly the state makes a rational calculation: it asks whether it is less costly to absorb a movement's demands into the institutional framework (integration) or to violently exclude it from the political sphere (securitization). The answer depends less on the state's ideological character (welfare vs. neoliberal) or the movement's explicit goals (material vs. post-material), and more on a pragmatic assessment of the movement's capacity to disrupt the material circulation of life and its level of popular legitimacy. Demonstrating that this same calculative logic endures across our selected case studies -the archetypal liberal democracies of the United States, France, and Great Britain³- will provide the strongest evidence for a deep-seated rationale of governance that offers a more powerful explanation for state behavior than its own proclaimed principles.

With this framework and its limitations established, the argument will unfold in three main sections. Section 2, Unpacking the Modern *Raison d'état*, will introduce the Foucauldian theoretical framework. Section 3, The Dual Logics of State Action, will then apply this framework to empirical cases, illustrating how the state rationally chooses between integration and securitization. Finally, the Conclusion will synthesize these findings to reaffirm the paper's central thesis.

2. UNPACKING THE MODERN RAISON D'ÉTAT: A FOUCAULDIAN EXPLANATION OF STATE ACTION

To understand the consistent logic behind the state's seemingly paradoxical responses, we must first unpack the theoretical framework that governs its actions. This requires moving beyond a surface-level analysis of liberalism and engaging with Foucault's concept of the modern state's *raison d'état*. As the following analysis

¹ As Gamson points out: “[c]leansed of its assumptions about a spoiled or ersatz identity, there is a central insight that remains. Participation in social movements frequently involves enlargement of personal identity for participation and offers fulfillment and realization of the self” (Gamson, 1992: 56).

² Also, a second transformation argument proposes that 2000s social movements while sharing traits with both older and newer movements, form a distinct category. Unlike either, these movements prioritize material and economic issues, similar to old social movements, while attracting cross-class participation like new social movements. Della Porta conceptualizes these as “Anti-Austerity Movements” (2015: 17).

³ The selection of the United States, France, and Great Britain as liberal democratic analytical units is purposeful; these nation-states serve as compelling and germane case studies for the comprehensive assessment of liberal democratic states' actualized commitment to the core tenets of both liberalism and democracy. This selection is supported by three fundamental considerations. Firstly, the prominent historical roles played by each of these states in both articulating and advancing foundational liberal principles; secondly, their comparatively protracted and uninterrupted historical trajectories as operational liberal democratic polities; and finally, their manifest suitability for facilitating a nuanced analysis of the interactive dynamics characteristic of the complex relationship between the state and its variegated expressions of social movements due to their complex population structures.

will show, this rationality, centered on the management of populations and the safeguarding of economic flows, provides the key to deciphering the state's dual strategy toward social movements.

A seminal analysis of the modern state and its underlying rationality is offered by Foucault, who identifies three discrete instantiations of its historical development: the juridical state of the medieval period, the administrative state of the 16th-17th centuries, and finally, the governmental state, which has defined the political landscape since the 18th century. This latter form is characterized not by territory, but by its primary object of concern: the population (Foucault, 2009: 110). The modern *raison d'état* rely on this tripartite logic operates through a synthesis of three co-existing modalities of power, which the state strategically deploys: sovereignty of juridical state, discipline of administrative and security of governmental state (Foucault, 2003: 242).

It is crucial to highlight that an examination of these three modalities of state power does not suggest a linear or sequential progression. Rather, the elements of governmental rationality -sovereignty, discipline, and security- though distinct, remain deeply intertwined, with their respective functions and prominence shifting historically (Foucault, 2009: 5). Thus, the logics of sovereignty, discipline, and security collectively constitute the overarching governmentality of modern states, including liberal democracies. The advent of new governance technologies does not render prior mechanisms obsolete; instead, emergent forms arise from and are enmeshed within preexisting structures (Foucault, 2003: 242). In other words, these modalities do not operate in a teleological sequence wherein newer forms supplant older ones. Rather, they maintain a complementary relationship, with historical transformations determining which logic assumes dominance and thereby shapes the prevailing character of power. Crucially, these forms do not disappear over time - only their relative hegemony fluctuates:

So, there is not a series of successive elements, the appearance of the new causing the earlier ones to disappear. There is not the legal age, the disciplinary age, and then the age of security. Mechanisms of security do not replace disciplinary mechanisms, which would have replaced juridico-legal mechanisms. In reality you have a series of complex edifices in which, of course, the techniques themselves change and are perfected, or anyway become more complicated, but in which what above all changes is the dominant characteristic, or more exactly, the system of correlation between juridico-legal mechanisms, disciplinary mechanisms, and mechanisms of security (Foucault, 2009: 8).

First, the logic of security functions as the state's default modality. Its apparatus does not seek to impose a rigid, idealized order, but rather to manage populations and events within a "bandwidth of the acceptable" by calculating probabilities and defining an optimal mean (Foucault, 2009: 5-6). The primary objective of this governmental security logic is to preserve the normal order by preempting any event that could disrupt the material circulation of life and the economy. It is a proactive and preventative rationality aimed at creating a stable, predictable, and ideally, a social movement-free environment.

When this most recent operational modality of state, governmentality, is incapable of guaranteeing a social milieu entirely devoid of collective action, and its well-prepared tactics prove inadequate when confronted with social movements possessing the capacity to disrupt established societal configurations, the state reverts to its other two, more interventionist modalities. In other words, when social movements emerge with a genuine capacity to disrupt this circulation, the logic of security proves inadequate. The first interventionist option is the logic of discipline. Through this, the state seeks to integrate and pacify the movement by channeling its demands and actors into the established institutional order. This is the logic of creating "docile bodies"—turning protest into manageable policy debates and radical actors into cooperative partners. This is precisely the mechanism we will see at play with highly institutionalized social movements.

The second, and final, interventionist option is the logic of sovereignty. When a movement is perceived as an existential threat and integration is deemed too costly or impossible, the state can activate its oldest, most foundational power: the sovereign right to suspend the law and use brute force in the name of "state salvation." As Foucault notes, "the law of this reason peculiar to the state... is that the state's salvation must prevail over any other law" (2009: 262-263). In such moments, state actions are no longer judged by their legitimacy or illegitimacy but solely by their success or failure in restoring order and the circulation of life (Foucault, 2008: 15-16). This is the logic that underpins the use of violent suppression, illegal surveillance, and extra-judicial force.

Crucially, within this paradigm, liberalism embodies as not an ideology that truly limits state power but rather a specific technology of governance. As Foucault (2008: 28) explains, liberalism functions as a distinctive mode of intervention positioned on a spectrum between minimal and maximal state action. It is a technique

for achieving the state's primary goal—ensuring the unencumbered circulation of persons and commodities—by governing “from a distance” rather than through direct coercion (Foucault, 2009: 48). Moving from this point, while professing allegiance to liberal values, these states often prioritize the maintenance of social order and the uninterrupted material circulation of life and the economy, elevating these goals above the uninhibited exercise of rights and freedoms. This does not necessarily mean that liberal values are abandoned but rather they are transformed within the context of *raison d'état*. This transformed state reason, naturally, in instances where disruptive social movements threaten to destabilize the existing order, the state may deem it necessary to curtail certain freedoms -freedom of assembly, freedom of expression, even the right to protest- to safeguard the broader stability of the system. This creates a hierarchy of values, where the state's perceived need to preserve itself and its economic foundations takes precedence over certain individual rights.

In this vein, the argument here is that the state, inclusive of its liberal democratic variant, embodies a synthesis of security apparatuses, disciplinary techniques, and sovereign precepts. This is also the case when social movements disrupt the normality that the state is charged with protecting. For example, when there is a possibility of a social movement emerging, the state's default mode is to operate through the logic of security, using proactive policing and administrative measures to manage populations and preempt disruptions, lest the material circulation of life and the economy be disrupted. However, when a social movement emerges with the genuine potential to disrupt this normalcy, the preventative logic of security proves insufficient. It is at this moment of crisis that the state reverts to its two other foundational powers, which always remain latent but now come to the forefront: the logic of discipline and the logic of sovereignty. The state's subsequent strategy is a calculated choice between these two options: either it incorporates the movement into established political channels through disciplinary mechanisms, or it deploys brute, repressive force through its sovereign power to neutralize the threat entirely, denying it any space for negotiation.

It is paramount to emphasize that what is rendered inefficacious within this specific context is not the foundational rationale of the security logic of government per se. The calculative logic constitutive of the security state persists as an integral element within the broader ratiocination of the modern state. Political economy, at this point, emerges as the paramount instrument in governmentality through which the state makes determinations, taking precedence over other factors, including liberal principles and democratic institutions enrichment (Foucault, 2009: 94-95). It evolves within the ambit of the state's inherent logic, differentiating state reasoning from the law, which functions external to this logic, and it focuses upon the strategic orientation and teleological aims of government, which are geared toward securing the prosperity of the constituent population. Consequently, the primary criteria for assessing actions of the modern state transition from questions of legitimacy or illegitimacy to considerations of demonstrable success or failure (Foucault, 2008: 15-16). This framework argues that a liberal democratic state, faced with a challenge to its vital circulation, will rationally deploy either disciplinary integration or sovereign repression. The choice depends not on the moral character of its leaders or its stated liberal principles, but on a pragmatic, cold calculation of which strategy will most effectively and efficiently secure the material and economic flows upon which its existence depends.

3. THE STATE'S REPERTOIRE OF ACTION: FROM PROACTIVE SECURITY TO INTEGRATION AND SECURITIZATION

Having established the theoretical framework of the state's tripartite rationality, this section now applies this lens to the state's practical responses to social movements. The state's primary and default logic is that of security, which is a proactive strategy aimed at preserving the normal circulation of life and the economy by preempting disruptions. The governmentality embodies the fundamental rationale according to which the liberal democratic state operates under quotidian circumstances. Consequently, preceding the manifestation of social movements, all state responses -including pre-emptive measures directed at obviating their genesis- are guided by this analytic framework. These control tactics are complemented by other ranges from imposing martial law and censorship to banning political action, utilizing covert infiltration, manipulating groups psychologically, and deploying agents provocateurs to discredit and disable them. Driven by a strategic calculus aligned with Foucault's notion of security-based governmentality, the state attempts to pre-empt and control social movements through preventative actions.

One key strategy for avoiding disruptions involves making protests predictable and protest notification and permitting systems function as an avenue for such preplanning for public acts of assembly. Regulations introduced in France on October 23, 1935, for instance, empowered mayors to ban demonstrations (Cerny, 1982: 117). Similarly, the 1986 Public Order Act in Britain enhanced police powers, enabling them to restrict and even prohibit protests, as well as including practices of picketing in such limitations. The definition of public disruption has also been updated within the system's rules, so it includes "serious disruption of the life of the community" with authorities creating defined "unofficial but expected routes" as well as requiring six days' advance notice by any organizers (Waddington, 1998: 119-120; Dryzek, 2003: 50-51). In Washington, D.C. the 1960s saw a local equivalent, with new methods adopted across city services for regulating collective action before this method rolled out as an expansion to include federal actors. This set of local regulatory policies forms part of the Public Order Management System (POMS), emphasizing methods of de-escalating actions that rely less on forms of violent police work. Developed in D.C., it has since been rolled out for broader contexts in many states and university systems in American states (McPhail et. al., 1998: 49-52).

However, when these preventative security measures fail and a social movement with a genuine capacity to disrupt the normalized order emerges, the state is forced to abandon its default mode. At this moment of crisis, it reverts to a strategic choice between its two other foundational powers, discipline and sovereignty, which until now remained latent. The state's subsequent reaction is therefore not arbitrary, but a rational calculation governed by the underlying *raison d'état* of preserving systemic circulation. This manifests as a dual strategic approach: the first option is integration; a course of action rooted in disciplinary power which seeks to absorb and neutralize a movement by channeling it into pre-established institutional structures. The second option is brute securitization, an exercise of sovereign power that aims to violently exclude and dissolve movements deemed an existential threat. This section will illustrate how the choice between these two paths is determined by a pragmatic calculation of a movement's disruptive potential and its political capital. This will begin with the politics of integration.

The state's first strategic choice when confronting social movements is often integration, a sophisticated exercise in disciplinary power aimed not at destroying a movement but at managing its disruptive potential. This path is rationally chosen when a movement possesses characteristics that make direct repression politically costly or impractical. One of the most definitive characteristics of these movements is that they often advocate for universal demands that are difficult to oppose on moral grounds, garnering international support while simultaneously influencing a broad electorate domestically. Consequently, they emerge as potential agents of change within the existing political order through elections and create a tendency to avoid direct confrontation in mainstream political factions vying for power. Even parties with political stances at the opposite end of the spectrum from the premises of these social movements typically manifest their opposition through action and carefully mediated methods rather than outright discursive conflict. Backed by both national and international legitimacy and a strong adherent base, these movements find a chance to leverage their demands within the political arena via well-established and co-opted institutional structures already part of the political system.

One of the most visible and powerful mechanisms of integration is the creation of specific, structurally distinct governmental bodies to manage a movement's core issues. This formal acknowledgment grants a movement official legitimacy while simultaneously domesticating its demands within the state's bureaucratic and regulatory framework. The rise of the environmental movement provides a clear example. Driven by widespread societal support and a "universal" imperative for the protection of nature (Rootes, 2004: 612-613), the movement became, as Castells (1997: 67) argued, too influential to ignore. Public opinion polls consistently ranked the environment as a top national concern, particularly in the US (Switzer, 1998: 11; Gallup, 2022). Consequently, the state responded by establishing powerful new agencies. The United States created the Environmental Protection Agency (EPA) in 1970, a move spearheaded by Republican President Nixon, who recognized the political capital to be gained (Gottlieb, 1993: 109). This was mirrored across the West, with Britain creating its Department for Environment, Food & Rural Affairs (DEFRA) and France its Ministry of Ecological Transition and Territorial Cohesion.

The labor movement, as a result of its long history and deeply institutionalized character, exemplifies this model in its most entrenched form. Labor concerns receive formal recognition and are managed through permanent, high-level governmental bodies responsible for labor relations and worker representation. Key examples include the U.S. Department of Labor (established in 1913) and its supporting agencies like the

Bureau of Labor Statistics and Occupational Safety and Health Administration (OSHA), Britain's Department for Work and Pensions, and France's Ministry of Labor, Health and Solidarity. The very existence of these ministries and agencies proves that these three movements have been successfully integrated into the state's own structure, transforming their challenges into matters of ongoing state administration.

A parallel process of institutionalization is evident in the state's response to the women's movement, which focused on central issues of education, economic independence, and reproductive rights (Girling, 2004: 86-87). To address and manage these demands, new state organs were established. Like the environmental movement, the trend toward institutionalizing women's and equality issues is particularly pronounced in liberal democratic states, as illustrated by the three countries discussed here. In the United States, the President's Commission on the Status of Women was established in 1969, followed by the creation of the Office of Global Women's Issues in 2009. In Britain, the position of Minister for Women and Equalities was introduced by Tony Blair in 1997, with Harriet Harman serving as the first officeholder. Prior to this, the Cabinet Office's Equality Unit and the Cabinet Committee handled these matters. In France, the path initially paved in 1974 with the appointment of Françoise Giroud as Secretary of State for the Status of Women (Secrétaire d'État à la Condition Féminine) in the government formed by Prime Minister Jacques Chirac specifically to address women's rights and equality, continues with the Ministry Responsible for Equality Between Women and Men and the Fight against Discrimination (often referred to as 'Egalité femmes-hommes, Diversité et Egalité des chances')

Beyond direct state administration, a deeper mechanism of integration involves absorbing a movement's agenda and actors into the fabric of institutional life, both through mainstream political parties and formalized civil society organizations. This process disciplines radical potential by channeling it into the established modes of electoral competition, legislative compromise, and professionalized lobbying. This process serves to discipline radical potential by containing it within the established rules of electoral competition and legislative compromise. This is most visibly demonstrated by the rise of political parties directly linked to these movements. Green Parties, for example, became pivotal agents in mainstreaming environmental protest, emerging in Australia and New Zealand (1972), followed by the establishment of the British Ecology Party a year later. In France, "Les Verts" emerged in 1984 as a formal political organization, and in the United States, a similar process culminated in the creation of the Green Party of the United States (GPUS) in 2001 (Dryzek et al. 2003: 31-47; Chafer, 1982: 206).

Labor movement can also be categorized as articulated movements due to their well-established institutional frameworks that advocate for the interests of their constituents in the traditional political playground. As a result of its deeply institutionalized character, the actors of the labor movement participate in bargaining, negotiation, and conflict resolution concerning labor issues through trade unionism. Although the American Federation of Labor and Congress of Industrial Organizations (AFL-CIO), the primary organization representing organized labor in the United States, does not maintain direct partisan affiliations, it represents a paradigmatic example of institutionalized labor unionism. In Britain and France, on the other hand, the largest labor confederations also maintain direct affiliations with the main actors of traditionally institutionalized politics, political parties. The Trades Union Congress (TUC) in Britain and the Confédération Générale du Travail (CGT) in France have historically linked to the British Labor Party and the French Socialist Party, respectively, aligning their efforts with political objectives (Gospel and Wood, 2003: 7).

Despite the fact that there are no single-issue mainstream parties in liberal democracies that focus on women's issues, perhaps the most compelling evidence of this systemic integration, however, is the state's cross-partisan responsiveness to the women's movement demands. This demonstrates that co-optation is not merely an ideological concession from a sympathetic government but a necessary strategy for any ruling party seeking to maintain social stability. Landmark legislative changes advancing gender equality, a core goal of the women's movement, were often enacted by supposedly ideologically opposed governments. For instance, in Britain, paid maternity leave was introduced by the Labor government in 1975 through the Employment Protection Act, but this was also later expanded under the Conservative government of Margaret Thatcher through the Employment Act of 1980. Similarly, in France, paid maternity leave was legislated in 1979 under the center-right government of Prime Minister Raymond Barre. These developments indicate that the women's movement has identified institutional politics as a relatively effective avenue for advocacy, favoring peaceful and conventional methods of political engagement that

prioritize integration over disruption: "It seems no longer to be a matter of rupture but of integration, not an issue of revolution but of reforms" (Gaspard, 2002: 69, cited in Girling, 2004: 93).

This process is solidified as the state recognizes large, moderate civil society organizations as legitimate negotiating partners. It is pertinent that faith in institutionalized resolutions extends not only within existing structures but is expressed also inside what can otherwise appear to be forms and structures of an organization with an emphasis on direct actions and tactics. Within that strategic domain in the USA's context, those types of actions tend to stem more directly from a range of groups, most noticeably moderate actors such as groups such as Sierra Club or Friends of Earth (FoE), and the mainstream-oriented positions adopted by these groups can indeed derive by policy instruments deployed by governmental forms (Gamson and Modigliani, 1989: 7). Whilst concerning Britain's organizational infrastructure, entities such as the National Trust, The World Wide Fund for Nature (WWF-former World Wildlife Fund), Council for the Protection of Rural England (CPRE), as also the Ramblers Association stand in a privileged position, which operates their advocacy through routinized interactions of decision-makers via established channels. The Green Alliance, established in 1978, was created to foster communication and collaboration between environmental groups and government decision-makers. Additionally, autonomous government agencies such as the Nature Conservancy Council and the Countryside Commission, as well as government advisory committees like the Standing Royal Commission, have been established to advise and influence environmental policy in Britain (Dryzek et al., 2003: 20-21, 43-44). Despite the exclusionist stance of the Thatcher government, 40 percent of environmental groups had representation on advisory committees in the early 1980s, which underscores the mainstream nature of environmental issues and the political responsiveness to them (Lowe and Goyder, 1983: 63). France Nature Environnement (FNE), an umbrella organization comprising 46 different associations and representing nearly 1 million supporters as of 2022, provides institutional access points that promote moderate actions such as lobbying.

The labor movement epitomizes this model of institutionalized civil society action through its deeply entrenched trade unions. As a result of their long history of mobilization, giant union confederations such as the American Federation of Labor and Congress of Industrial Organizations (AFL-CIO) in the United States, the Trades Union Congress (TUC) in Britain, and the Confédération Générale du Travail (CGT) in France have become the primary, formally recognized actors for bargaining, negotiation, and conflict resolution concerning all labor issues. The same pattern of institutionalized interlocutors applies to the women's movement, with large organizations like the National Organization for Women (NOW) in the US, Britain's National Alliance of Women's Organizations (NAWO), and France's Conseil National des Femmes Françaises (CNFF) acting as primary channels for advocacy and negotiation with the state.

In stark contrast to integration, the state's second strategic response is securitization—an exclusionary logic that often manifests as brute force in the exercise of sovereign power. This path is chosen when a movement is perceived not as a negotiating partner to be managed, but as a disruptive threat to be eliminated. The state's calculus here is reversed: when a movement is deemed to lack widespread public legitimacy or directly challenges the fundamental circulation of economic and social life, the political cost of repression becomes lower than the cost of accommodation. This process of securitization typically unfolds in two calculated stages: first, the ideological discrediting of the movement to strip it of legitimacy, followed by the deployment of coercive state violence to physically suppress it.

The initial and crucial step in this process is to frame a movement's aims as morally illegitimate or politically dangerous, thereby justifying the subsequent use of force. As Rigakos (2016: 2) posits, states often broaden threat categories to include domestic opposition, a "terror-labeling approach" that equates dissent with socially unacceptable behaviors. Thus, state actions, including state violence, function as complementary operations within a broader framework of securitization. This reductionist logic was evident when the American Civil Rights Movement was labeled as part of a communist conspiracy by Virginia minister Jerry Falwell (McNeese, 2008: 49), when Republicans perceived the 1968 Movement in America as a precursor to communism (Anderson, 1999: 12), and when the 1968 Events in France were attributed to an international conspiracy (Jobs, 2009: 380-391). Thanks to this tactical preference, liberal democratic states have become able to apply consistent coercive security tactics and blunt repression against movements that, while possessing disruptive potential, lack inherent legitimacy, a broad base of potential supporters, and pre-existing institutional integration. Crucially, this ideological campaign is most effective -and the subsequent physical repression most viable -when the movement already lacks broad public sympathy.

In this sense, the state's rational calculation -that repression is a low-cost option- is strongly correlated with a movement's perceived lack of broad public support. An examination of public opinion data for US Civil Rights Movement, the US Anti-War and Peace Movements of 1968, the May 1968 Movements in France, the Occupy Movement, and the Yellow Vests (Gilets Jaunes) Movement⁴ that faced harsh suppression confirms this logic. For example, a 1961 Gallup Poll on the US Civil Rights Movement's direct-action tactics found that a majority of respondents (57%) believed direct disruptive actions like sit-ins would "hurt" the cause of integration, giving the state apparatus a clear signal that repressive measures would not face widespread public backlash (Reinhart, 2019). Similarly, despite favorable media coverage, the 1968 anti-war protests in the US were viewed unsympathetically by the public. Post-election research revealed that only 19% of respondents felt the police used excessive force in Chicago; a majority (57% combined) believed the force was appropriate (32%) or even insufficient (25%) (Robinson, 1970: 1-2). Decades later, the Occupy Wall Street movement faced a similar public landscape. A Gallup survey showed that a substantial majority (53%) of Americans remained neutral or unsupportive, and active opposition (19%) remained steady, indicating to the state that a forceful crackdown carried minimal political risk. The movements' active support rate was varied among 24% and 26% (Saad, 2011). In France, although precise polling for May 1968 is limited, the subsequent general election results, which showed increased support for de Gaulle's government, suggest that as economic activity was severely disrupted, significant sectors of the population came to favor a return to order over the protests.

The crucial role of public opinion in the state's calculus is powerfully confirmed by the inverse case of France's Yellow Vests (Gilets Jaunes) movement. It faced, like other movements, repression and denial for political representation and arguably the only movement that achieved tangible results shortly after its emergence. Thus, it can be the vivid example for connection can be drawn between the movement's "relative success" and the substantial public support it garnered, particularly in its initial weeks. To demonstrate, a study by the French Public Opinion Institute (IFOP), cited by Chamorel (2019: 54), suggests that the core demands of the Gilets Jaunes reflected widespread discontent with the functioning of politics and democracy. The IFOP survey found that only 11 percent of those identifying with the movement believed Macron was attuned to the concerns of ordinary citizens. Additionally, 81 percent expressed distrust in politicians, 71 percent viewed them as corrupt, and 70 percent believed democracy was failing in practice. These shared grievances likely explain the movement's broad appeal and the widespread public backing of its demands. Data published by Statista on January 13, 2022, show that the movement achieved public approval ratings of 65 to 70 percent within its first three weeks. This finding aligns with a poll conducted jointly by the French Institute of Petroleum (IFP) and the business services firm Fiducial, which, as cited by Mauger (2019: 112), reported a public support rate of 72 percent on December 5. This widespread legitimacy, rooted in shared grievances against politicians and a perceived failing democracy made sustained, brutal repression a politically high-cost strategy for the state. Consequently, and in stark contrast to the other repressed movements, the Yellow Vests achieved tangible results shortly after their emergence. This exception proves the rule: when public support is high, the cost-benefit analysis of repression shifts, forcing the state to concede rather than crush.

⁴ The absence of British movements can be explained using Eisinger's framework on social movement emergence, arguing that they thrive on relative openness coupled with closed channels on the movement's focus issue. In other words, moderate repression or political unresponsiveness fosters movement growth more than extremes (Eisinger, 1973: 15-16). British government actions during this period reflected an opposite dynamic; political repression coexisted with access to institutional channels, likely hindering movements. For example, even the authoritarian liberal Thatcher's government, despite its counter-position, did not strongly resist acknowledging the importance of environmental issues. In her 1988 speech at the Royal Society, Thatcher recognized the necessity of taking action against global pollution, although her stance remained cautious and measured. Or the British Campaign for Nuclear Disarmament heavily relied on Labour Party support, especially during periods when nuclear disarmament was a central political issue" meaning Labour offered routes previously not thought to address "pressing issues when they've been inadequate". These also combined with the fact that the generally conservative approach defines those potentially affected who view protest through the limited frame of class conflict and issues. The labor movement serves to typify that tendency as flexible responsiveness to issues other than labor has allowed groups to be either initially exclusionary or quickly and readily aligned in the face of public and policy-wide alignment. All these points have supported pacification and a social movement-free environment stemming from the intersection and interactions of traditional British establishment interactions between activism, dissent, parliament, and various parties in British policy (Goldstone, 2003: 4). Van Zwanenberg's opinion about British environmental movement as "participation in the civil domain is hampered by the absence of alternative routes of dissent (...) virtually the only way the environmental groups have been able to engage formally with the policy process is by being accepted as members of the various policy communities" (1997: 194) has explanatory power also for other movements in this vein.

4. CONCLUSION

This article began by highlighting a central paradox of liberal governance: how can states founded on principles of individual liberty and democratic participation routinely engage in illiberal practices against social movements? As the detailed cases of integration and securitization have illustrated, the state is not simply reacting ad hoc to a crisis. The consistent patterns in its responses reveal a rational, coherent, yet fundamentally illiberal logic at play. The primary finding of this research is that the state's actions cannot be explained by a mere prioritization of liberalism or democracy. Rather, they are driven by a more foundational modern *raison d'état* whose ultimate objective is to guarantee the uninterrupted material and economic circulation of life.

To substantiate this claim, this study first established a Foucauldian theoretical framework centered on the state's tripartite powers of security, discipline, and sovereignty. We then applied this framework to analyze the state's reactions when its default 'security' logic fails in the face of disruptive social movements. Examining the social movements detailed above -from the environmental and women's movements to the Civil Rights and Occupy movements -revealed the consistent deployment of two discrete, albeit interconnected, modalities of action. These reactive modes derive from the intertwined logics of discipline, which manifests as integration, and sovereignty, which manifests as brute securitization.

The choice between these two strategies is a rational, calculative one. Integration is applied as a plausible strategic option should a movement possess the potential to affect discernible alterations within the extant socio-political arrangement, particularly through its capacity to influence electoral outcomes. The state incorporates these movements by creating dedicated administrative bodies, absorbing their agendas into partisan politics, and formalizing relations with their moderate civil society wings. Conversely, movements deemed illegitimate by the state, especially those failing to garner widespread public backing, are far more likely to face repression using harsh methods (Marullo and Meyer, 2004: 661). In other words, when it becomes less costly to overlook, marginalize, or openly repress an actor than to accommodate them with recognition, the state responds by deploying legal restrictions and, if necessary, outright forms of brutal physical violence. These seemingly divergent movement scenarios are thus linked by a common operational thread: a pragmatic, cost-benefit analysis aimed at managing or neutralizing threats to systemic flow.

This blatant course of action, a result of the sovereign logic of the modern state, particularly relies on forms of exclusion that are ostensibly absent from the pseudo-core values that liberal doctrine seeks to protect from such interruptions. Using the instruments of its coercive power, even liberal democratic states resort to blatant physical aggression, such as policing strategies designed for the excessive suppression of protesters and their supporters, including unjust arrests, brutal beatings, torture of movement actors, and disappearances. Furthermore, at this stage, tactics can extend to targeted assassinations, public executions, and the use of explosive violence in mass settings. The power of the state at this stage operates without any limitations, prioritizing "punishing and suppressing any perceived resistance at all costs," which is beyond the full scope of this text but can be observed in the indelible police actions against the US Civil Rights Movement, the 1968 Anti-War and Peace Movements in the US, the May 1968 Movements in France, the Occupy Movement, and the Yellow Vests (Gilets Jaunes) Movement. This course of action, in turn, is the fate of movements that, due to the content of their demands and the failure to have natural common legitimacies, cannot immediately address or garner popularity from a large portion of society, so they rely instead upon visibility.

In light of the preceding discussion, it is possible to evaluate these illiberal tendencies not as aberrations, but as logical outcomes of the state's foundational makeup. By delineating the linkages between state practices and Foucault's concepts of governmentality, it becomes epistemologically feasible to comprehend the consistent and sui generis rationality that underpins the actions of liberal democratic states. The central insight here is that liberalism itself functions as a subordinate technology within this broader *raison d'état*. As Foucault (2008: 28) noted, liberalism is not a doctrine that negates or nullifies state reason but serves as a distinctive mode of governance positioned on a spectrum of intervention. This perception offers a clearer framework for understanding why and how liberal states can act illiberally without fundamentally contradicting their operational logic. Also, this interpretative standpoint explains how liberal democracies undermine what they openly frame as their core principles. They prioritize maintaining a codified order and social equilibrium over the needs for open access and equal participation for all members of society. In this process, even legal frameworks become tools of the state's overarching rationality. The state can act

alongside, and if needed, through the ‘legal’ system, rendering fines, jail terms, and even torture or other forms of physical harm as “legitimate” expressions of the will of the state, all in the service of preserving itself.

To sum up, notwithstanding the divergence in their operationalization, these reactive modes of integration and securitization are fundamentally rooted in a unified objective and circulation-prior” and “order-oriented” rationale. This is located within the theoretical construct of modern governmentality that informs the decision-making of all modern states, including liberal democratic ones. Building on this theoretical background, it can be concluded that the state’s preeminent and unwavering objective is the circumvention of any threat to the unimpeded flow of material life and the economy. The persistent uniformity of the state’s responses, irrespective of fundamental transformations in the state-social movement relationship over the past several decades, constitutes the evidential foundation for this article’s central hypothesis: the principal determinant of state reaction is not its liberal or democratic character, but the underlying, circulation-focused rationality of the modern state. The illiberal and coercive tactics observed are not failures of the system, but rational, calculated features of it.

Etik Beyan: Bu çalışmanın etik kurul onayı gerektirmediğini beyan ederim. Aksi bir durumun tespiti halinde Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi’nin hiçbir sorumluluğu yoktur ve tüm sorumluluk çalışmanın yazar(lar)ına aittir.

Yazar Katkı Beyanı: 1. Yazarın katkı oranı %100’dür.

Çıkar Beyanı: Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedirler.

İntihal Beyanı: İthenticate yazılımıyla makalenin benzerlik taraması yapılmıştır.

Lisans: Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası (CC BY-NC 4.0) Lisansı ile lisanslanmıştır.

Ethics Statement: I declare that this study did not require ethics committee approval. In case of detection of a contrary situation, the Journal of Social Economic Research has no responsibility, and all responsibility belongs to the author (s) of the study.

Author Contributions Statement: 1st author’s contribution rate 100%

Conflict of Interest: The author(s) declare/ declares that there is no conflict of interest.

Plagiarism: A check for plagiarism on this article was conducted by using İthenticate Software.

License: Licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0).

REFERENCES

- Anderson, T. H. (1999). 1968: The end and the beginning in the United States and Western Europe. *South Central Review*, 16/17, 1–15. <https://doi.org/10.2307/3190072>
- Castells, M. (1997). *The power of identity*. Malden, MA: Blackwell.
- Cerny, P. (1982). Non-terrorism and the politics of repressive tolerance. In P. Cerny (Ed.), *Social movements and protest in France*. York, England: University of York.
- Chafer, T. (1982). The anti-nuclear movement and the rise of political ecology. In P. Cerny (Ed.), *Social movements and protest in France*. York, England: University of York.
- Chamorel, P. (2019). Macron versus the Yellow Vests. *Journal of Democracy*, 30(4), 48-62.
- Dahl, R. A. (1998). *On democracy*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Della Porta, D. (2015). *Social movements in times of austerity: Bringing capitalism back into protest analysis*. Cambridge, England: Polity Press.
- Dryzek, J. S., Downes, D., Hunold, C., Schlosberg, D., & Hernes, H. C. (2003). *Green states and social movements: Environmentalism in the United States, United Kingdom, Germany and Norway*. Oxford, England: Oxford University Press.
- Eisinger, P. K. (1973). The Conditions of protest behavior in American cities. *The American Political Science Review*, 67(1), 11-28.
- Fine, B., & Saad-Filho, A. (2016). Thirteen things you need to know about neoliberalism. *Critical Sociology*, 43(4), 1-22. <https://doi.org/10.1177/0896920516655387>
- Foucault, M. (2003). *Society must be defended: Lectures at the Collège de France, 1975-76* (D. Macey, Trans.; A. I. Davidson, Ed.). New York, NY: Picador.
- Foucault, M. (2008). *The birth of biopolitics: Lectures at the Collège de France, 1978-1979* (G. Burchell, Trans.; A. I. Davidson, Ed.). New York, NY: Palgrave Macmillan.
- Foucault, M. (2009). *Security, territory, population: Lectures at the Collège de France, 1977-1978* (G. Burchell, Trans.; A. I. Davidson, Ed.). New York, NY: Palgrave Macmillan.
- Gallup. (2022). Environment. Retrieved August 26, 2022, from <https://news.gallup.com/poll/1615/environment.aspx>
- Gamble, A. (1996). *Hayek: The iron cage of liberty*. Boulder, CO: Westview Press.
- Gamson, W. A. (1992). The social psychology of collective action. In A. D. Morris & C. McClurg Mueller (Eds.), *Frontier in social movement theory*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Gamson, W. A., & Modigliani, A. (1989). Media discourse and public opinion on nuclear power: A constructionist approach. *American Journal of Sociology*, 95(1), 1-37.
- Girling, J. (2004). *Social movements and symbolic power: Radicalism, reform and the trial of democracy in France*. New York, NY: Palgrave MacMillan.

- Goldstone, J. A. (2003). Introduction. In J. A. Goldstone (Ed.), *States, parties and social movements*. Cambridge, England: Cambridge University Press.
- Gospel, H., & Wood, S. (2003). Representing workers in Modern Britain. In H. Gospel & S. Woods (Eds.), *Representing workers: Trade union recognition and membership in Britain*. London, England: Routledge.
- Gottlieb, R. (1993). *Forcing the spring: The transformation of the American environmental movement*. Washington, DC: Island Press.
- Green, T. H. (1999). *Lectures on the principles of political obligation*. Kitchener, Ontario, Canada: Batoche Books.
- Hobhouse, L. T. (1945). *Liberalism* (9th ed.). Oxford, England: Oxford University Press.
- Jobs, R. I. (2009). Youth Movements: Travel, Protest, and Europe in 1968. *The American Historical Review*, 114(2), 376-404.
- Koopmans, R., Statham, P., Giugni, M., & Passy, F. (2005). *Contested citizenship: Immigration and cultural diversity in Europe*. Minneapolis, MN: University of Minnesota Press.
- Lowe, P., & Goyder, J. (1983). *Environmental groups in politics*. London, England: Allen & Unwin.
- Macpherson, C. B. (1984). *Demokrasinin gerçek dünyası* (L. Köker, Trans.). Ankara, Turkey: Birey ve Toplum Yayınları.
- Marullo, S., & Meyer, D. S. (2004). Antiwar and Peace Movements. In D. A. Snow, S. A. Soule & H. Kriesi (Eds.), *The Blackwell companion to social movements*. Malden, MA: Blackwell Publishing Ltd.
- Mauger, G. (2019). The Gilets Jaunes (R. Grant, Trans.). *Savoir/Agir*, 47(1), 109-117.
- McNeese, T. (2008). *The Civil Rights Movement*. New York, NY: Chelsea House Publications.
- McPhail, C., Schweingruber, D., & McCarthy, J. (1998). Policing Protest in the United States, 1960–1995. In D. Della Porta & H. Reiter (Eds.), *Policing protest: The control of mass demonstrations in Western Democracies*. Minneapolis, MN: University of Minnesota Press.
- Melucci, A. (1980). The new social movements: A theoretical approach. *Social Science Information*, 19(2), 199-226.
- Nash, K. (2010). *Contemporary political sociology* (2nd ed.). West Sussex: Wiley-Blackwell.
- Nelson, B. (2006). *The making of the modern state: A theoretical evolution*. New York, NY: Palgrave Macmillan.
- Neocleous, M. (2003). *Imagining the state*. New York, NY: McGraw-Hill Education.
- Offe, C. (1985). New social movements: Challenging the boundaries of institutional politics. *Social Research*, 52(4), 817-868.
- Petras, J., & Weltmeyer, H. (2011). *Social movements in Latin America: Neoliberalism and popular resistance*. New York, NY: Palgrave Macmillan.
- Poggi, G. (1978). *The development of the modern state: A sociological introduction*. Stanford, CA: Stanford University Press.

- Reinhart, R. J. (2019, January 21). Protests seen as harming Civil Rights Movement in the '60s. *Gallup*. Retrieved February 21, 2023, from <https://news.gallup.com/vault/246167/protests-seen-harming-civil-rights-movement-60s.aspx>
- Rigakos, G. S. (2016). *Security/capital: A general theory of pacification*. Edinburgh, Scotland: Edinburgh University Press.
- Robinson, J. P. (1970). Public reaction to political protest: Chicago 1968. *The Public Opinion Quarterly*, 34(1), 1-9.
- Rootes, C. (2004). Environmental movements. In D. A. Snow, S. A. Soule, & H. Kriesi (Eds.), *The Blackwell companion to social movements* (pp. 609-640). Malden, MA: Blackwell Publishing.
- Saad, L. (2011, November 21). Support for "Occupy" unchanged, but more criticize approach. *Gallup*. Retrieved September 25, 2022, from <https://news.gallup.com/poll/150896/support-occupy-unchanged-criticize-approach.aspx>
- Scruton, R. (2007). *The Palgrave Macmillan dictionary of political thought* (3rd ed.). New York, NY: Palgrave Macmillan.
- Switzer, J. V. (1998). *Environmental politics: domestic and global dimensions* (2nd ed.). New York, NY: St Martin's.
- Thomas, L. D. A. (1995). *Locke on Government*. London, England: Routledge.
- Turner, R. H., & Killian, L. M. (1957). *Collective behavior*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Van Zwanenberg, P. (1997). The British national experience. In A. Jamison & P. Østby (Eds.), *Public participation and sustainable development: comparing European experiences*. Aalborg, Denmark: Aalborg University Press.
- Waddington, P. A. J. (1998). Controlling protest in contemporary, historical and comparative perspective. In D. Della Porta & H. Reiter (Eds.), *Policing protest: The control of mass demonstrations in Western democracies* (pp. 117-142). Minneapolis, MN: University of Minnesota Press.
- Williams, R. H. (2004). The cultural contexts of collective action. In D. A. Snow, S. A. Soule, & H. Kriesi (Eds.), *The Blackwell companion to social movements* (pp. 91-110). Malden, MA: Blackwell Publishing.

Comparison of Islamic Banking in Malaysia and Türkiye¹

Malezya ve Türkiye’de İslami Bankacılığın Karşılaştırılması

Şükrü SÜRÜCÜ^a, Ahmet AY^b

ABSTRACT

^aDr., Selçuk University,
Department of Economics,
Konya, Türkiye / Dr. Selçuk
Üniversitesi, İktisat Bölümü,
Konya, Türkiye
ORCID: 0000-0002-7644-2038
E-posta/E-mail:
sukru.surucu@selcuk.edu.tr

^bProf. Dr., Selçuk University,
Department of Economics,
Konya, Türkiye / Prof. Dr.
Selçuk Üniversitesi, İktisat
Bölümü, Konya, Türkiye
ORCID: 0000-0002-6763-9568
E-posta/E-mail:
ahmetay@selcuk.edu.tr

Purpose – Examination of the development of Islamic banking in Türkiye and Malaysia and to comparison of the Islamic banking indicators for the period 2006-2023.

Methodology – The study was conducted through academic studies and reports in the literature.

Findings – Malaysia has been taking steps in the field of Islamic banking earlier than Türkiye. During the period 2006-2023, the shares of Islamic banking in Malaysia in terms of assets, loans and deposits in total banking are higher than in Türkiye. The global financial crisis and the Covid-19 pandemic have not had a negative impact on Islamic banking indicators in both Malaysia and Türkiye. No separate regulations for law considering Islamic banking have been found in Türkiye.

Conclusions – It is determined that Malaysia has taken steps in the field of Islamic banking earlier than Türkiye, that this situation was reflected in the indicators related to Islamic banking in favor of Malaysia, the Islamic banking system has a strong structure in a crisis environment both Malaysia and Türkiye, and that there is still no law on Islamic banking in Türkiye.

Keywords: Islamic Banking, Malaysia, Türkiye.

JEL Codes: G21, G29, Z12

ÖZ

Amaç – Türkiye ve Malezya’da İslami bankacılığın gelişiminin incelenmesi ve 2006-2023 dönemi için İslami bankacılık göstergelerinin karşılaştırılması.

Yöntem - Çalışma, literatürde yer alan akademik çalışmalar ve raporlar aracılığıyla gerçekleştirilmiştir.

Bulgular – Malezya, Türkiye’ye göre İslami bankacılık alanında daha önce adımlar atmaktadır. 2006-2023 dönemi boyunca; Malezya’da İslami bankacılığın aktifler, krediler ve mevduatlar açısından toplam bankacılıktan aldığı paylar Türkiye’ye göre daha yüksektir. Küresel finansal kriz ve Covid-19 salgınının hem Malezya hem de Türkiye’deki İslami bankacılık göstergelerine olumsuz bir etkisi olmamıştır. Türkiye’de İslami bankacılığa ilişkin ayrı bir kanun bulunmamaktadır.

Sonuç – Malezya’nın İslami bankacılık alanında Türkiye’den daha önce adımlar attığı, bu durumun İslami bankacılıkla ilgili göstergelere Malezya lehine yansıdığı, hem Malezya hem de Türkiye’de kriz ortamında İslami bankacılık sisteminin güçlü bir yapıya sahip olduğu, Türkiye’de İslami bankacılığa ilişkin bir kanunun halen bulunmadığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İslami Bankacılık, Malezya, Türkiye.

JEL Kodları: G21, G29, Z12

Sorumlu Yazar
Corresponding Author
Şükrü Sürücü

Makale Türü
Article Type
Araştırma Makalesi
Research Article

Geliş Tarihi
Received
10.07.2025

Kabul Tarihi
Accepted
22.09.2025

ROR ID
045hgzm75

¹ Bu çalışma Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı’nda Prof. Dr. Ahmet AY danışmanlığında Şükrü SÜRÜCÜ tarafından “İslami Finans: Malezya ve Türkiye Karşılaştırması” başlığı ile tamamlanarak 21.05.2018 tarihinde savunulan Yüksek Lisans tezinden türetilmiştir.

1. INTRODUCTION

“Islamic economics” is a structured effort to examine the emerging economic problems and the economic living conditions of human beings on the basis of the Islamic religion, as well as policies that can be applied in production, consumption and distribution activities and how the infrastructure of the institutions that will put them into operation should be, and it is a model that aims to create the necessary scientific environment for the theoretical discipline (Çelik, 2016: 160).

“Islamic banking” falls within the scope of “Islamic finance” and represents the field of banking. As in all economic structures, banking activities in “Islamic banking” are carried out on a philosophical basis. Philosophical assumptions play a role in the continuous determination, concretization and demarcation of every economic knowledge. The concept of “value maximization” is at the heart of the philosophical assumption that concretizes “Islamic banking” and draws its boundaries. This concept is concretized by the life values outlined by the religion of Islam. Therefore, we need to consider the “Islamic banking system” as a whole in line with this philosophy. A person who lives in accordance with the commandments and prohibitions of Islam should know what the commandments and prohibitions are and should be in constant research. In this way, the Islamic man will be able to maximize his life as well as maximize his hereafter (Sili & Çürük, 2013: 114-115). Although the “Islamic banking system” is organized according to Islamic rules on the basis of Islam, non-Muslim populations can take place in this system as well as Muslims (Biancone & Radwan, 2014: 2).

The development of the “Islamic banking system” has been influenced by the idea of profit-loss partnership in line with the idea of living according to Islamic rules. In other words, the biggest reason behind the existence of the idea of profit-loss partnership is interest, which is prohibited according to Islamic rules. According to the rules in Islam, the amount to be paid to the lender should be based on the performance of the borrower in his business. The borrower does not only act with the idea that he/she will make a profit in line with the debt he/she has taken, but also knows that he/she may also incur losses if he/she does not perform this business well, which improves his/her performance in his/her business. In terms of conventional banks, with a loan given by the bank, the bank does not assume any risk as a result of this business, and collects the debt within the rates determined in the contract when it comes due. In other words, there is no risk in the “conventional banking system”, everything is clear from the beginning when the contract is formed. As a result, in the “conventional banking system”, the borrower carries out his business by assuming the risk alone. The unilateral nature of risk is one of the reasons for the prohibition of interest. However, in the “Islamic banking system”, both parties take the risk with the idea that there may be a profit as well as a loss, rather than an interest-bearing understanding (Önk, 2015: 47).

This study aims to examine the development of Islamic banking in Türkiye and Malaysia and to compare Islamic banking indicators for the period 2006-2023. The study was conducted through academic studies and reports in the literature.

In the study; the milestones development of Islamic banking in Malaysia, the milestones development of Islamic banking in Türkiye, possible effects of Islamic banks on the economy, the literature review of academic studies on Islamic banking in Türkiye and Malaysia, the data used in the study and information about the source of the data, findings from the comparison of Islamic banking indicators in Türkiye and Malaysia, and finally conclusions are given respectively.

2. THE MILESTONES IN THE DEVELOPMENT OF ISLAMIC BANKING IN MALAYSIA

The “Pilgrims Management and Fund Board (Tabung Haji)” is one of the most important milestones for Malaysia. Thanks to this organization, people who are sensitive to Islamic rules have been able to mobilize their intention to perform the Hajj by investing their funds (Sukmana & Kassim, 2010: 9; Alafianta et al., 2021: 143).

With Tabung Haji, public demand for “Islamic finance” increased in Malaysia and the government increased its initiatives in this direction (Mansor, 2009: 113). On July 30, 1981, the government appointed a “national management committee”. The committee, which was obliged to work in the field of “Islamic banking”,

examined the activities of “Faisal Islamic Bank of Egypt” and “Faisal Islamic Bank of Sudan” and submitted its recommendations to the “Prime Minister of Malaysia” on July 5, 1982 (Haron, 2004: 3-4).

In accordance with the Committee’s decisions, the Central Bank of Malaysia (BNM) has successfully developed the Islamic banking system, establishing a framework that can serve as a model for other countries. In fact, the system has proven more successful than those of Pakistan and Iran. Its effectiveness was further reinforced through the establishment of a central council tasked with ensuring that Islamic banks operate in compliance with legal regulations. Moreover, with the enactment of the Islamic Banking Law in 1983, BNM gained the authority not only to license Islamic banks but also to supervise their activities (Doğan, 2008: 36).

Another important development in 1983, when the “legal foundations of Islamic banking” were laid, was the issuance of “interest-free investment certificates and securities” with the enactment of the “State Investment Law” in the same year (Doğan, 2008: 36). As a result of this infrastructure, which was realized by taking into account the views of the “national management committee” on Islamic banks, Malaysia had its first Islamic bank with the establishment of “Bank Islam Malaysia Berhad (BIMB)” the capital was 80 million Ringgit in 1983 (Çobankaya, 2014: 35; Balarabe et al., 2023: 46).

In 1990, the first “sukuk” was issued by “Shell MDS”, a non-Islamic company. The value of this sukuk issuance was RM 125 million (equivalent to 30 million dollars) (Khiyar & Al-Gafy, 2014: 32).

Given the competitive challenges arising from conventional banks’ inability to provide Islamic banking products and services, BNM introduced the Islamic Banking Window Scheme (SPTF–Skim Perbankan Tanpa Faedah) in 1993 (Türker, 2010: 31). This initiative created an environment for the establishment of a dual banking system, enabling conventional banks to operate both interest-bearing and interest-free systems (Doğan, 2008: 36). As a result, BIMB, which had been the sole provider of Islamic finance products and services for a decade, was opened to competition with conventional banks (Türker, 2010: 31). Building on these advancements in Islamic banking, further progress was made with the establishment of the Islamic Interbank Money Market (IIMM) -the first of its kind globally-which commenced operations on January 3, 1994 (Khiyar, 2012: 1141).

“The Association of Islamic Banking Institutions (AIBIM)”, which was established in 1996 to promote a strong banking practice and system in the country, continues to work closely with the “Central Bank of Malaysia (BNM)” and regulatory bodies in cooperation and consultation to achieve its objectives (Borham, 2013: 42).

In May 1997, the “Shariah Advisory Council (SAC)” was established in the BNM in the fields of “banking and takaful”, requiring the establishment of Shariah committees in Islamic finance companies (Türker, 2010: 31). The institution that supervises the SAC is the “Central Bank of Malaysia”. BNM not only supervises the SAC but also regulates it. The role of the SAC is to determine that a business that is related to Islamic law is not of an improper nature in terms of Islamic law (Al-Shamrani, 2014: 79).

“Bank Muamalat Malaysia Berhad (BMMB)”, the country's second Islamic bank after BIMB in the field of “Islamic banking”, started operations in 1999 as a result of the merger of “Bank Bumiputra Malaysia Berhad (BBMB)” and “Commercial Bank Berhad (BOCB)” (Doğan, 2008: 36; Borham, 2013: 42). With the establishment of “Bank Muamalat Malaysia Berhad”, the number of Islamic banks increased to two, and important steps were taken in the country in terms of joint marketing and utilization of products and services between conventional and Islamic banks (Çobankaya, 2014: 35).

In order to strengthen the “Islamic banking system”, BIMB was incorporated into the “Institute of Research and Training”, known as “BIRT” in 1995. In 2001, the name of BIRT was changed to the Institute of “Islamic Banking and Finance Malaysia (IBFIM)” upon the recommendation of the “Central Bank of Malaysia”. IBFIM is an important institution in carrying out survey activities and providing consultancy and training services in the fields of “Islamic banking and takaful” at home and abroad (Borham, 2013: 45).

In 2001, a ten-year plan called the “Financial Sector Masterplan (FSMP)” was prepared by the BNM. The purpose of this plan is to prepare the local system for future challenges (Borham, 2013: 41). The FSMP has focused on “Islamic banking and takaful” as these sectors are seen as having the greatest potential for growth (Borham, 2013: 41).

In December 2001, the first international sukuk issuance was realized by “Kumpulan Guthrie Berhad” in Malaysia. The value of this sukuk issuance, which targeted investors in Asia and the Middle East, amounted to USD 150 million. In July 2002, a second sukuk was issued by the “Malaysian government”. The value of this sukuk issuance was USD 600 million (SC, 2017a: 325-326; Mohd Yahya et al., 2012: 97-98).

In 2004, BNM granted licenses to “3 foreign banks” to achieve the objective of expanding “Islamic banking”. The license is granted under the “Islamic Banking Act 1983” (BNM, 2005: 160).

It is the goal of the “Malaysian Government” to make Malaysia a center of Islamic finance. Accordingly, the “Malaysian International Islamic Finance Center (MIFC)” was launched by the “Malaysian government” in 2006. The MIFC involves the participation of institutions representing “banking, takaful and capital markets” and its main objective is to make Malaysia the center of Islamic finance (Hassan & Hussain, 2013: 39). To this end, the key elements of the MIFC project are “investments in human resources, tax incentives, a central Shariah solidarity council, a unique business model and liberal foreign exchange policies” (Türker, 2010: 32).

Recognizing the importance of investing in human resources in developing the Islamic finance sector, Malaysia also established the “International Center for Education in Islamic Finance (INCEIF)” in 2006 and the “International Shariah Research Academy (ISRA)” in 2008 (Türker, 2010: 32).

With the end of the FSMP plan, the “Central Bank of Malaysia” published a new ten-year plan. The plan, which covers the period 2011-2020, is called the “Draft Financial Sector Plan”. With this plan, the same objective was adopted in line with the MIFC's goal of making Malaysia a global Islamic finance market (Koen et al., 2017: 24).

In 2013, the “Financial Services Act (FSA)” and the “Islamic Financial Services Act (IFSA)” came into force as an important development in the legal framework of financial services. The FSA replaced the “1989 Banking and Financial Institutions Act”, the “1953 Exchange Control Act”, the “1996 Insurance Act” and the “2003 Payment Systems Act” (COMCEC, 2016: 74; ISDA, 2016: 112). The laws that IFSA replaced were the “1983 Islamic Banking Law” and the “1984 Takaful Law” (Foster & Neo, 2014: 23). This law, which was enacted to ensure financial stability and promote compliance with Islamic law, is important in terms of equipping the BNM with regulatory and supervisory powers (Christopher Lee Ong, 2016: 43). According to IFSA, licensed Islamic financial institutions are required to establish an “internal Shariah committee” to ensure the compliance of their activities with Islamic law. The rule for appointment to the “Shariah committee of financial institutions” is that the conditions set by the BNM must be fulfilled. There is a rule that “Islamic financial products” to be offered by financial institutions must be approved by their “Shariah committee” (Christopher Lee Ong, 2016: 44).

In 2017, a technical working group was established in Malaysia in partnership with the “World Bank Group”, the “Central Bank of Malaysia” and the “Securities Commission” to support the issuance of “green sukuk”. The scope of the group's work includes the creation of a green sukuk issuance to be used for projects related to climate and environmental sustainability issues (Yin, 2019). The first green sukuk issuance was made by Malaysia in 2017, which is important as it is the first in the world (SC, 2017b).

There was a development regarding digital banking in December 2020. The document titled “Licensing Framework for Digital Banks” published by BNM is a document that details the requirements for accepting applications for the establishment and operation of digital banks (BNM, 2020a). Applications were made in line with this published document and in 2022, the “Central Bank of Malaysia” announced that the digital banking licenses of 5 applicants were approved by the “Ministry of Finance of Malaysia” as they met the qualifications (BNM, 2022a).

In order to develop a green ecosystem and ensure its sustainability, the “SRI-Linked Framework” was introduced by the “Securities Commission” in 2022 regarding the existing concerns of companies in this area (CM, n.d.). Sukuk issuances made by Malaysia in 2022 have made it a leading country with a share of 24% when evaluated within the scope of ASEAN Standards. This is an indication that Malaysia is responding to its Islamic finance capacity and sustainability commitments in the region. It is also valuable that 20 of the 58 issuances made in Malaysia in 2022 within the scope of the SRI fund were Islamic funds, indicating the importance of “Islamic financial products” in the region (SC, 2023).

There are currently 16 Islamic banks operating in Malaysia. The names of these banks are; “Affin Islamic Bank Berhad”, “Al Rajhi Banking & Investment Corporation (Malaysia) Berhad”, “Alliance Islamic Bank

Berhad”, “AmBank Islamic Berhad”, “Bank Islam Malaysia Berhad”, “Bank Muamalat Malaysia Berhad”, “CIMB Islamic Bank Berhad”, “Hong Leong Islamic Bank Berhad”, “HSBC Amanah Malaysia Berhad”, “Kuwait Finance House (Malaysia) Berhad”, “Maybank Islamic Berhad”, “MBSB Bank Berhad”, “OCBC Al-Amin Bank Berhad”, “Public Islamic Bank Berhad”, “RHB Islamic Bank Berhad”, “Standard Chartered Saadiq Berhad” (BNM, 2025a).

3. THE MILESTONES OF DEVELOPMENT OF ISLAMIC BANKING IN TÜRKİYE

“Participation banking” system which is implemented in Türkiye is called as “interest-free banking” or “Islamic banking” in the world. Participation banking is the implementation of an “interest-free financial system” developed according to Islamic principles. The reason why the Islamic finance system is intended to be based on an interest-free basis is due to Islam's prohibitions on interest. Accordingly, the “participation banking system” is also based on Islamic financing principles. There are differences in the “Islamic banking system” compared to the “conventional banking system” in terms of both the interest-free nature of transactions and the inability to provide cash financing (Ata & Buğan, 2016: 90-91).

In participation banking, funds are collected on the basis of participation in “profit and loss”, and the collected funds are utilized through “trade, partnership and financial leasing methods”. Participation banks subject to the “Participation Banks Association of Türkiye (TKBB with its Turkish abbreviation)” use Islamic economics as a system (Esmer & Bağcı, 2016: 18).

The year 1975 can be considered a milestone for Türkiye in terms of the development of Islamic banking. Türkiye, which was among the founding members of the “Islamic Development Bank” (IsDB) in 1975, gained permanent member status on the organization's board of directors as a result of increasing its capital share in the IsDB in 1984. With this development, Türkiye had the opportunity to increase its effectiveness in the IsDB, which plays a major role in increasing foreign trade among 57 Islamic countries, implementing economic cooperation programs, encouraging the private sector, supporting infrastructure investments and developing financing techniques (Ustaoglu, 2014: 24; ISDB, 2016: 5; Arslan & Bayraktar, 2020: 108). Another development in Islamic finance in 1975 was the opening of the “State Industrial and Labor Investment Bank”, Türkiye's first “interest-free financial institution”. The bank, which was established to provide funds to the industrial sector, continued to operate in an interest-free manner until 1978 (Can, 2014: 102-103). In 1978, the bank's return to an interest-bearing system was influenced by the fact that the bank's board of directors was given the right to choose whether the bank would operate on an interest-bearing or interest-free basis. The fact that the bank was not authorized to open branches in Türkiye and abroad and was not authorized to collect deposits turned the bank into a project evaluation office. For these reasons, the Bank started to operate as an interest-bearing bank with the decision taken by the “Board of Directors” in 1978. In 1988, the name of the bank was changed to “Development Bank of Türkiye” (Ustaoglu, 2014: 24). After the “State Industrial and Labor Investment Bank” initiative, which can be described as a failure in terms of interest-free banking, the turning point for Türkiye occurred in 1980. In 1980, Türkiye abandoned the import substitution policy and switched to a free market economy (Yanmaz, 2011: 68). In order to increase investments from Middle Eastern countries to Türkiye, various activities were carried out with the January 24, 1980 decisions (Büyükkakın & Önyılmaz, 2012: 8).

In 1983, the groundwork was laid for the establishment of “Private Financial Institutions” with the decision of the “Council of Ministers” numbered 83/7506 (Büyükkakın & Önyılmaz, 2012: 8). This new banking system, prepared by Bülent Ulusu, the prime minister under the seventh President Kenan Evren, was adopted in the first days of Turgut Özal's premiership. The new banking system aimed to bring out the financial values that could not be transferred into banking system and bring them into the national economy together with foreign capital (Bilir, 2010: 15-16). The infrastructure of the system in terms of laws and legislation was realized by regulating the details of the system with the communiqué published in the “Official Gazette” No. 182323 in 1984 (Büyükkakın & Önyılmaz, 2012: 8). Other important developments for “Private Financial Institutions” in the 1980s were the enactment of the “Capital Market Law” in 1981, the establishment of the “Istanbul Stock Exchange (ISE)” in 1983, the removal of state intervention (deregulation) and the acceleration of financial liberalization since 1987 (Kalaycı, 2013: 55-56).

In 1983, with the decision numbered 83/7506 of the “Council of Ministers”, the way was opened for “Private Finance Institutions” and in the following years, “Albaraka Türk Private Finance Institution Inc.”, “Faysal Finance Institution Inc.”, “Kuveyt Türk Evkaf Finance Institution Inc.”, “Anadolu Finance Inc.”

and finally “Asya Finance Institution” were established until the end of the 1990s (Özkan, 2012: 1-2; Alafianta et al., 2021: 144; Balkan, 2024: 95-96).

In 1999, “Private Finance Institutions”, which had existed for many years under the “Decree Law”, gained its first legal framework with the “Banking Law” No. 4389 dated 18.06.1999 (Türkmenoğlu, 2007: 28).

In 2000, the government undertook a significant institutional reform in the banking sector with the establishment of the Banking Regulation and Supervision Agency (BRSA), designed to serve as a single, independent regulatory authority. Pursuant to Banking Law No. 4389, enacted in June 1999, the Agency commenced its operations in August 2000 (BDDK, 2025a).

In 2001, “Family Finans Participation Bank” was established as a result of the takeover of “Faysal Finans” by the “Ülker company” (Çelik, 2015: 84). Another development in this period was the bankruptcy of “İhlas Finance Institution”, one of the “Private Finance Institutions” that was seriously damaged after the crisis in 2000 (Türkmenoğlu, 2007: 28). Another development in this period was the establishment of the “Association of Private Finance Institutions” on 29.05.2001, which serves as the umbrella organization for participation banks. The “Association of Private Finance Institutions” started its activities after the “Association Statute” which was into effect with the “Council of Ministers Decree” No. 2001/3138 dated 04.10.2001 (TKBB, 2025).

On November 1, 2005, with the “Banking Law” “No. 5411”, the name of “Private Finance Institutions” was changed to “Participation Banks”. Thus, the name of the “Association of Special Finance Institutions” was changed to “Participation Banks Association of Türkiye”. Other regulations introduced with the related law were as follows: the authority to determine the scope and amount of deposits subject to insurance, which was previously determined by the BRSA, was given to the “Savings Deposit Insurance Fund (TMSF with its Turkish abbreviation)”, the TMSF's powers were expanded, the TMSF was given the authority to determine the tariff, time and form of collection of risk-based insurance premiums, and participation funds belonging to real persons were also placed under the guarantee of the TMSF (TKBB, 2025; TMSF, 2013: 13; Çetinkaya, 2023: 152; Balkan, 2024: 96). Another development in 2005 was the merger of “Family Finans” and “Anadolu Finans” under the name of “Türkiye Finans” (Özkan, 2012: 2).

In 2009, the development in Islamic finance was realized with the “Istanbul International Finance Center (IFM with its Turkish abbreviation)” Project. The IFM is a project that entered into force on 02.10.2009 and aims to strengthen the financial structure of Istanbul in order to make it competitive with the world's financial centers. Accordingly, task units were established to follow a systematic path in the execution and progress of the project. The units in charge are the “IFM National Advisory Board”, the “IFM High Council”, the “IFM International Advisory Council”, the “IFM Coordinatorship” and the “Working Committees”. The main objective of the project is to develop the financial services sector in order to increase its contribution to the national economy and to ensure that Istanbul, which will take its place in the international finance sector, takes its place among the world's 25 global financial centers. The step taken by Türkiye towards this goal is valuable (Karagöl et al., 2017: 52-53).

The development in Sukuk, one of the Islamic financing methods, was realized in 2010. Sukuk in Türkiye first emerged with lease certificates issued through “Asset Leasing Companies”. Accordingly, among various sukuk applications, the legislation on lease sukuk, also referred to as İjara sukuk, was prepared. For new capital market instruments to be traded in financial markets, the “Capital Markets Board” prepared the Serial: The “Communiqué on Principles Regarding Lease Certificates and Asset Leasing Companies” numbered III, No: 43 was published in the “Official Gazette” numbered 27539 on April 1, 2010 and entered into force. With this Communiqué, private sector companies were allowed to issue lease certificates and thus obtain funds from capital markets (Yılmaz, 2014: 92).

On August 17, 2010, “Kuveyt Türk Participation Bank” issued the first example of the sukuk, which was regulated by the legislation on April 01, 2010. This sukuk, which is the first issuance, has a value of USD 100 million, a maturity date of August 2013 and a fixed rate of return of 5.25% (Yılmaz, 2014: 95). “City Bank” and “Liquidity Management House (LMH)” acted as joint issuers in this first sukuk issuance, and this financial instrument, which has found wide application especially in the “Gulf Region and Malaysia”, was introduced to Türkiye through “Kuveyt Türk” (Özeroğlu, 2014: 758).

In October 2011, another sukuk issuance was realized by “Kuveyt Türk Participation Bank” through “Kuveyt Türk Sukuk Asset Leasing Inc.” with a maturity of 5 years, a yield of 5.875% and a value of USD

350 million. The majority of the demand for this issuance (70%) came from Gulf capital (Büyükkakın & Önyılmaz, 2012: 11).

In 2011, an important development was realized in the field of Sukuk. Tax regulations not previously included in the legislation were implemented in the field of Sukuk (Büyükkakın & Önyılmaz, 2012: 12). The legal regulation on the taxation of lease certificates was realized on February 13, 2011 with the publication of “Law No. 6111” in the “Official Gazette”. With the related law, amendments were made to the “Income Tax Law”, “Corporate Tax Law”, “Stamp Tax Law” and “Fees Law” in order to create the legal basis for the “taxation of lease certificates” (Yılmaz, 2014: 95). With the regulation, it was decided that sukuk transactions would be exempt from “stamp tax”, “VAT” and “corporate tax”, and the “withholding tax rate” would be reduced to 10% (Büyükkakın & Önyılmaz, 2012: 12).

On 18.09.2012, the “Undersecretariat of Treasury” authorized “HSBC”, “LMH” and “Citigroup” to sell sukuk worth USD 1.5 billion. After the auction, the sukuk issuance was demanded five times more by different regions, mostly from the Middle East (Yılmaz, 2014: 95).

The 2010 communiqué only regulated sukuk as lease certificates, which is actually an instrument with many different types depending on the financing methods used. The 2010 Communiqué, which included lease certificates, a practice close to ijara sukuk, did not include regulations on other types of sukuk (Yardımcıoğlu et al., 2014: 210). Accordingly, the procedures and principles regarding “Asset Leasing Companies (VKŞ with its Turkish abbreviation)” and “lease certificates” were reorganized with the “Communiqué on Lease Certificates (III- 61.1)” published in the “Official Gazette” No. 28670 on June 7, 2013 (Ulusan, 2015: 33).

With the developments in sukuk, international sukuk issuance by the private sector outside Türkiye increased by more than USD 5.7 billion by the end of 2015, according to the “International Islamic Finance Market (IIFM)” database. In addition, between 2011 and September 2015, eight sukuk issues were issued by the government with a total value of approximately USD 7.7 billion (cited in IFN, 2016: 10).

Another important development regarding Islamic finance took place in 2013. The “World Bank's Global Islamic Finance Center (GIFDC)” was established in Istanbul in October 2013 with the support of the “Turkish government” (WB et al., 2015: 35).

The developments in the field of Islamic banking since 2015 are as follows:

“In 2015, (i) Ziraat Participation Bank was established as the first public participation bank. (ii) Participation Banks Association of Türkiye 2015-2025 Strategy Document was published. (iii) The Interest-Free Finance Coordination Board was established. In 2016, (i) Vakıf Participation Bank was established as the second public participation bank. (ii) The Individual Customer Arbitration Committee was put into practice. In 2017, (i) A cooperation agreement was signed between the Participation Banks Association of Türkiye and the Islamic Development Bank. (ii) An agreement was signed between Istanbul University Islamic Economics and Finance Application and Research Centre and the Participation Banks Association of Türkiye on the translation of publications. In 2018, (i) A “Central Advisory Board” has been established within the TKBB. (ii) A translated work titled Interest-Free Finance Standards has been published. In 2019, Türkiye Emlak Katılım Bankası was established as the third public participation bank. In 2020, Ziraat Participation Bank opened its first overseas branch in Sudan. In 2021, (i) Participation Banking Digital Research Report was published. (ii) A cooperation agreement was signed between the Participation Banks Association of Türkiye and the United Nations Development Programme (UNDP). (iii) The Participation Finance Department was established within the Presidency Finance Office. (iv) The Participation Banking Department was established within the Central Bank of Republic of Türkiye (CBRT). (v) Participation Banking Strategy Document (2021-2025) was updated. (vi) Participation Indices, which were being calculated by Bizim Menkul Değerler, started to be calculated by Borsa İstanbul as BIST Participation 30, 50, 100, All and Sustainability indices as of 12 November 2021. In 2022, A cooperation agreement was signed between the Participation Banks Association of Türkiye and the UAE Banks Federation. In 2023, (i) 1 participation (Dünya Katılım Bankası) and 2 digital participation banks (T.O.M. Participation Bank, Hayat Finans Participation Bank) received operating licences from the BRSA. (ii) Participation Finance Guarantee (KFK) company was established. In 2024, Dünya Katılım Bankası started its operations.” (TKBB, 2025).

There are currently 9 Islamic banks operating in Türkiye. The names of these banks are; “Albaraka Türk Participation Bank Inc.”, “Dünya Katılım Bankası Inc.”, “Hayat Finans Participation Bank Inc.”, “Kuveyt Türk Participation Bank Inc.”, “T.O.M. Participation Bank Inc.”, “Türkiye Emlak Katılım Bankası Inc.”,

“Türkiye Finans Participation Bank Inc.”, “Vakıf Participation Bank Inc.”, “Ziraat Participation Bank Inc.” (BDDK, 2025b).

4. POSSIBLE IMPACTS OF ISLAMIC BANKS ON THE ECONOMY

4.1. Inclusion of Idle Savings in the System

The absence of idle funds in the financial system for a number of reasons, such as the intention to comply with Islamic rules, is a negative situation for the economy. In this respect, the effectiveness of Islamic banks emerges. Thanks to those who intend to comply with Islamic rules and utilize their idle funds here, idle funds are brought into the financial system. By bringing idle funds into the financial system, these funds, which are transformed into investments, positively affect the economy. One of the biggest problems of countries is the lack of savings. In a financial system where Islamic banks are actively functioning, the inclusion of idle funds into the system is important for the economy (Ustaoglu, 2014: 66).

4.2. Foreign Resource Transfer

It is important that not only individual idle funds but also country-specific idle funds are channeled into the financial system. Accordingly, it may be beneficial for both countries if countries with Islamic sensitivities utilize their surplus funds through Islamic banks. Economic development can be accelerated thanks to these funds brought into the economy (Arslan, 2017: 13).

4.3. Low Costs

The high cost of production is not only a problem for developing countries, but also for developed countries. The most important factor leading to the emergence of this problem is interest. This is because interest is a cost-creating factor in production. Interest rates charged by conventional banks lead to higher production costs. However, Islamic banks can ensure that costs are lower by acting with the idea of being a partner in profit in production and trade rather than interest. As a result of such an idea, not only producers but also consumers benefit. Because realization of production at lower costs means cheaper sales prices. Lower sales prices will enable consumers to buy goods at cheaper prices. As a result, the effective presence of Islamic banks in the economic system may lead to lower costs (Doğan, 2008: 45).

4.4. Real Economy

The real sector is one of the sectors that national economies should emphasize in terms of the macroeconomic variable of growth. If funds are used inefficiently within the financial system, it is impossible to talk about a healthy growth of the real sector. In order to get rid of this situation, the efficiency of financial institutions is important. In terms of conventional banks, the primary objective of conventional banks is to make profit. Therefore, the efficiency of projects is not very important. What is important for conventional banks is the people with high credit efficiency. Accordingly, the fact that Islamic banks prioritize project efficiency as a working principle ensures that the funds in the financial system are directed to areas with high productivity in the real sector. Thus, it enables the real sector to grow in a healthy manner. As a result of the healthy growth of the real sector, it is important to increase growth in the country's economy with an increase in production (Ustaoglu, 2014: 67-68).

4.5. Increasing Employment

Islamic banks, which transfer funds to the real economy, fulfill an important role in increasing employment by contributing to the continuity and growth of the activities of enterprises. Since the investments realized as a result of the funds transferred to the real sector can create new areas of employment, Islamic banks will also contribute to the positive development of employment and unemployment data in the country. An increase in employment will allow the country to utilize its idle labor force, providing a significant economic benefit by enabling it to move closer to its potential output (Şahan, 2015: 58).

4.6. Economic Growth

The fact that Islamic banks work with different financing methods compared to conventional banks gives Islamic banks flexibility. As a result of this flexibility, Islamic banks, which compete with conventional banks, can affect the decrease in interest rates in conventional banks. A decrease in interest rates will lead to an increase in investments, production and thus growth in the country's economy. At the same time, the increase in production as a result of Islamic banks bringing idle labor into the economy will also contribute to economic growth (Aras & Öztürk, 2011: 172-173).

4.7. Efficient Use of Funds

In terms of “conventional banking transactions”, the main purpose of both the lender and the borrower is based on the interest rate. For the lender, in addition to the interest rate, it is also important to have a guarantee that will ensure the return of the loan. For the conventional bank, it is not important whether the borrower makes a profit or a loss by using the loan. Because there is no partnership based on “profit and loss”. In the “Islamic banking system”, the main focus is on the efficiency of the project rather than the interest rate. Since the efficiency of the project in “Islamic banking” will affect both parties, there is a unity of fate between the fund user and the fund lender. From this perspective, instead of a single-sided assessment of risks, there is a double-sided assessment, and it is also important in terms of having advantages and in terms of providing new supports. However, if the fund user's project does not result in profit, the opportunity to benefit from the use of funds again is reduced. Unlike conventional banks, Islamic banks that work on a project basis can offer collateral-free services according to the efficiency of the project, which is important as it can contribute to the development of the country's economy (Doğan, 2008: 44).

4.8. Improving Competition

Compared to conventional banks, the alternative approaches offered by Islamic banks are also valuable for enhancing the competitive environment within the sector. One example at this point is projects based on profit and loss sharing. Growing societal demand in this area contributes to a more competitive environment. Increased competition can lead to lower interest rates, which in turn may stimulate investment. This dynamic can positively influence several macroeconomic indicators, including production, economic growth, and unemployment. From the consumer perspective, reductions in production costs and sales prices are likely to enhance consumer surplus (Ustaoglu, 2014: 68).

4.9. Formal Economy

One of the most important problems faced by many countries is the existence of an informal economy. Islamic banks do not provide financing in an unregistered and uninvoiced manner due to their working principles. As a result of this working principle, Islamic banks not only prevent the informal economy but also prevent tax loss in the society. The fact that Islamic banks require the approval of the registration authority in transactions such as vehicle and housing purchases can be given as an example of ensuring that transactions are recorded. The steps to be taken in this area will be significant both in terms of the informal economy in the country and the tax losses brought about by the informal economy (Arslan, 2017: 13).

4.10. Increasing Foreign Trade

One of the potential positive effects of Islamic banks on the economy is that they contribute to increasing foreign trade. Due to their commercial functions, Islamic banks not only provide banking services, but also trade like a merchant and invest like an investor. As a result of these characteristics, they contribute to imports and exports. The advantage of Islamic banks that prefer to import and export through sister organizations is that their partners in the foreign country have a say in the domestic and foreign trade of the relevant country. The partners in the foreign country obtain the goods they want to import through the intermediation of the relevant Islamic bank. Thus, the Islamic bank has the advantage of lending funds and the foreign partner has the advantage of preventing the leakage of its profits abroad (Doğan, 2008: 45).

4.11. New Financing Methods and New Customers

The diversity of financing methods realized by Islamic banks with Islamic methods is important in terms of introducing new financing methods into the banking system. As a result of these methods, they contribute to the participation of fund owners who are sensitive to interest and therefore do not want to approach conventional banks (Aras & Öztürk, 2011: 172).

4.12. Inflation Reducing Effect

If the idle funds in the economy cannot be included in the system, producers will have to borrow at high interest rates. As mentioned earlier, high interest rate borrowing by producers will be reflected on the cost of goods produced and lead to price increases. It is important for Islamic banks to include the idle funds in the economy into the system so that both producers and consumers do not suffer from cost increases. With the inclusion of Islamic banks in the system, the expansion of the competitive environment of conventional banks may contribute to the reduction of price increases by leading to a decrease in interest rates (Doğan, 2008: 47).

5. LITERATURE REVIEW

Balkan (2024), examine the “market structure of Islamic banks” and the “developments in the Islamic banking market” with the “Banking Law No. 5411” enacted in 2005 in Türkiye. Balkan (2024) found that the “Islamic banking market structure” still continues to have oligopolistic characteristics, although it has approached full competition with the entrance of state-owned banks in “Islamic banking”.

Balarabe et al., (2023), examine the “development of Islamic banking” in Malaysia and the “status of Islamic banking”. Balarabe et al., (2023) found that compared to countries such as the United Arab Emirates, Qatar, Pakistan, Bahrain, Saudi Arabia and the United Kingdom, Malaysia's “Islamic banking system” has developed gradually and successfully in line with these countries; In addition, Malaysia is the leading country in terms of developing financial technology in the field of “Islamic banking and finance”; Globally, the “Islamic banking system” in Malaysia has developed to the point of having a quality that can compete with the “conventional banking system”.

Çetinkaya (2023), examine the “development of the Islamic finance system” in the world and in Türkiye and to reveal the situation in the world and in Türkiye, specifically in terms of Islamic banks. Çetinkaya (2023) has been stated that the “Islamic finance system” is developing rapidly in Türkiye as well as in the world, is more successful in the crisis environment compared to “conventional banks” and has instruments that offer alternatives to “conventional banking services”.

Canbaz (2022), examine the “situation of Islamic banking” in Türkiye through financial analysis. Canbaz (2022) found that Islamic banks are weak both in terms of ratios related to funds disbursed and equity ratios, and in terms of employment, Islamic banks contribute more to employment compared to conventional banks.

Alafianta et al., (2021), examine the “historical development of Islamic banking” in various countries in the world. Alafianta et al., (2021) stated that the idea of profit sharing, which emerged as a result of Muslims being sensitive to Islamic rules, was effective in the “development of Islamic banking”, that the “Organization of the Islamic Conference” had an important role in the developments in the field of “Islamic banking”, and that Islamic banks developed in various countries such as Malaysia, Türkiye, Egypt, United Arab Emirates, Iran, Kuwait, Pakistan, Cyprus, Indonesia and Bahrain.

Işık (2021), examine the “importance of Islamic financial literacy” in the “shares of Islamic banking in the banking sector” in Türkiye and Malaysia. Işık (2021) found that “Islamic financial literacy” is higher in Malaysia and this situation emerges in favor of Malaysia in terms of the “shares of Islamic banks” in the banking sector.

Ibrahim (2020), compare “Islamic banking with conventional banking” in Malaysia. Ibrahim (2020) found that Islamic banks are less profitable compared to conventional banks, but the “existence of Islamic banking” makes the Malaysian banking system less risky and more efficient.

Arslan & Bayraktar (2020), analyze “the performance of Islamic banks in the total banking sector”, their contribution to the country's economy and financial development between 2010-2018 in Türkiye. Arslan & Bayraktar (2020) determined that the performance of Islamic banks was successful, but their share in the banking sector was low, they contributed to the country's economy by including the funds of segments that are sensitive to Islamic rules in the financial system, and they offered alternatives by increasing the diversity in the financial system with their instruments.

Asni (2019), examine the factors influencing the “development and success of Islamic banking” in Malaysia. As a result of his study, Asni (2019) found that the willingness of the society and the steps taken by the government in line with this desire were effective, as well as the inherent profit/loss sharing logic of Islamic banking, unlike conventional banking.

Güçlü & Kılıç (2019), examine the “developments in Islamic finance” in Malaysia, Türkiye, the UK and the USA, in terms of legal regulations and numerical data in this field. Güçlü & Kılıç (2019) stated that Malaysia has been a pioneer in the field of “Islamic finance” since the 1960s, Türkiye has the potential to develop in line with the steps it has taken in this field, the USA, which has large investors, has a high potential in the field of capital markets, and the UK is among the leading countries in the field of “Islamic finance” among European countries.

Yeşilyaprak (2018), examined the “development of Islamic banking” in Türkiye and in the world. Yeşilyaprak (2018) found that “Islamic banking” has been developing in recent years despite its low share in the banking system in the world.

Aslan & Sönmez (2018), explain what “Islamic banking” is and reveal its importance in the financial system and its functioning in Malaysia. Aslan & Sönmez (2018) state that the term “interest-free banking” and “Islamic banking” are used in the same sense in the literature, the “share of Islamic banking in the system” has increased from the past to the present, and the effective factor in its success in Malaysia is the legal ground created by the state.

Aktaş & Avcı (2017), compare the performance of Türkiye, Malaysia, Saudi Arabia, Iran, Qatar, the United Arab Emirates and Kuwait in the field of “Islamic banking” in the period 2011-2015. Aktaş & Avcı (2017) found that Malaysia, Türkiye and Qatar have generally increased their efficiency, while the United Arab Emirates, Iran and Kuwait have generally decreased their efficiency.

Atar (2017), examine the “development and general situation of Islamic banking” in the world and in Türkiye. Atar (2017) found that “Islamic banking asset sizes” are low in terms of asset sizes in the banking system; Iran has the highest share with 33% in terms of total asset sizes in the “Islamic banking sector” in the world, while Türkiye ranks seventh with 2.9%; In terms of the share of Islamic banks in the banking sector of the countries operating in the field of “Islamic banking”, Brunei has the highest share with 51.1%, while Türkiye has a low share with a share of 4.9%.

Hazıroğlu (2016), examined the importance of using the term “Participation Bank” instead of the term “Islamic Bank” in Türkiye. Hazıroğlu (2016) stated that the term “Participation Bank” is appropriate when evaluated in terms of joint participation in profit/loss, and that the term “Participation Bank” should be maintained in order to avoid the debates that occurred in the past during the process of changing the term “Private Finance Institution”.

Yücel et al., (2015), examine the “performance of Islamic banks” operating in Türkiye and Malaysia. Yücel et al., (2015) concluded that strengthening capital adequacy is effective in improving the performance of Islamic banks in Türkiye, while ensuring efficiency in Islamic bank activities is effective in improving the “performance of Islamic banks” in Malaysia.

Güneş (2014), examine the “effectiveness of Islamic banks operating” in Türkiye and Malaysia between 2000 and 2013. Güneş (2014) stated that the share of “Islamic banks” in the “banking system” should be increased due to their importance in increasing the level of production and welfare in the economy by meeting the needs of the segments that are sensitive to Islamic rules and in creating funds for the real sector.

Al Nasser & Muhammed (2013), examine the “history of Islamic banking” in Malaysia from 1963 to 2010. Al Nasser & Muhammed (2013) determined that the infrastructure of Malaysia is capable of supporting the “establishment of an Islamic banking center” in this region.

Çürük (2013), reveal the problems and solutions to the problems in Türkiye by examining Islamic finance models in the world and in Türkiye with the deep interview technique. According to Çürük (2013) the problems in Türkiye are (i) the authority's perspective on the sector, (ii) the similarity of the “Islamic banking model” to the “conventional banking model”, (iii) discussions on legitimacy, (iv) limited/insufficient capital, branches and personnel, (v) insufficient product diversity, (vi) problems related to human resources, (vii) problems in public relations, marketing and promotion, and (viii) capital accumulation in the hands of people who are sensitive to Islamic rules. Suggestions for solutions to these problems include (i) preparing a law to regulate the functioning of Islamic banks, (ii) establishing the High Council of Financial Affairs and Advisory Boards, (iii) providing training in Islamic finance at universities, (iv) conducting common sense studies across disciplines, (v) developing financial engineering activities by giving importance to them, (vi) ensuring trust by realizing a transparent structure.

Mohd Nor et al., (2012), examine the factors influencing the success of the establishment of important institutions in Malaysia, where many religions exist. Mohd Nor et al., (2012) found that the existence of political stability in the country is a hidden key to the success of governance and institutions.

Nakagawa (2009), examine the “development of the Islamic finance system” in Malaysia with a special focus on “Islamic banking”. Nakagawa (2009) determined that the “Financial Sector Master Plan” presented by the Government in 2001 was a milestone in the “development of Islamic finance”, while in the case of “Islamic banking”, investigating the low “profit-sharing system” could further enhance the “development of Islamic banking”.

Razak & Abdul Karim (2008), reveal the factors that are effective in the “development of Islamic finance” in Malaysia by examining the current developments and future developments in the “field of Islamic banking”. Razak & Abdul Karim (2008) stated that factors such as high product and service diversity, good legal system, having competitive tax structures in terms of financial infrastructure, low cost of doing business, having certain standards of high business ethics, having a qualified workforce in the realization and direction of the business, and having a strong regulatory regime are effective.

Mokhtar et al., (2008), examine the “efficiency of Islamic banks” in Malaysia within the “framework of Islamic windows”. Mokhtar et al., (2008) found that the “efficiency of Islamic banks” in the banking sector has increased, Islamic banks are inefficient compared to conventional banks, but they are efficient when considered from the Islamic window, and when considered in terms of foreign banks and domestic banks, foreign banks are more efficient in terms of Islamic windows.

Laldin (2008), examine the “development of the Islamic finance system” in Malaysia since 1963 and whether the “Islamic banking experience” in Malaysia can be used as a model for the development of the “Islamic banking industry”. Laldin (2008) found that Malaysia has a strong history in Islamic banking and that other countries can use the Malaysian model as a benchmark for the development of the “Islamic finance industry”.

Haron & Ahmad (2000), examine the “development of Islamic banking” in Malaysia and what needs to be addressed in order to make the system more acceptable. Haron & Ahmad (2000) found that the differences of opinion of Islamic scholars in “Islamic banking products” should be eliminated, there should be consistency in the application of Islamic finance principles, and the definition of Islamic banks should include the statement that they have a moral purpose as well as a profit purpose.

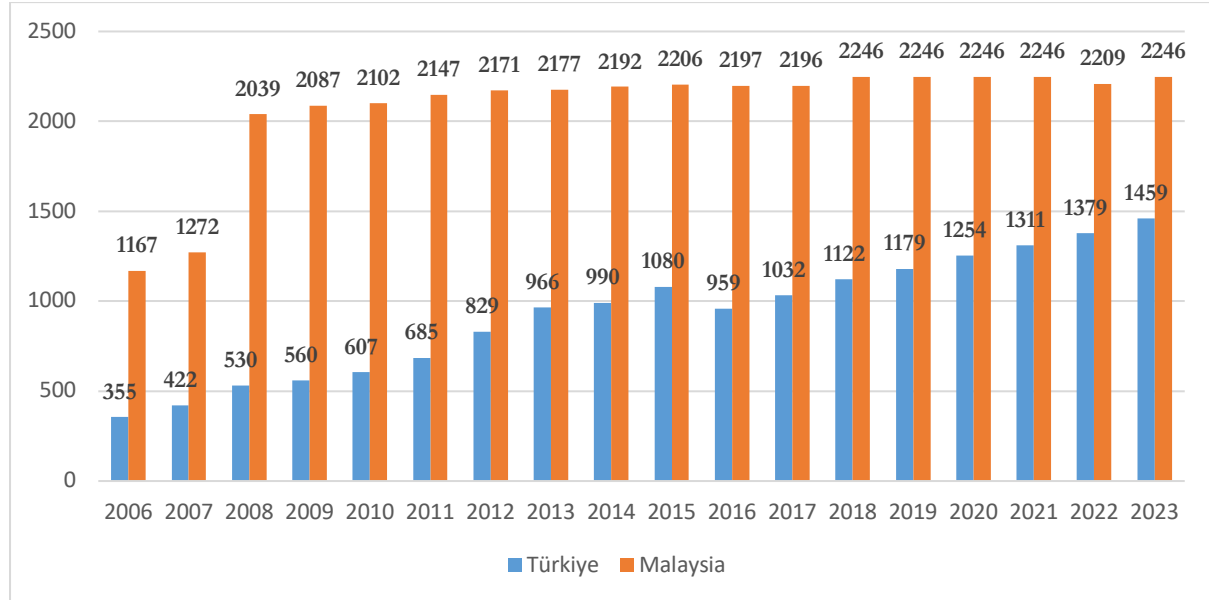
6. DATA AND SOURCES

Data on the “number of branches” and “employees” of Islamic banks are obtained from the annual sector/activity reports of the TKKB, the “Financial Stability and Payment Systems Reports” of the BNM and the database of the “Islamic Financial Services Board”. Data on the “share of Islamic banks in total banking in terms of assets, loans and deposits” are obtained from TKKB sector presentations, the BNM’s “Financial Stability and Payment Systems Reports” and the BNM’s “Financial Stability Review” publications.

7. FINDINGS FROM THE COMPARISON OF ISLAMIC BANKING INDICATORS IN MALAYSIA AND TÜRKİYE

One key indicator of the strong demand for Islamic banks is the number of branches operating in this sector. A high number of branches also reflects public interest in Islamic banking, as the absence of such demand would eliminate the need for branch expansion. Figure 1 illustrates the “number of branches of banks” in this sector in Malaysia and Türkiye.

Figure 1. Number of Islamic Bank Branches in Türkiye and Malaysia (2006-2023)

Source: IFSB, 2025; TKBB, 2024: 21; BNM, 2019: 136; BNM, 2018: 165; TKBB, 2017: 33; BNM, 2017: 153; BNM, 2014: 161; BNM, 2011: 118.

According to Figure 1, the “number of Islamic bank branches” operating in Malaysia increased from 1,167 in 2006 to 2,206 in 2015, continued to increase until 2015, decreased to 2,197 with the closure of 9 branches in 2016, decreased to 2,196 with the closure of 1 branch in 2017, increased to 2,246 with the opening of 50 branches in 2018, remained unchanged until 2021, decreased to 2,209 with the closure of 37 branches in 2022, and finally increased to 2,246 branches in 2023. In Türkiye, the “number of branches of Islamic banks” was 355 in 2006, and it increased continuously until 2015, reaching 1080, and then decreased to 959 in 2016. Türkiye, which continued its rise in the following years, reached 1459 branches in 2023.

The reasons behind the fluctuations in Figure 1 are as follows:

- (i) The reason for the decrease in the number of branches in Türkiye in 2016 is the termination of the activities of a Islamic bank by the BRSA in 2016 (Özdemir & Aslan, 2017: 39).
- (ii) In a joint statement, the “Association of Banks Malaysia” (ABM) and the “Association of Islamic Banking Institutions Malaysia” (AIBIM) stated, “Advancement in technology and the growth of electronic payments have made banking transactions easier without visiting a physical bank branch. Transactions are increasingly automated for greater efficiency and speed.” This statement explains the decline in the number of Islamic bank branches in Malaysia in 2016 (Willy, 2016).
- (iii) While branch mergers were a factor in the decrease in the number of Islamic bank branches, the granting of digital banking licenses and the decrease in the need for physical Islamic bank branches led to a decrease in the number of Islamic bank branches in Malaysia in 2022 (Salim, 2022; BNM, 2020a; BNM, 2022a).

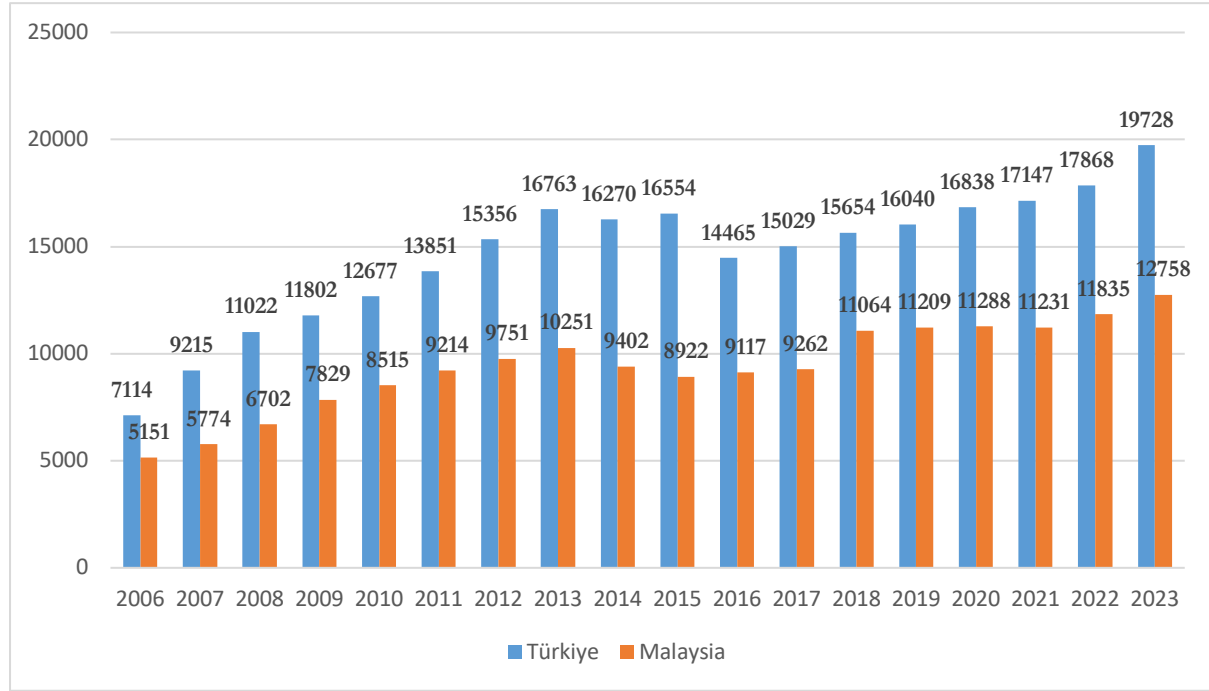
It is important for both Türkiye and Malaysia that there has been no negative development in the number of Islamic banking branches after the global financial crisis and Covid-19 pandemic period, as it reflects the strength of Islamic banking in crisis environments.

As illustrated in Figure 1, Malaysia surpasses Türkiye in terms of the number of branches. Considering the differences in population size and the proportion of Muslims in each country, Malaysia demonstrates a

noteworthy achievement, given its smaller population and lower percentage of Muslims compared to Türkiye. The positive point for both countries is that since 2006, the number of branches in both countries has generally continued its upward trend and has shown a significant increase compared to 2006.

Unemployment remains one of the most pressing economic challenges. Understanding the contribution of different sectors to employment is therefore crucial. Islamic banks make a significant contribution in this regard; however, the extent of their impact on employment varies across countries. Considering the issue from the perspectives of Malaysia and Türkiye, Figure 2 illustrates the “number of people working in this sector” in order to see the employment created by Islamic banks.

Figure 2. Number of Employees Working in Islamic Banks in Türkiye and Malaysia (2006-2023)

Source: IFSB, 2025; TKBB, 2024: 21; BNM, 2019: 136; BNM, 2018: 165; TKBB, 2017: 33; BNM, 2017: 153; BNM, 2014: 161; BNM, 2011: 118.

According to Figure 2, it is seen that the “number of employees working in Islamic banks operating in Malaysia” was 5151 in 2006, continued its increasing trend until 2013 and rose to 10251, decreased to 9402 in 2014, decreased to 8922 in 2015, increased from 2016 to 2020 and reached 11288 in 2020, decreased to 11231 in 2021, increased again in 2022 and reached 11835, and increased again in 2023 and reached 12758. While the number of employees working in Islamic banks in Türkiye was 7114 in 2006, it continued to increase until 2013 and reached 16763, decreased to 16270 in 2014, increased to 16554 in 2015, decreased to 14465 in 2016, and increased from 2017 onwards and reached 19728 in 2023.

The reasons behind the fluctuations in Figure 2 are as follows:

(i) According to the statements in the TKBB 2014 report, “The success achieved in a year influenced by monetary policies and the BRSA's macroprudential measures. The tightening of monetary policy by the Central Bank of the Republic of Türkiye (CBRT) and the BRSA's macroprudential measures at the beginning of 2014 also affected the Turkish banking sector and its branch, participation banking, resulting in a loss of momentum. As a result of the regulations implemented by the authority starting in the second half of 2013, general reserve requirements were increased, risk weights were raised, limits were restricted on credit cards, and maturities were limited on consumer loans. These regulations had a significant restrictive impact on the sector's credit composition, growth, and profitability performance in 2014.” These statements regarding tight monetary policy can be cited as the reason why Islamic banks in Türkiye laid off employees in 2014 in order to minimize their costs (TKBB, 2015: 47).

(ii) The termination of the activities of a Islamic bank by the BRSA in 2016 appears to be the factor that has an impact on the decrease in the number of employees in Türkiye in 2016 (Özdemir & Aslan, 2017: 39).

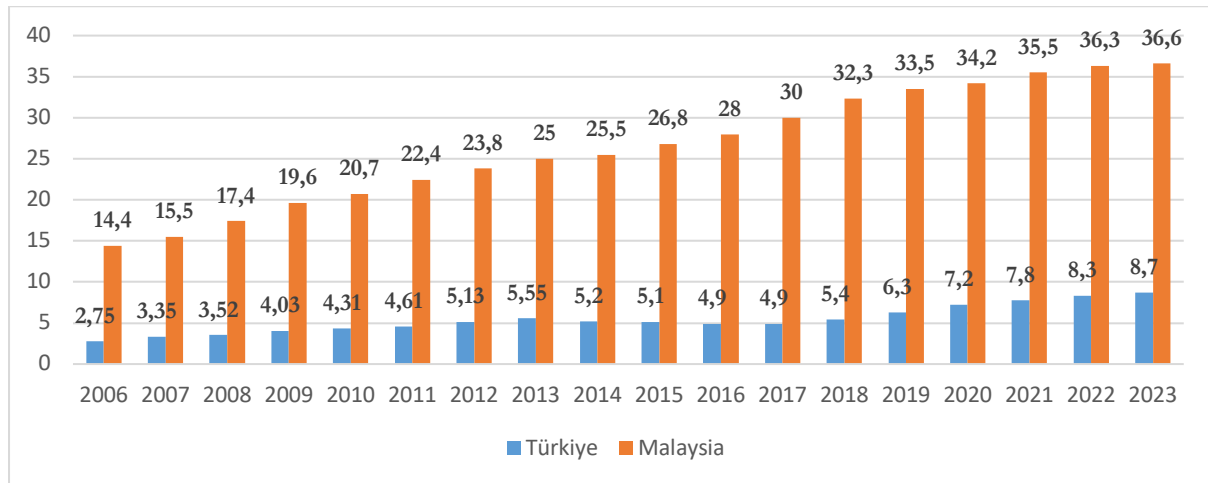
(iii) Various factors such as “branch consolidations” and “employee rationalization efforts” can be cited as factors contributing to the decline in Malaysia in 2014 and 2015 (Ahmad & Al-Aidaros, 2017: 22).

It is important that there has been no negative development in the number of employees in Islamic banks in both Türkiye and Malaysia following the global financial crisis and Covid-19 pandemic period, as this reflects the strength of Islamic banking in crisis environments.

Figure 2 illustrates that Türkiye is higher than Malaysia in terms of employment created. However, when population differences between countries are taken into account, the contribution of Islamic banking to total employment in Malaysia is particularly significant from this perspective. A noteworthy development for both countries is that, since 2006, employment levels in the sector have generally exhibited a sustained upward trend, reflecting a significant increase relative to the figures reported in 2006.

One of the most important indicators for banks is their assets. Banks with strong assets occupy an effective position in the sector, possess significant competitive power, and generally face no difficulties in providing financing. Assets, being one of the primary indicators monitored by investors, are particularly important for banks. In the context of Islamic banking, understanding the share of Islamic banks within the total banking sector is crucial for assessing the country's strength in this field. Figure 3 illustrates the share of Malaysia and Türkiye in the total sector.

Figure 3. Share of Islamic Banking Assets in Total Banking Assets in Türkiye and Malaysia (%) (2006-2023)

Source: TKBB, 2014: 6; BNM, 2014: 156; BNM, 2025b: 56; BNM, 2012: 118; BNM, 2024: 66; BNM, 2013: 162; TKBB, 2023: 8; BNM, 2011: 113; BNM, 2015: 140; BNM, 2022b: 58; BNM, 2020b: 58; BNM, 2017: 148; BNM, 2016: 132; BNM, 2019: 131; BNM, 2018: 160.

According to Figure 3, Malaysia has a significantly higher share than Türkiye in the “share of Islamic banking assets in total banking assets” in the 2006-2023 period in all years. Another striking point in the figure is that Malaysia has maintained its upward trend in all years from 2006 to 2023, increasing its share from 14,4% in 2006 to 36,6% in 2023. In the 2006-2023 period, Türkiye's share increased until 2013, continued its downward trend from 2013 to 2016, and has maintained its upward trend since 2017. Although Türkiye's share increased from 2,75% in 2006 to 8,7% in 2023, when the developments of Türkiye and Malaysia since 2006 are compared, it is seen that Türkiye has been lagging.

The reasons behind the fluctuations in Figure 3 are as follows:

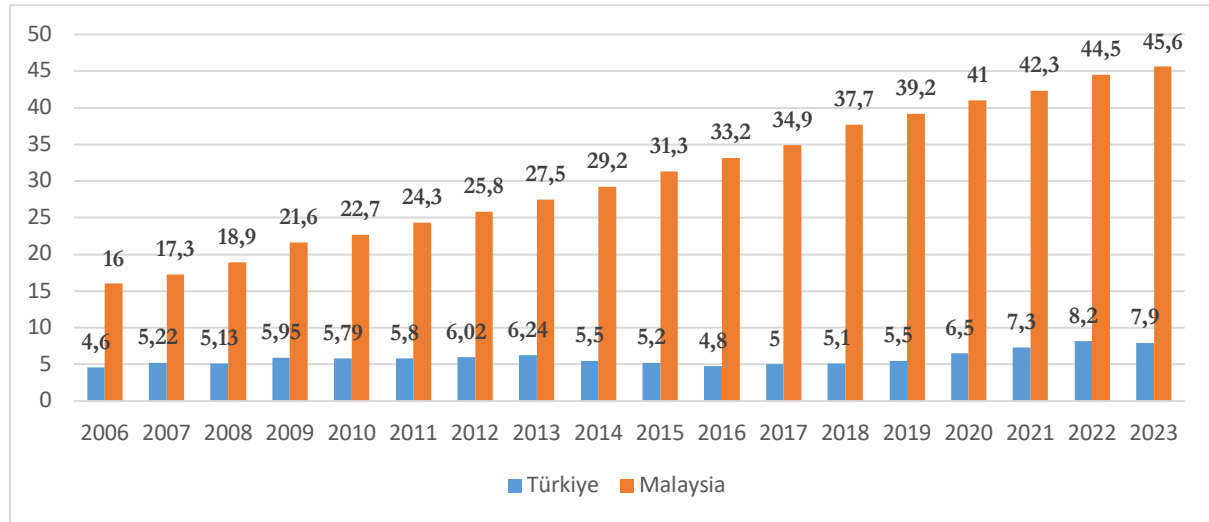
(i) According to the statements in the TKBB 2014 report, “The success achieved in a year influenced by monetary policies and the BRSA's macroprudential measures. The tightening of monetary policy by the Central Bank of the Republic of Türkiye (CBRT) and the BRSA's macroprudential measures at the beginning of 2014 also affected the Turkish banking sector and its branch, participation banking, resulting in a loss of momentum. As a result of the regulations implemented by the authority starting in the second half of 2013, general reserve requirements were increased, risk weights were raised, limits were restricted on credit cards, and maturities were limited on consumer loans. These regulations had a significant restrictive impact on the sector's credit composition, growth, and profitability performance in 2014.” The statements regarding this tight monetary policy can be cited as the reason for the decline in Türkiye in 2014 and 2015 (TKBB, 2015: 47).

(ii) Additionally, the judicial coup of December 17-25, 2013, also caused to decline in 2014 and 2015. The termination of a İslamic bank's operations by the BRSA in 2016 can also be cited as a reason for the decline in 2016 (Özdemir & Aslan, 2017: 39).

It is important that Islamic banking assets did not experience a decline in their share of total banking assets in both Türkiye and Malaysia following the global financial crisis and Covid-19 pandemic period, as this reflects the strength of Islamic banking in crisis environments.

In terms of assets, Malaysia is better than Türkiye. Figure 4 illustrates the comparative performance of the two countries in terms of loans.

Figure 4. Share of Islamic Banking Loans in Total Banking Loans in Türkiye and Malaysia (%) (2006-2023)

Source: TKBB, 2014: 9; BNM, 2014: 156; BNM, 2025b: 56; BNM, 2012: 118; BNM, 2024: 66; BNM, 2013: 162; TKBB, 2023: 11; BNM, 2011: 113; BNM, 2015: 140; BNM, 2022b: 58; BNM, 2020b: 58; BNM, 2017: 148; BNM, 2016: 132; BNM, 2019: 131; BNM, 2018: 160.

According to Figure 4, Malaysia has a significantly higher share than Türkiye in the “share of Islamic banking loans in total banking loans” in all years between 2006 and 2023. Another point that draws attention in the figure is that Malaysia has continued its increasing trend in all years from 2006 to 2023, increasing its share from 16% in 2006 to 45.6% in 2023. Following an unstable development trend in the 2006-2023 period, Türkiye increased its share from 4.6% in 2006 to 5.22% in 2007, decreased to 5.13% in 2008, increased to 5.95% in 2009, decreased to 5.79% in 2010, increased until 2013, reached 6.24% in 2013, continued unstable after 2014 and finally increased to 7.9% in 2023. When the developments experienced by Türkiye and Malaysia since 2006 are compared, it is seen that Türkiye has fallen behind.

The reasons behind the fluctuations in Figure 4 are as follows:

(i) According to the statements in the TKBB 2014 report, “The success achieved in a year influenced by monetary policies and the BRSA's macroprudential measures. The tightening of monetary policy by the Central Bank of the Republic of Türkiye (CBRT) and the BRSA's macroprudential measures at the beginning of 2014 also affected the Turkish banking sector and its branch, participation banking, resulting in a loss of momentum. As a result of the regulations implemented by the authority starting in the second half of 2013, general reserve requirements were increased, risk weights were raised, limits were restricted on credit cards, and maturities were limited on consumer loans. These regulations had a significant restrictive impact on the sector's credit composition, growth, and profitability performance in 2014.” The statements regarding this tight monetary policy can be cited as the reason for the decline in Türkiye in 2014 and 2015 (TKBB, 2015: 47).

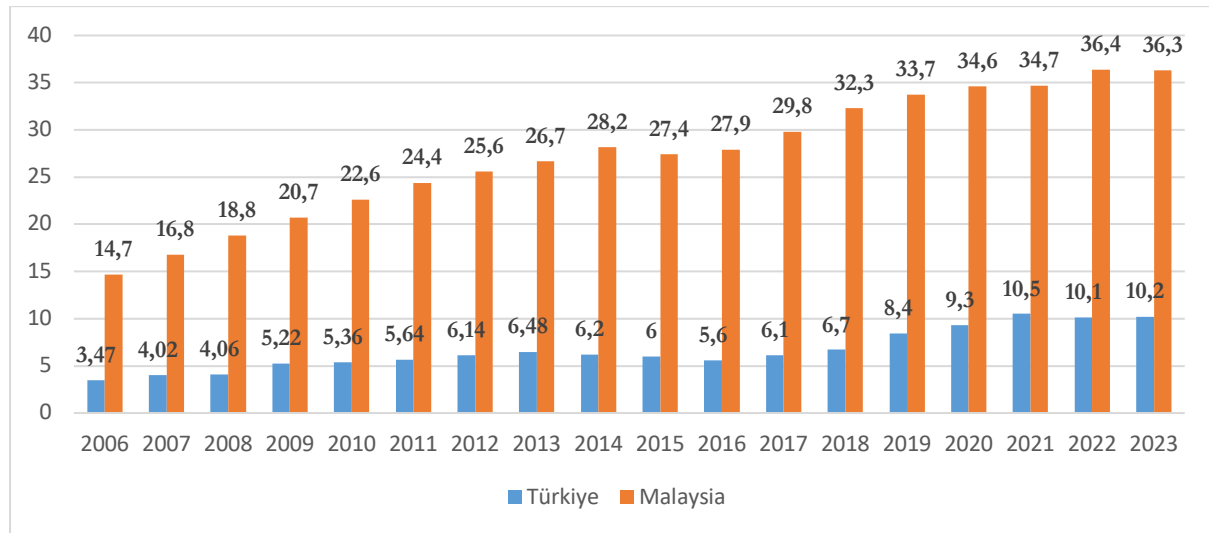
(ii) Additionally, the judicial coup of December 17-25, 2013, also caused to decline in 2014 and 2015. The termination of a İslamic bank's operations by the BRSA in 2016 can also be cited as a reason for the decline in 2016 (Özdemir & Aslan, 2017: 39).

It is important that Islamic banking loans did not experience a decline in their share of total banking in both Türkiye and Malaysia following the global financial crisis and Covid-19 pandemic period, as this reflects the strength of Islamic banking in crisis environments.

Figure 4 also allows us to comment on the fact that in terms of loans, the Malaysian public has a higher demand for Islamic banks.

Figure 5 illustrates the comparison between the two countries in terms of deposits.

Figure 5. Share of Islamic Banking Deposits in Total Banking Deposits in Türkiye and Malaysia (%) (2006-2023)

Source: TKBB, 2014: 7; BNM, 2014: 156; BNM, 2025b: 56; BNM, 2012: 118; BNM, 2024: 66; BNM, 2013: 162; TKBB, 2023: 9; BNM, 2011: 113; BNM, 2015: 140; BNM, 2022b: 58; BNM, 2020b: 58; BNM, 2017: 148; BNM, 2016: 132; BNM, 2019: 131; BNM, 2018: 160.

According to Figure 5, Malaysia has a significantly higher share than Türkiye in terms of “the share of Islamic banking deposits in total banking deposits” in all years during the period 2006-2023. The “share of Islamic banking deposits” in total banking deposits in Malaysia continued its upward trend until 2014, reaching 28.2% in 2014, decreasing to 27.4% in 2015, increasing after 2015, reaching 36.4% in 2022, and decreasing slightly to 36.3% in 2023. In the 2006-2023 period, Türkiye's share increased until 2013, reaching 6.48% in 2013, decreasing to 6.2% in 2014, decreasing to 6% in 2015, decreasing to 5.6% in 2016, increasing after 2016, reaching 10.5% in 2021, decreasing to 10.1% in 2022, and finally increasing to 10.2% in 2023. When the developments experienced by Türkiye and Malaysia since 2006 are compared, it is seen that Türkiye has fallen behind.

The reasons behind the fluctuations in Figure 5 are as follows:

(i) According to the statements in the TKBB 2014 report, “The success achieved in a year influenced by monetary policies and the BRSA's macroprudential measures. The tightening of monetary policy by the Central Bank of the Republic of Türkiye (CBRT) and the BRSA's macroprudential measures at the beginning of 2014 also affected the Turkish banking sector and its branch, participation banking, resulting in a loss of momentum. As a result of the regulations implemented by the authority starting in the second half of 2013, general reserve requirements were increased, risk weights were raised, limits were restricted on credit cards, and maturities were limited on consumer loans. These regulations had a significant restrictive impact on the sector's credit composition, growth, and profitability performance in 2014.” The statements regarding this tight monetary policy can be cited as the reason for the decline in Türkiye in 2014 and 2015 (TKBB, 2015: 47).

(ii) Additionally, the judicial coup of December 17-25, 2013, also caused to decline in 2014 and 2015. The termination of a İslamic bank's operations by the BRSA in 2016 can also be cited as a reason for the decline in 2016 (Özdemir & Aslan, 2017: 39).

(iii) According to the IFSA 2013, the requirement to separate deposit and investment accounts led to a decline in Malaysia in 2015 (BNM, 2016: 46).

It is important that Islamic banking deposits did not experience a decline in their share of total banking deposits in both Türkiye and Malaysia following the global financial crisis and Covid-19 pandemic period, as this reflects the strength of Islamic banking in crisis environments.

Similar to Figure 4, Figure 5 indicates that depositors in Malaysia show a stronger preference for Islamic banks.

8. CONCLUSION

The developmental milestones of Islamic banking in Türkiye and Malaysia dates back to 1983. In 1983, an “Islamic banking law” was enacted in Malaysia for the operation of Islamic banks, while a decree law was enacted in Türkiye for the operation of Private Finance Institutions. In Malaysia, the “Association of Islamic Banking Institutions” was established in 1996, while in Türkiye, the “Association of Private Finance Institutions” was established in 2001. In Türkiye, “Private Finance Institutions” were included in the scope of the law in 1999, while the name of “Private Finance Institutions” was changed to “Participation Banks” with the law enacted in 2005, and the name of the “Association of Private Finance Institutions” was changed to the “Association of Participation Banks”.

The “Islamic Financial Services Act”, which came into force in Malaysia in 2013, replaced the “Islamic Banking Act of 1983” and the “Takaful Act of 1984”. The main difference between Türkiye and Malaysia in terms of “Islamic banking legislation” is that Malaysia has a law that covers “Islamic banking and takaful”, while in Türkiye, although there is a legal regulation on takaful, “Participation Banks” still operate under the same law as “conventional banks”.

It is believed that the presence of an institution to determine the compliance of transactions with Islamic law is effective in increasing confidence in Islamic finance. Accordingly, the “Sharia Advisory Council” was established in Malaysia in 1997 to determine the “compliance of Islamic finance” with “Islamic law”. In Türkiye, approximately 21 years after Malaysia (in 2018), a step in this area was taken with the entry into force of the communiqué for the “Advisory Board” to start its activities. The formation of the “Advisory Board” aims to ensure that “Islamic banking activities” are carried out in accordance with professional principles and standards.

With the developmental milestones in the field of “Islamic banking”, the “number of Islamic banks in Malaysia” has reached 16, while in Türkiye it has reached 9. In all years of the 2006-2023 period, Malaysia outperforms Türkiye in terms of the “share of Islamic banks in total assets, total loans and total deposits in the total banking system”. In Malaysia, the “share of total assets of Islamic banks in total banking assets” increased from 14,4% in 2006 to 36,6% in 2023. In Türkiye, the “share of total assets of Islamic banks in total banking assets” increased from 2,75% in 2006 to 8,7% in 2023. One of the most critical indicators for banks is their level of assets. Banks with substantial assets tend to hold a strong position within the sector, possess significant competitive power, and generally face no challenges in providing financing. Assets, being a primary metric observed by investors, are of considerable importance for banks. In the context of Islamic banking, understanding the share of Islamic banks within the total banking sector is essential for assessing a country’s strength in this field. Regarding asset levels, Malaysia outperforms Türkiye. In Malaysia, the “share of total loans of Islamic banks in total banking loans” increased from 16% in 2006 to 45,6% in 2023. In Türkiye, the “share of total loans of Islamic banks in total banking loans” increased from 4,6% in 2006 to 7,9% in 2023. When evaluating the issue in terms of loans, the share of loans within the total banking system serves as an important indicator of public demand for Islamic banks. Our findings suggest that, with respect to loans, public demand for Islamic banks is higher in Malaysia compared to Türkiye. In Malaysia, the “share of total deposits of Islamic banks in total banking deposits” increased from 14,7% in 2006 to 36,3% in 2023. In Türkiye, the “share of total deposits of Islamic banks in total banking deposits” increased from 3,47% in 2006 to 10,2% in 2023. When considering the issue in terms of deposits, the share of deposits within the total banking system serves as a key indicator of public demand for Islamic banks. Our findings suggest that, with respect to deposits, public demand for Islamic banks is higher in Malaysia than in Türkiye. Another indicator of strong demand for Islamic banks is the number of branches operating in this sector. A high number of branches further reflects public interest in Islamic banking, as the absence of such demand would eliminate the need for branch expansion. Our findings regarding the “number of Islamic bank branches” in Türkiye and Malaysia in the period 2006-2023 are as follows: the “number of Islamic bank branches” operating in Malaysia increased from 1167 in 2006 to 2206 in 2015, continuing its upward trend

until 2015, decreased to 2197 in 2016 with the closure of 9 branches, and finally increased to 2246 branches in 2023, although there were rare declines in the following years. The striking point for Malaysia is that the “number of branches” increased from 1272 in 2007, which coincided with the global financial crisis period, to 2039 in 2008. In Türkiye, while the “number of branches of Islamic banks” was 355 in 2006, it endured to increase continuously until 2015 and reached 1080. By 2016, this figure had declined to 959. In the following years, it continued its upward trend and increased to 1459 branches in 2023. In Türkiye, it is noteworthy that the “number of branches” increased from 422 in 2007 to 530 in 2008, coinciding with the global financial crisis period. When accounting for differences in population size and the proportion of Muslims, Malaysia demonstrates a notable achievement in terms of the number of branches, despite having a smaller population and a lower percentage of Muslims compared to Türkiye. A positive development for both countries is that, since 2006, the number of branches has generally followed an upward trend, showing a significant increase relative to 2006. Unemployment remains one of the most pressing economic challenges, making it crucial to understand the contribution of various sectors to employment. The contribution of Islamic banks to employment is considerable; however, the extent of this contribution varies across countries. Our findings regarding the “number of people working in this sector” in Türkiye and Malaysia in the period 2006-2023 are as follows: the number of employees working in Islamic banks operating in Malaysia was 5151 in 2006, it increased to 10251 by maintaining an upward trend until 2013, followed by an unstable course after 2013 and reached 12758 in 2023. While the number of employees working in Islamic banks in Türkiye was 7114 in 2006, it continued to increase until 2013 and reached 16763. After 2013, the number of employees working in Islamic banks continued its unstable course and increased to 19728 in 2023. When accounting for population differences between the two countries, the contribution of Islamic banking to total employment in Malaysia is particularly significant. A positive development for both countries is that, since 2006, the number of employees in this sector has generally followed an upward trend, exhibiting a substantial increase relative to 2006.

The findings obtained in this study are in line with the studies in the literature such as Güneş (2014), Güçlü and Kılıç (2019), Arslan and Bayraktar (2020), Aslan and Sönmez (2018), Çürük (2013), Aktaş and Avcı (2017), Atar (2017), Canbaz (2022), Yeşilyaprak (2019), Alafianta et al. (2021), Razak and Abdul Karim (2008), Mokhtar et al. (2008), Balarabe et al. (2023), Asni (2019), Nasser and Muhammed (2013), Laldin (2008), Nakagawa (2009). The studies that cannot be evaluated because the scope of the study is different in terms of the overlap of the findings obtained from the study with the studies in the literature are as follows: (i) Çetinkaya (2023), addressed the study in a different context by stating that Islamic banking is successful in the crisis environment and has products that offer alternatives to conventional banks. (ii) Yücel et al. (2015), the scope of the study differs in terms of examining the “performance of Islamic banks” in Türkiye and Malaysia. (iii) Işık (2021), the scope of the study differs in terms of examining the importance of Islamic financial literacy in Türkiye and Malaysia. (iv) Balkan (2024), the scope of the study differs in terms of analyzing the market structure of Islamic banks in Türkiye. (v) Hazıroğlu (2015), differs from the scope of the study in that it examines whether the use of the term “participation banking” should be continued in Türkiye. (vi) Mohd Nor et al. (2015), the scope of the study differs in terms of examining the factors affecting the success of institutions in Malaysia. (vii) Ibrahim (2020), the scope of the study differs in that it examines the profitability of Islamic banks and conventional banks in Malaysia. (viii) Haron and Ahmad (2000), differ in scope in that they examine the development of Islamic banking in Malaysia and what needs to be addressed to make the system more acceptable.

The results of the study are as follows:

- ✓ Malaysia has taken steps in the field of Islamic banking earlier than Türkiye,
- ✓ This situation is reflected in indicators related to Islamic banking in favor of Malaysia,
- ✓ The Islamic banking system has a strong structure in a crisis environment both Malaysia and Türkiye,
- ✓ and one of the biggest shortcomings in Türkiye compared to Malaysia is that there is still no law on Islamic banking in Türkiye.

Despite the steps taken in Islamic banking, there has been only a limited increase in Islamic banking indicators in Türkiye. The recommendations of the study are as follows:

- ✓ A law on Islamic banking should be enacted for Islamic banks so that conventional banks and Islamic banks are not governed by the same law. This law should remove obstacles preventing society from equating

Islamic banking with conventional banking. For example, the situation where Islamic banks receive interest on the mandatory reserves they allocate to the central bank should be eliminated.

✓ The BRSA is responsible for supervising and regulating both “conventional and Islamic banks”. However, in the field of Islamic banking, it is necessary to establish an institution for “supervision and regulation of Islamic banks”.

✓ The level of “Islamic financial literacy” needs to be increased. This will also ensure that “human resources” become more qualified. To this end, bilateral cooperation with Malaysia, where the level of Islamic financial literacy is high, needs to be developed. In this regard, employees in the sector can be sent to Malaysia for training. Training courses can be organized to ensure the further development of personnel within the sector. With the support of the BNM, scientists and sector employees in the field of Islamic finance in Malaysia can contribute by participating in these training courses as trainers and transferring their knowledge. Academically, universities should include Islamic banking courses in their elective course lists and not limit this course to the relevant department only, but also allow students from other departments to choose it if they wish. Public service announcements can be broadcast to increase the public's knowledge of Islamic banking.

✓ Product diversity should be developed. The importance given to green sukuk in Malaysia is significant in this regard. The Malaysian model can be taken as an example in this regard in our country as well. Digital products offered by Islamic banks in Malaysia can be adopted in our country. Zakat funds can be established and cooperation can be ensured with Islamic banks to manage these funds transparently. Cooperation between universities and the sector should be increased to ensure product development, and Research and Development -based institutions should be established under the TKBB.

The results of this study are significant; however, it has certain limitations:

- ✓ The countries covered in the study are limited to Malaysia and Türkiye.
- ✓ Islamic banking indicators are limited to the number of Islamic bank branches, the number of employees working in Islamic banks, and the share of Islamic banks' assets, loans, and deposits in total banking.
- ✓ Islamic banking indicators are limited to the period 2006-2023.
- ✓ The study is limited to descriptive methods in line with its purpose.

When generalizing the results obtained from this study on Islamic banking, attention should be paid to its limitations, and future studies should focus on eliminating these limitations.

Ethics Statement: This study does not require an ethical declaration. In case of detection of a contrary situation, the Journal of Social Economic Research has no responsibility and all responsibility belongs to the author(s) of the study.

Author Contributions Statement: 1st author's contribution rate 50%, 2nd author's contribution rate 50%.

Conflict of Interest: The author(s) declare/ declares that there is no conflict of interest.

Plagiarism: A check for plagiarism on this article was conducted by using Ithenticate Software.

License: Licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0).

Etik Beyan: Bu çalışma etik beyan gerektirmemektedir. Aksi bir durumun tespiti halinde Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazar(lar)ına aittir.

Yazar Katkı Beyanı: 1. Yazarın katkı oranı %50, 2. Yazarın katkı oranı ise %50.'dir.

Çıkar Beyanı: Yazar(lar) herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedir(ler).

İntihal Beyanı: Ithenticate yazılımıyla makalenin benzerlik taraması yapılmıştır.

Lisans: Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası (CC BY-NC 4.0) Lisansı ile lisanslanmıştır.

REFERENCE

- Ahmad, S. A., & Al-Aidaros, A.-H. (2017). Customer Awareness and Satisfaction of Local Islamic Banks in Malaysia. *International Journal of Islamic Business*, 2(2), 18-37.
- Aktaş, M., & Avcı, T. (2017). Performance Comparison of The Participating Banking on A Country Basis. *International Journal of Social Research*, 6(2), 66-82.
- Akten Çürük, S. (2013). *İslami Finansın Türkiye'deki Gelişimi, Mevcut Sorunlar ve Çözüm Önerileri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Al Nasser, S. A., & Muhammed, D. D. (2013). Introduction to history of Islamic banking in Malaysia. *Humanomics*, 29(2), 80-87.
- Alafianta, N. F., Aziz, M. A., & Sahputra, J. (2021). A Historical Review of the Development of the Islamic Banking System (An Analytical Study). *Al-Iktisab: Journal of Islamic Economic Law*, 5(2), 133-147.
- Al-Shamrani, A. S. (2014). *Islamic Financial Contracting Forms in Saudi Arabia: Law and Practice*. Unpublished Doctoral Thesis, Brunel Universty, London.
- Aras, O. N., & Öztürk, M. (2011). Ekonomi Bilimleri Dergisi. *Reel Ekonomiye Katkıları Bakımından Katılım Bankalarının Kullandığı Fonların Analizi*, 3(2), 167-179.
- Arslan, E. C. (2017). *Katılım Bankacılığı ve Türkiye Ekonomisine Katkıları*. Dış Ticaret Enstitüsü: Çalışma Metni. No. 62/2017-01.
- Arslan, M. F., & Bayraktar, Y. (2020). Katılım Bankalarının Gelişimi ve Etkinliği Üzerine Bir Değerlendirme: Türkiye Deneyimi. *Maliye Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 107-124.
- Aslan, T., & Sönmez, Y. (2018). Malezya'da Katılım Bankacılığı. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 5(17), 335-342.
- Asni, F. (2019). History of the Establishment and Development of Islamic Banking in Malaysia. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 9(6), 305-315.
- Ata, H. A., & Buğan, M. F. (2016). Factors Affecting the Efficiency of Islamic and Conventional Banks in Turkey. *Journal of Islamic Economics, Banking and Finance*, 12(1), 90-97.
- Atar, A. (2017). Başlangıcından Günümüze Dünyada ve Türkiye'de İslâmi Bankacılığın Genel Durumu. *Journal of History Culture and Art Research*, 6(4), 1029-1062.
- Balarabe, A., Abdullah, M. F., Gwadabe, U. M., & Muhammed, A. J. (2023). History of Islamic Banking in Malaysia: A General Review. *International Journal of Islamic Products and Malay Civilization*, 2(1), 43-53.
- Balkan, İ. (2024). Türkiye'de Katılım Bankacılığı Sektörünün Gelişimi ve Piyasa Yapısının Analizi. *Journal of Islamic Research*, 35(1), 92-109.
- BDDK. (2025a, July 4). *Kuruluş*. Retrieved from BDDK: <https://www.bddk.org.tr/KurumHakkinda/Detay/19>, Accessed (04.07.2025)
- BDDK. (2025b). *Bankalar*. Retrieved from BDDK: <https://www.bddk.org.tr/Kurulus/Liste/77>, Accessed (04.07.2025).

- Biancone, P. P., & Radwan, M. (2014). Sharia Compliant “Possibility for Italian SMEs”. *European Journal of Islamic Finance*(1), 1-9.
- Bilir, A. (2010). *Katılım Bankalarında Müşteri Memnuniyetinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- BNM (Bank Negara Malaysia). (2005). *The Malaysian Economy in 2004*. Retrieved from <http://www.bnm.gov.my/files/publication/ar/en/2004/ar2004.complete.pdf>, Accessed (19.05.2017)
- BNM (Bank Negara Malaysia). (2011). *Financial Stability and Payment Systems Report 2010*. Retrieved from BNM: https://www.bnm.gov.my/documents/20124/856389/fs2010_book.pdf, Accessed (05.07.2025)
- BNM (Bank Negara Malaysia). (2012). *Financial Stability and Payment Systems Report 2011*. Retrieved from BNM: https://www.bnm.gov.my/documents/20124/856386/fs2011_book.pdf, Accessed (05.07.2025)
- BNM (Bank Negara Malaysia). (2013). *Financial Stability and Payment Systems Report 2012*. Retrieved from BNM: https://www.bnm.gov.my/documents/20124/856383/fs2012_book.pdf, Accessed (05.07.2025)
- BNM (Bank Negara Malaysia). (2014). *Financial Stability and Payment Systems Report 2013*. Retrieved from BNM: https://www.bnm.gov.my/documents/20124/856380/fs2013_book.pdf, Accessed (05.07.2025)
- BNM (Bank Negara Malaysia). (2015). *Financial Stability and Payment Systems Report 2014*. Retrieved from BNM: https://www.bnm.gov.my/documents/20124/856377/fs2014_book.pdf/b2fea510-2443-d705-ec06-39b307c993dd?t=1585724965224, Accessed (05.07.2025)
- BNM (Bank Negara Malaysia). (2016). *Financial Stability and Payment Systems Report 2015*. Retrieved from BNM: https://www.bnm.gov.my/documents/20124/856374/fs2015_book.pdf, Accessed (05.07.2025)
- BNM (Bank Negara Malaysia). (2017). *Financial Stability and Payment Systems Report 2016*. Retrieved from BNM: https://www.bnm.gov.my/documents/20124/856371/fs2016_book.pdf, Accessed (05.07.2025)
- BNM (Bank Negara Malaysia). (2018). *Financial Stability and Payment Systems Report 2017*. Retrieved from BNM: https://www.bnm.gov.my/documents/20124/856368/fs2017_book.pdf/4c5c5976-3eb0-a5f3-ca5a-6fddfc0c7845?t=1585713809711, Accessed (05.07.2025)
- BNM (Bank Negara Malaysia). (2019). *Financial Stability and Payment Systems Report 2018*. Retrieved from BNM: https://www.bnm.gov.my/documents/20124/856365/fs2018_book.pdf, Accessed (05.07.2025)
- BNM (Bank Negara Malaysia). (2020a). *Licensing Framework for Digital Banks*. Retrieved from BNM: https://www.bnm.gov.my/documents/20124/938039/20201231_Licensing+Framework+for+Digital+Banks.pdf, Accessed (04.07.2025)
- BNM (Bank Negara Malaysia). (2020b). *Financial Stability Review - Second Half 2019*. Retrieved from BNM: https://www.bnm.gov.my/documents/20124/6433059/fsr2019h2_en_book.pdf, Accessed (05.07.2025)

- BNM (Bank Negara Malaysia). (2022a). *Five successful applicants for the digital bank licences*. Retrieved from BNM: <https://www.bnm.gov.my/-/digital-bank-5-licences>, Accessed (04.07.2025)
- BNM (Bank Negara Malaysia). (2022b). *Financial Stability Review - Second Half 2021*. Retrieved from BNM: https://www.bnm.gov.my/documents/20124/6459002/fsr21h2_en_book.pdf, Accessed (05.07.2025)
- BNM (Bank Negara Malaysia). (2024). *Financial Stability Review - Second Half 2023*. Retrieved from BNM: https://www.bnm.gov.my/documents/20124/13790687/fsr23h2_en_book.pdf, Accessed (05.07.2025)
- BNM (Bank Negara Malaysia). (2025a, July 4). *Financial Sector Participants Directory*. Retrieved from BNM: https://www.bnm.gov.my/regulations/fsp-directory?p_p_id=com_liferay_asset_publisher_web_portlet_AssetPublisherPortlet_INSTANCE_jXC730NRlqU0&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_r_p_tag=islamic-bank, Accessed (04.07.2025)
- BNM (Bank Negara Malaysia). (2025b). *Financial Stability Review - Second Half 2024*. Retrieved from BNM: https://www.bnm.gov.my/documents/20124/17523783/fsr24h2_en_book.pdf, Accessed (05.07.2025)
- Borham, A. J. (2013). Malaysian Experience in Implementation of the Banking and Financial Transactions Without Riba. *International Journal of Research in Social Sciences*, 3(2), 40-47.
- Büyükkakın, F., & Önyılmaz, O. (2012). Faizsiz Finansman Bonosu Sukuk ve Türkiye Uygulamaları. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 3(7), 1-16.
- Can, Z. (2014). *Finansal İstikrar ve Kriz: Faizsiz Finans Bir Alternatif mi?* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Canbaz, M. F. (2022). Türkiye'de İslami Bankacılığın Dünden Bugüne Gelişimi. *Uluslararası Bankacılık, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 28-60.
- Christopher Lee Ong. (November 2016). *Doing Business in Malaysia*. Retrieved from <http://www.christopherleeong.com/media/2612/clo-doing-business-in-malaysia-guide-november-2016.pdf>, Accessed (19.05.2017)
- CM (Capital Markets). (n.d). *SRI Sukuk*. Retrieved from Capital Markets Malaysia: <https://www.capitalmarketsmalaysia.com/public-sri-sukuk/>, Accessed (04.07.2025)
- COMCEC. (March 2016). *Developing Islamic Finance Strategies in the OIC Member Countries*. Retrieved from https://sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Developing_Islamic_Finance_Strategies_in_the_OIC_Member_Countries%E2%80%8B.pdf, Accessed (04.07.2025)
- Çelik, İ. (2015). Din ve Kapitalizm Kıskaçındaki Katılım Bankalarının Geleceği. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 80-97.
- Çelik, İ. (2016). İslâm Finans Sisteminin Geleceğinin Aksiyomları. *Sosyal Bilimler Dergisi*(49), 159-182.
- Çetinkaya, A. (2023). İslami Finans Sistemi ve Katılım Bankacılığının Değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Bilimlerde Yenilikçi Yaklaşımlar Dergisi*, 7(3), 142-156.

- Çobankaya, F. T. (2014). *Katılım Bankalarının Türkiye'deki Farkındalık Düzeyinin Tespiti: Batı Akdeniz Bölgesinde Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Doğan, S. (2008). *Katılım Bankaları ve Ekonomiye Etkileri: Türkiye Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Esmer, Y., & Bağcı, H. (2016). Katılım Bankalarında Finansal Performans Analizi: Türkiye Örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 17-30.
- Foster, N. H., & Neo, D. (2014). *Dispute Resolution and Insolvency in Islamic Finance: Problems and Solutions*. SOAS Law of Islamic Finance: Working Papers. No. 2014/7.
- Güçlü, F., & Kılıç, M. (2019). İslami Finansın Türkiye, ABD, İngiltere ve Malezya'da Gelişimi. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 17(3), 271-293.
- Güneş, İ. (2014). *İslam (Katılım) Bankalarının Sorunları ve Verimlilik Analizi: Türkiye-Malezya Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Haron, S. (2004). *Towards Developing a Successful Islamic Financial System: A lesson From Malaysia. Creating Dynamic Leaders: Working Paper*. No. 2004/003.
- Haron, S., & Ahmad, N. (2000). The Islamic Banking System in Malaysia. *Proceedings of the Fourth Harvard University Forum on Islamic Finance: Islamic Finance: The Task Ahead* Cambridge, Massachusetts. Center for Middle Eastern Studies, Harvard University (p.155-163).
- Hassan, R., & Hussain, M. A. (2013). Scrutinizing the Malaysian Regulatory Framework on Shari'ah Advisors for Islamic Financial Institutions. *Journal of Islamic Finance*, 2(1), 38-47.
- Hazıroğlu, T. (2016). Türkiye'de Katılım Bankacılığı Fikrinin Doğuşu ve Kavramsal Önemi. *İslam Ekonomisi ve Finansı Dergisi*, 2(1), 119-132.
- Ibrahim, M. H. (2020). Islamic Banking and Bank Performance in Malaysia: An Empirical Analysis. *Journal of Islamic Monetary Economics and Finance*, 6(3), 487-502.
- IFN. (December 2016). *The IFN Turkey Report 2016*. Retrieved from IFN: <http://islamicfinancenews.com/sites/default/files/supplements/IFN%20Turkey%20Report%202016.pdf>, Accessed (04.07.2025)
- IFSB (Islamic Financial Services Board). (2025, July 5). *Data & Metadata*. Retrieved from IFSB: <https://www.ifsb.org/data-metadata/>, Accessed (05.07.2025)
- ISDA. (April 2016). *Asia-Pacific Regulatory Profiles*. Retrieved from <https://www.isda.org/a/QmiDE/apac-regulatory-profiles-apr-2016-final->, Accessed (04.07.2025)
- ISDB. (November 2016). *Investor Presentation*. Retrieved from http://www.isdb.org/irj/go/km/docs/documents/IDBDevelopments/Internet/English/IDB/CM/Resources_For/Investor_Presentation.pdf, Accessed (04.07.2025)
- Işık, M. (2021). *Katılım Bankacılığının Sektör İçerisindeki Payının Arttırılmasında İslami Finansal Okuryazarlığın Önemi: Türkiye ve Malezya Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- Kalaycı, İ. (2013). Katılım Bankacılığı: Mali Kesimde Nasıl Bir Seçenek? *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 9(19), 51-74.
- Karagöl, E. T., Koç, Y. E., & Kızılkaya, M. (2017). *İstanbul'un Finans Merkezi Olma Arayışı (1. Baskı)*. İstanbul: Turkuaz Haberleşme ve Yayıncılık.
- Khiyar, A. K. (2012). Malaysia: 30 Years of Islamic Banking Experience (1983-2012). *International Business & Economics Research Journal*, 11(10), 1133-1146.
- Khiyar, A. K., & Al Gafy, A. (2014). The Role of Sukuk (Islamic Bonds) in Economic Development. *JFAAM*(2), 31-35.
- Koen, V., Asada, H., Nixoni, S., Habeeb Rahuman, M. R., & Abu Zeid, M. A. (2017). *Malaysia's Economic Success Story and Challenges. Economic Department: Working Paper*. No. 2017/1369.
- Laldin, M. A. (2008). Islamic financial system: the Malaysian experience and the way forward. *Humanomics*, 24(3), 217-238.
- Mansor, M. N. (2009). Islamic Banking and Financial Institutions in Malaysia: Current Developments. *Journal of International Studies*(5), 109-123.
- Mohd Nor, M. R., Abdullah, A. T., Ali, A. K., & Zakaria, M. F. (2012). Historical development of Islamic institutions: A case of Malaysian government. *African Journal of Business Management*, 6(8), 2766-2772.
- Mohd Yahya, M. H., Fidlizan, M., Salwa, A. A., & Ahmad Azam, S. M. (2012). Development of Sukuk Ijarah in Malaysia. *Journal of Islamic Economics, Banking and Finance*, 8(2), 91-102.
- Mokhtar, H. S., Abdullah, N., & Alhabshi, S. M. (2008). Efficiency and competition of Islamic banking in Malaysia. *Humanomics*, 24(1), 28-48.
- Nakagawa, R. (2009). The Evolution Of Islamic Finance In Southeast Asia: The Case Of Malaysia. *The Journal of Applied Business Research*, 25(1), 111-126.
- Önk, H. (2015). *Osmanlı Dönemi Para Vakıflarıyla Günümüz Katılım Bankalarının Karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Özdemir, M., & Aslan, H. (2017). *Türkiye'de İslami Finansın Dönüşümünün Ekonomi Politikası*. (1. Baskı). SETA.
- Özeroğlu, A. İ. (2014). Sukuk ve Türkiye'de Sukukun Uygulanabilirliğinin Değerlendirilmesi. *Tarih Okulu Dergisi*, 7(19), 751-772.
- Özkan, H. (2012). *Katılım Bankacılığının Klasik Bankalarla Karşılaştırılması ve Muhasebe Uygulamaları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Razak, D. A., & Abdul Karim, M. A. (2008). Development of Islamic Finance in Malaysia: A Conceptual Paper. *8th Global Conference on Business & Economics in the proceedings (p. 2-21), (October 18-19th)*. Florence, Italy.
- Salim, S. (September 2022). *CIMB Bank, CIMB Islamic Bank to merge selected branches effective Oct 17*. Retrieved from <https://theedgemalaysia.com/article/cimb-bank-cimb-islamic-bank-merge-selected-branches-effective-oct-17>, Accessed (08.09.2025)

- SC (Securities Commission). (2017a). *Islamic Fund and Wealth Management Blueprint*. Kuala Lumpur: Securities Commission.
- SC (Securities Commission). (2017b). *Malaysia's First Green Sukuk Under SC's Sustainable Responsible Investment Sukuk Framework*. Retrieved from Securities Commission: <https://www.sc.com.my/resources/media/media-release/malaysias-first-green-sukuk-under-scs-sustainable-responsible-investment-sukuk-framework>, Accessed (04.07.2025)
- SC (Securities Commission). (October 2023). *Keynote Address At the 5th Islamic Sustainable Finance & Investment Asia Forum*. Retrieved from Securities Commission: <https://www.sc.com.my/resources/speeches/keynote-address-at-the-5th-islamic-sustainable-finance-investment-asia-forum>, Accessed (04.07.2025)
- Sili, A., & Çürük, S. A. (2013). Bir İdeal Toplum Olarak İslam'ın Temel Ekonomik İlkeleri. *Ekonomik, Toplumsal, Siyasal Analiz Dergisi*(2), 107-123.
- Sukmana, R., & Kassim, S. H. (2010). Roles of the Islamic Banks in the Monetary Transmission Process in Malaysia. *International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management*, 3(1), 7-19.
- Şahan, A. (2015). *Katılım Bankacılığının Gelişimi Türkiye'deki Durumu ve Kullanılan Yöntemler (Murabaha)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- TKBB (Türkiye Katılım Bankaları Birliği). (2014, Mayıs 27). *Sektör Sunumları*. Retrieved from TKBB: <https://tkbb.org.tr/upload/GENEL-KURUL-13.ppt>, Accessed (05.07.2025)
- TKBB (Türkiye Katılım Bankaları Birliği). (2015). *Yıllık Sektör Raporları*. Retrieved from TKBB: <https://tkbb.org.tr/upload/KATILIM%20BANKALARI%202014.pdf>, Accessed (08.09.2025)
- TKBB (Türkiye Katılım Bankaları Birliği). (2017). *Yıllık Sektör Raporları*. Retrieved from TKBB: <https://www.tkbb.org.tr/upload/KATILIM%20BANKALARI%202016.pdf>, Accessed (05.07.2025)
- TKBB (Türkiye Katılım Bankaları Birliği). (2023, Aralık). *Sektör Sunumları*. Retrieved from TKBB: <https://www.tkbb.org.tr/upload/Aral%C4%B1k%202023%20-%20Tu%CC%88rk%20Finans%20Sisteminde%20Kat%C4%B1l%C4%B1m%20Bankac%C4%B1l%C4%B1g%C4%B1g%CC%86%C4%B1.pdf>, Accessed (05.07.2025)
- TKBB (Türkiye Katılım Bankaları Birliği). (2024). *Yıllık Sektör Raporları*. Retrieved from TKBB: https://www.tkbb.org.tr/upload/TKBB_FRA_2023_MTB_uyg_44.pdf, Accessed (05.07.2025)
- TKBB (Türkiye Katılım Bankaları Birliği). (2025, July 4). *Turkey's Milestones in Participation Banking*. Retrieved from TKBB: <https://en.tkbb.org.tr/corporate/about-us/history>, Accessed (04.07.2025)
- TMSF. (March 2013). *2012 Faaliyet Raporu*. Retrieved from TMSF: <https://www.tmsf.org.tr/File/Download?fileId=F3A29A94-A8AB-48A0-895B-E0D879D02288&typeId=1>, Accessed (04.07.2025)
- Türker, H. (Şubat 2010). *İslami Finans Sisteminde Finansal Aracılık: Dünyadaki Gelişmeler ve Sermaye Piyasasının Geliştirilmesi Açısından Türkiye İçin Öneriler*. Retrieved from <https://spk.gov.tr/data/61e48fc71b41c60d1404d68a/9176b9ce54dc2d7de060a3c0b1a53fab.pdf>, Accessed (04.07.2025)

- Türkmenoğlu, R. E. (2007). *Katılım Bankacılığı ve Türkiye’de Finansal Yapı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Uluslan, H. (2015). Kira Sertifikası Uygulamalarının Vergisel Boyutu ve Muhasebeleştirilmesi. *Muhasebe ve Denetim Bakışı*(45), 31-50.
- Ustaoglu, D. (2014). *Türkiye’de Katılım Bankacılığı Sektöründeki Yeri ve Önemi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- WB, IDB, & IRTİ. (October 2015). *Leveraging Islamic Finance for Small and Medium Enterprises (SMEs)*. Retrieved from IRTİ: <http://www.irti.org/English/News/Documents/Islamic%20SMEs%20Finance%20Report%20on%20Leveraging%20Islamic%20Finance%20for%20SMEs.pdf>, Accessed (04.07.2025)
- Willy, A. M. (October 2016). *Staff may have to be redeployed, reskilled amid bank branch closures*. Retrieved from <https://theedgemalaysia.com/article/staff-may-have-be-redeployed-reskilled-amid-bank-branch-closures>, Accessed (08.09.2025)
- Yanmaz, T. (2011). *A kind of Islamic Financial Instrument: Sukuk and Applications in the World*. Unpublished Master Thesis, Institute of Social Sciences, Fatih University.
- Yardımcıoğlu, M., Ayriçay, Y., Sabuncu, İ., & Gerekli, İ. (2014). Türkiye’de Sukuk: Kira Sertifikaları. *Kabramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(1), 199-222.
- Yeşilyaprak, M. (2018). İslami Bankacılığın; Rolü, Dünü, Bugünü ve Geleceği. 16. *Uluslararası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresi Bildirileri içinde* (s.269-275). (4-6 Eylül). Çimkent/Kazakistan: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.
- Yılmaz, E. (2014). Yeni Bir Finansal Araç Olarak Sukuk: Çeşitleri, Türkiye Uygulaması ve Vergilendirilmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*(61), 81-100.
- Yin, Y. B. (April 2019). *Connecting Malaysia’s Islamic and Sustainable Finance to the World*. Retrieved from World Bank: <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2019/04/18/islamic-finance-initiatives-from-the-hub>, Accessed (04.07.2025)
- Yücel, E., Özdemir, K., & Önal, Y. B. (2015). Türkiye Katılım Bankaları ile Malezya İslami Bankalarında Etkinlik ve Performans Zarflama Yöntemiyle Analizi. *Bankacılar Dergisi*(94), 95-111.

